

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1931.

Andra kammaren.

Nr 18.

Tisdagen den 10 mars.

Kl. 4.30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 3 och den 4 innevarande mars.

§ 2.

Föredrogs Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 164, med förslag till lag om behandling av alkoholister; och begärdes ordet därvid av herr **Olsson** i Gävle, som yttrade: Herr talman! Jag hemställer, att kammaren måtte besluta, att motionstiden i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 164 måtte utsträckas till det plenum, som infaller näst efter tjugo dagar efter det propositionen avlämnades.

Denna hemställan bifölls.

Ifrågavarande proposition blev härefter hänvisad till behandling av lagutskott.

Vidare föredrogs var för sig övriga å bordet vilande propositioner; och överlämnades därvid

till statsutskottet propositionerna:

nr 167, angående förstärkning av det för budgetåret 1930/1931 under femte huvudtiteln anvisade anslaget till bekämpande av arbetslösheten; och

nr 168, angående efterskänkande av återbetalningsskyldighet beträffande vissa oriktigt utbetalda avlöningsmedel vid Svea hovrätt och nedre justitierevisionen m. m.; samt

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 165, angående dispositionen av den s. k. Skäddareheden m. m. vid Ljungbyhed; och

nr 166, angående försäljning av vissa kronan tillhöriga markområden vid Ljungbyhed.

§ 3.

Härpå föredrogs var efter annan följande på kammarens bord liggande motioner; och remitterades därvid

till behandling av lagutskott motionerna:

nr 369 av herr *Wijkander*;

nr 370 av herr *Carlström*; och

nr 371 av herr *Olson* i Torsby m. fl.;

Andra kammarens protokoll 1931. Nr 18.

till statsutskottet motionerna:

nr 372 av herr *Anderson* i Storegården; och
nr 373 av herr *Andersson* i Dunker *m. fl.*; samt

till bevillningsutskottet motionen nr 374 av herr *Sävström m. fl.*

*Ang.
återkallande
av en motion.*

Vid härpå skedd föredragning av motionen, nr 375, av herrar *Gustafson* i Kasenberg och *Carlsson* i Solberga, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 80, angående huvudgrunderna för en rättegångsreform begärdes ordet av herr *Gustafson* i Kasenberg, som yttrade: Herr talman! Jag ber å egna och min medmotionärs vägnar att få taga tillbaka denna motion, då motionstiden är ute i denna kammare. Samma motion är väckt i första kammaren, där motionstiden blivit förlängd.

Denna hemställan bifölls.

§ 4.

Statsutskottets nu föredragna utlåtande nr 7 bordlades åter.

§ 5.

Föredrogs statsutskottets memorial, nr 28, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om Kungl. Maj:ts under femte huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till bidrag till arbetsledarekurser.

Den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen godkändes.

§ 6.

Vidare föredrogs, men blevo ånyo bordlagda statsutskottets utlåtanden nr 29 och 30, bevillningsutskottets betänkanden nr 12—15, andra lagutskottets utlåtande nr 20 samt andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 4.

§ 7.

Herr statsrådet *Holmbäck* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 169, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften;

nr 170, angående godkännande av vissa avtal mellan kronan och Stockholms stad samt mellan kronan och aktiebolaget Stockholms bryggerier om fastighetsöverlåtelse m. m.; och

nr 171, angående anslag till posthusbyggnad å Södermalm i Stockholm.

Nämnda propositioner bordlades.

§ 8.

Avgåvos följande motioner nämligen av:

herrar *Eriksson* i Stockholm och *Hage*, nr 376, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 125, angående provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst;

herr *Andersson* i Stockholm *m. fl.*, nr 377, i anledning av samma proposition;

herr *Lindskog*, nr 378, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 133, angående omorganisation av gymnastiska centralinstitutet; samt

herr Ström m. fl.:

nr 379, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 124, angående anslag för budgetåret 1931/1932 till undervisningsanstalterna för sjöfart;

nr 380, i anledning av sistnämnda proposition; och

nr 381, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 130, med förslag till lag om kyrklig samfällighet i Göteborg.

Ifrågavarande motioner bordlades.

§ 9.

Ordet lämnades nu på begäran till herr **Nygren**, som anförde: Herr talman! Ett flertal för den näringsidkande medelklassen betydelsefulla lagstiftningsfrågor stå för närvarande på dagordningen i vårt land. *Frågan om revision av 1864 års näringsfrihetsförordning* har sålunda under en följd av år varit föremål för utredning och överväganden, och ett preliminärt utkast till ny näringslag har under fjolåret framlagts och remitterats till olika myndigheter och korporationer. På grund av de meningsskiljaktigheter, som i vissa betydelsefulla detaljer kommit till uttryck i de inkomna remissvaren, kommer enligt förljudande ingen proposition i ämnet att avlätas till årets riksdag. En annan fråga, som på det intimaste berör de mindre näringsidkarnas intressen, är *lagstiftning till skydd för tredje mans rätt till neutralitet vid arbetskonflikter*. Den utredning, som igångsatts inom Socialdepartementet rörande denna angelägenhet, torde emellertid icke bli färdig i sådan tid, att ett lagförslag kan komma under riksdagens prövning innevarande år. På liknande sätt torde förhålla sig med den *utredning rörande avbetalningssystemets omfattning och verkningar*, vilken pågår inom Handelsdepartementet.

Inom de kretsar, där man närmast intresserar sig för ifrågavarande näringslagstiftning, har man emellertid allmänt förväntat, att *frågan om lagstiftning mot illojal konkurrens* i år äntligen skulle bli föremål för ett regeringsinitiativ. Denna fråga har i olika repriser varit föremål för utredning, och upprepade framställningar ha under årens lopp blivit gjorda från näringsidkarhåll med begäran om statsmakternas ingripande på detta område.

Redan år 1915 framlade de s. k. patentlagstiftningskommittéerna efter årlånga utredningar ett förslag till lag mot illojal konkurrens. Av det omfattande lagförslaget ha hittills endast ett par mindre avsnitt upphöjts till lag, nämligen de delar, som beröra mutor och bestickning samt obehörigt yppande av yrkeshemlighet.

Efter förnyade framställningar från näringsidkarorganisationernas sida uppdrogs på sin tid åt viss sakkunnig att utarbeta ett nytt förslag till lag mot illojal konkurrens. Detta uppdrag avslutades för något år sedan, och har lagförslaget sedan varit föremål för överläggningar inom Justitiedepartementet med representanter för näringslivet ävensom remitterats till och i huvudsak tillstyrkt av lagrådet.

Jag har ovan framhållit, att vissa meningsskiljaktigheter kommit till uttryck beträffande föreslagna revision av näringsfrihetsförordningen, och att detta torde vara anledningen till att denna fråga icke i år kan föreläggas riksdagen utan först måste göras till föremål för ytterligare undersökningar och överarbetning. Ifråga om lagstiftning mot illojal konkurrens torde emellertid näppeligen sådana meningsskiljaktigheter kunna åberopas. Tvärtom har det vid upprepade tillfällen från de mest skilda håll kraftigt betonats, att vårt land i detta avseende intager en efterbliven ståndpunkt och att ett verkligt behov av lagstiftning på området föreligger. Dessa synpunkter ha framförts av köpmannaorganisationerna, av ett flertal handelskamrar, av pressorgan av olika politiska rikt-

Interpellation. ningar samt icke minst av de ansvariga myndigheterna och deras representanter.
(Forts.) Bl. a. har Kommerskollegium i sitt yttrande med riktlinjer för revision av näringsfrihetsförordningen bestämt hävdad den uppfattningen, att en lag mot illojal konkurrens med det snaraste bör genomföras i vårt land.

Såsom ett synnerligt beaktansvärt motiv för sådan lagstiftning tillåter jag mig erinra om, att våra grannländer och flertalet övriga europeiska länder äga sådan lagstiftning, och att detta förhållande medverkat till att utländska geschäftsmakare sökt och i stor utsträckning lyckats exploatera den svenska marknaden genom användande av konkurrens- och försäljningsmetoder, som icke äro tillåtna i deras egna länder.

Den näringsidkande medelklassen, köpmän, hantverkare m. fl., har sedan länge att kämpa mot svåra ekonomiska förhållanden. Mera sällan föras dessa svårigheter till torgs. Men någon gång måste det sägas ifrån, att även denna samhällsgrupp, som lojalt fyller en betydelsefull samhällelig funktion, har rätt att förvänta statsmakternas uppmärksamhet för dess näringsutövning berörande missförhållanden. De medborgargrupper, det här gäller, framträda icke med krav på ekonomiska uppoffringar från statsmakternas sida. Men de förvänta, att även deras intressen i lagstiftningshänseende o. dyl. skola bli föremål för den omvårdnad, som av förhållandena kräves. De ha vid olika tillfällen deklarerat och i praktisk handling ådagalagt sin redobogenhet att bära sin anpart av de bördor, som kunna krävas för tillgodoseende av exempelvis jordbrukarnas, industribefolkningens och tjänstemännens intressen. De böra emellertid under sådana förhållanden ha rätt förvänta, att ömsesidig solidaritet mellan de olika befolkningsgrupperna skall komma till uttryck.

Utän att hysa någon övertro på lagstiftningens förmåga att råda bot för rådande missförhållanden inom den svenska köpenskapen vågar jag dock uttala den mening, att en effektiv och väl avvägd lagstiftning mot illojal eller ohederlig konkurrens skulle bli till avsevärt gagn för den lojala köpenskapens utövare, samtidigt som den i stor utsträckning skulle kunna medverka till att skydda den konsumerande allmänheten för smarta geschäftsmakares oblyga tilltag.

Med stöd av vad sålunda anförts tillåter jag mig hemställa att till Herr Statsrådet och Chefen för Justitiedepartementet få framställa följande frågor:

1.) Kommer kungl. proposition med förslag till lag mot illojal konkurrens att föreläggas innevarande års riksdag?

2.) Eller anser måhända herr Statsrådet, att dylik lagstiftning icke bör genomföras i vårt land?

Denna anhållan blev av kammaren bifallen.

§ 10.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet:

nr 2 A, angående vissa av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1931/1932 under riksstatens andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet; samt

från jordbruksutskottet:

nr 51, i anledning av vissa i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar;

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inredande av vissa lägenheter m. m. i veterinärhögskolans lokaler;

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till upprensning av avloppskanalerna till Mästermyr i Gotlands län;

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ön Kalven eller kronolägenheten Kalven nr 1 i Öckerö socken av Göteborgs och Bohus län;

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar;

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medgivande för Kungl. Maj:t att i vissa fall försälja kronoegendom m. m.;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 14 juni 1928 (nr 196) om galtbesiknings-tväng;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående av å kronans hemman i Gislövs by i Gislövs socken av Malmöhus län belöpande andelar i viss samfällighet;

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till Gävleborgs läns landsting av viss del av Hälsinge regementets förutvarande mötesplats Mohed;

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av den s. k. Getgården i Skinnarbyn i Bygdeå socken av Västerbottens län;

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa delar av Vännäs mötesplats;

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande tills vidare för Kungl. Maj:t att i vissa fall försälja fast egendom, vilken tillfallit allmänna arvsfonden eller ock kronan såsom danaarv;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anstånd för lottköpare från Näs kungsgård i Kopparbergs län med erläggande av oguldna räntor och amorteringar å köpeskilling;

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa delar av tullverket tillhöriga hemmanet Funäsdalen nr 31 i Tännäs socken av Jämtlands län; och

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av allmänna arvsfonden tillfallna fastigheten nr 3 och 4 i kvarteret Vildmannen med adressnummer 18 vid Norrlandsgatan i Stockholm.

§ 11.

Till bordläggning anmäldes:

första lagutskottets utlåtanden:

nr 13, i anledning av väckt motion om upphävande av 22 kap. 15 § strafflagen; och

nr 14, i anledning av väckt motion om viss ändring i 11 kap. 38 § rättegångsbalken; samt

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 12, i anledning av väckt motion angående organiserande av en rättsordning innefattande en rätt till jorden för den nödlidande lantbefolkningen;

nr 13, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i lagen om allmän pensionsförsäkring;

nr 17, i anledning av väckta motioner angående utvidgning och skärpning av lagen om uppsikt å vissa jordbruk;

nr 18, i anledning av väckta motioner angående viss omarbetning av lagen om uppsikt å vissa jordbruk; och

nr 19, i anledning av väckt motion om beredande av möjlighet till avstyckning av jordbrukslägenhet utan samtidig tilldelning av skog från stamfastigheten.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

§ 13.

Ledighet från riksdagsgörömmål beviljades:

herr <i>Åqvist</i>	under 2 dagar fr. o. m. den 11 mars och
» <i>Björck</i> i Kristianstad	» 2 » » » 10 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.47 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 11 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att ledamoten av riksdagens andra kammare rådmannen Birger Christenson, som av mig opererats för blindtarmsinflammation, till omkring den 18 mars på grund härav kommer att vara förhindrad att delta i riksdagsarbetet, intygas på heder och samvete.

Södertälje den 10 mars 1931.

E. Normann,
lasarettsläkare.

§ 2.

Föredrogs en till kammaren inkommen så lydande ansökning:

Till Riksdagens Andra Kammare.

I anledning av min moders den 8 dennes timade frånfälle får jag härmed vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsarbetet under den 11—17 dennes.

Uppsala den 10 mars 1931.

V. Lundstedt.

Ifrågavarande ansökning bifölls.

§ 3.

Enligt därom den 4 innevarande mars fattat beslut företogs nu val av ej mindre tjugufyra valmän för utseende av dels fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, dels ock suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor, än även sex suppleanter för dessa valmän; och befunnos efter valens slut hava blivit utsedda till

valmän:

herr *Borggren*,
 » *Brännberg*,
 » *Bäcklund*,
 » *Edberg*,
 » *Eriksson* i Stockholm,
 » *Eurén*,
 » *Fast*,
 » *Hollertz*,
 » *Holmgren*,
 » *Höglund* i Göteborg,
 » *Jansson* i Edsbäcken,
 » *Johansson* i Edsbyn,
 » *Johansson* i Uppmälby,
 » *Ljung*,
 » *Lovén*,
 » *Lundström*,
 » *Magnusson* i Tumhult,
 » *Olsson* i Kullenbergstorp,
 » *Paulsen*,
 » *Ryberg*,
 » *Wigforss*,
 » *Wikström*,
 » *Winkler* och
 » *Wirsell*,

var och en med 137 röster, samt

suppleanter:

herr *Hansson* i Trollhättan,
 » *Selberg*,
 » *Hammarlund*,
 » *Nilsson* i Örebro,
 » *Norsell* och
 » *Olsson* i Österbo,

var och en med 47 röster.

Ordningen mellan suppleanterna bestämdes, sådan den finnes här ovan angiven, genom lottnings.

§ 4.

Enligt därom likaledes den 4 i denna månad fattat beslut företogs nu val av dels sex revisorer för deltagande i den granskning av statsverkets, riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning, som skall äga rum under innevarande år, dels och sex suppleanter för dessa revisorer; och befunnos efter valförrättningens slut följande ledamöter av riksdagens andra kammare hava blivit utsedda till revisorer och suppleanter, nämligen:

herr <i>Bengtsson</i> i Kullen	till revisor med herr <i>Holmgren</i>	som suppleant
» <i>Borggren</i>	» » » » <i>Uddenberg</i>	» »
» <i>Johansson</i> i Uppmälby	» » » » <i>Hage</i>	» »
» <i>Lindley</i>	» » » » <i>Fast</i>	» »
» <i>Magnusson</i> i Skövde	» » » » <i>Gutasfson</i> i Kasenberg	» » och
» <i>Wikström</i>	» » » » <i>Olsson</i> i Ramsta	» »

var och en med 91 röster.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag angående de i paragraferna 3 och 4 här ovan omförmälda valen.

§ 6.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till bevillningsutskottet propositionen, nr 169, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften; samt

till statsutskottet propositionerna:

nr 170, angående godkännande av vissa avtal mellan kronan och Stockholms stad samt mellan kronan och aktiebolaget Stockholms bryggerier om fastighetsöverlåtelse m. m.; och

nr 171, angående anslag till posthusbyggnad å Södermalm i Stockholm.

§ 7.

Vidare föredrogos var efter annan följande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 125, angående provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst avgivna motioner, nämligen:

nr 376 av herrar *Eriksson* i Stockholm och *Hage*; samt

nr 377, av herr *Andersson* i Stockholm *m. fl.*

Ifrågavarande motioner hänvisades, såvitt de anginge pensionsväsendet till bankoutskottet, i vad de rörde jordbruksärenden till jordbruksutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Härefter föredrogos övriga på bordet liggande motioner; och remitterades därvid

till statsutskottet motionerna:

nr 378 av herr *Lindskog*; och

nr 379 och 380 av herr *Ström m. fl.*; samt

till konstitutionsutskottet motionen nr 381 av herr *Ström m. fl.*

§ 8.

Föredrogos, men bordlades åter första lagutskottets utlåtanden nr 13 och 14 samt andra lagutskottets utlåtanden nr 12, 13 och 17—19.

§ 9.

Ang. vissa av den internationella arbetsorganisationens konferens år 1930 fattade beslut.

Till avgörande företogs andra lagutskottets utlåtande, nr 15, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande rörande vissa av den internationella arbetsorganisationens konferens år 1930 fattade beslut, dels och i ämnet väckta motioner.

Genom en den 21 januari 1931 till riksdagen avlämnad proposition, nr 32, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, anhållit om riksdagens yttrande angående de i nämnda protokoll omförmälda, av den internationella arbetsorganisationens konferens år 1930 vid dess fjortonde sammanträde fattade besluten.

De ifrågavarande besluten utgjordes av *dels* förslag till två konventioner, nämligen angående tvångs- eller obligatoriskt arbete samt angående reglering av arbetstiden för affärs- och kontorsanställda, *dels ock* fem rekommendationer, nämligen angående indirekt arbetstvång, angående reglering av tvångs- eller obligatoriskt arbete, angående reglering av arbetstiden i hotell, restauranger och liknande företag, angående reglering av arbetstiden vid teatrar och andra förlusteställen samt angående reglering av arbetstiden i företag för behandling eller vård av sjuka, svaga, nödlidande eller sinnessjuka.

Ang. vissa av den internationella arbetsorganisationens konferens år 1930 fattade beslut.
(Forts.)

I sammanhang med berörda proposition hade utskottet till behandling författat två i anledning av propositionen väckta, likalydande motioner, nämligen nr 193 i första kammaren av herr *Lindström* och nr 330 i andra kammaren av herr *Vougt*, i vilka motioner föreslagits, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen för sin del funnit förslaget till konvention angående tvångs- eller obligatoriskt arbete samt förslaget till konvention angående reglering av arbetstiden för affärs- och kontorsanställda böra ratificeras.

Utskottet hemställde,

I. att riksdagen, med anledning av förevarande proposition samt motionerna I: 193 och II: 330, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t meddela,

a) att riksdagen för sin del funne förslaget till konvention angående tvångs- eller obligatoriskt arbete böra ratificeras, samt

b) att riksdagen för sin del icke haft något att erinra mot vederbörande departementschefs uttalanden i det propositionen bilagda statsrådsprotokollet beträffande

- 1) rekommendationen angående indirekt arbetstvång,
- 2) rekommendationen angående reglering av tvångs- eller obligatoriskt arbete,
- 3) förslaget till konvention angående reglering av arbetstiden för affärs- och kontorsanställda,
- 4) rekommendationen angående reglering av arbetstiden i hotell, restauranger och liknande företag,
- 5) rekommendationen angående reglering av arbetstiden vid teatrar och andra förlusteställen och
- 6) rekommendationen angående reglering av arbetstiden i företag för behandling eller vård av sjuka, svaga, nödlidande eller sinnessjuka; samt

II. att motionerna I: 193 och II: 330 måtte anses besvarade genom vad utskottet hemställt under I a och I b/3.

Vid utlåtandet voro fogade reservationer:

beträffande utskottets hemställan under punkten I mom. a) av herr *von Sydow*, som ansett, att utskottet bort föreslå riksdagen att göra det uttalande, att konventionsförslaget icke borde föranleda någon åtgärd från svensk sida; samt

beträffande utskottets hemställan under punkten I mom. b) 3) av herrar *Linder*, *Sigfrid Hansson*, *Hagman*, *Magnusson* i Kalmar, *Hage* och *Hedvall*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte för sin del uttala, att Kungl. Maj:t snarast måtte vidtaga åtgärder i syfte att bringa den svenska lagstiftningen i sådan överensstämmelse med förslaget till konvention angående reglering av arbetstiden för affärs- och kontorsanställda, att denna konvention kunde ratificeras av Sverige.

Punkten I.

Mom. a), b) 1) och b) 2).

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang.
vissa av den
internationella
arbetsorgani-
sationens
konferens år
1930 fattade
beslut.
(Forts.)

Härpå föredrogs *mom. b) 3)*; och yttrade därvid:

Herr **Johanson** i Stockholm: Herr talman! Beträffande den nu ifrågavarande konventionen om reglering av arbetstiden för affärs- och kontorsanställda förhåller sig saken så, att regeringens ombud vid arbetskonferensen, då denna konvention uppgjordes, på instruktion av regeringen röstade för densamma. När det nu emellertid är fråga om att ratificera konventionen, visar det sig, att regeringen backar och icke vill göra någonting åt det hela.

Propositionen är särskilt i de stycken, där herr socialministern yttrat sig, skri- ven så, att den ger intryck av »ett upp och ett i minne» och att man vill ha alla vägar öppna. Man förklarar, att det för närvarande icke är möjligt att ratificera konventionen på grund därav, att det först krävs en utredning rörande arbetstiden för de kontors- och affärsanställda, men att när utredningen är slutförd, man skall taga frågan om reglering genom lagstiftning av ifrågavarande arbetargrupperns arbetstid under förnyad omprövning. Någon utfästelse om att ratificera konventionen förefinnes icke i herr socialministerns uttalande. Han yttrar däri: »När sådan utredning föreligger, torde frågan om arbetstidsregle- ring på hithörande områden böra upptagas till förnyat övervägande. Därvid bör givetvis, i den mån lagstiftning finnes lämplig och nödig, de i konventions- förslaget fastslagna principerna följas, så långt sådant utan olägenhet låter sig göra.»

Ja, det må jag säga, är många reservationer på så få rader, och man har där- med verkligen icke gjort någon utfästelse.

I dagens nummer av Socialdemokraten har socialministern besvarat en öppen fråga om anledningen till att icke konventionen rörande de affärsanställdas ar- betstid nu kan ratificeras och därvid hänvisat till att detta för närvarande icke är möjligt. Socialministern påpekar samtidigt, att icke ens socialdemokraterna inom utskottet ansett sig kunna gå så långt, att de yrkat på en omedelbar ratifi- kation. Ja, det kan man ju säga, men det är beroende på regeringens åtgöranden, att socialdemokraterna icke kunnat yrka på konventionens ratificering. De ha icke kunnat det av den anledningen, att det är brukligt att man i samband därmed framlägger förslag till lagstiftning, något som för enskilda riksdags- män helt enkelt icke låter sig göra. Man förutsätter givetvis, att ett sådant för- arbete skall verkställas av regeringen.

Det gäller här två grupper av medborgare, nämligen dels de kontorsanställda och dels de affärsanställda. De kontorsanställda torde till övervägande delen redan ha en kortare arbetstid än 8 timmar. Visserligen har det anförts från vissa kontorsanställdas sida, särskilt ifrån bankpersonalen, att man i bankföre- tagen nog utnyttjar de anställda på ett ganska hänsynslöst sätt vid vissa till- fallen. Speciellt lär detta vara fallet vid årsskiften och månadsskiften, då det enligt de uppgifter, som lämnats, är brukligt, att man tager de anställdas ar- betstid i anspråk i en omfattning, som mycket väl motiverar en reglering av deras arbetstid.

Men det är uppenbart, att frågan närmast intresserar de affärsanställda, och dessa ha vid upprepade tillfällen under de senare åren klart och tydligt ådaga- lagt, att de önska få till stånd en reglering av sina arbetstidsförhållanden. Jag tror också, att det är ett berättigat krav, som de affärsanställda härvidlag resa. Det torde nämligen förhålla sig så, att arbetstiden inom denna del av vårt nä- ringsliv är så väsentligt växlande och ofta onödigt utdragen under dygnets tim- mar, att en reglering vore väl motiverad. Man får komma ihåg, att även på detta område av det ekonomiska livet har rationaliseringen satt sin prägel på arbetsförhållandena och att arbetet därför utföres på ett helt annat sätt nu än tidigare. Det utföres ett intensivt och ansträngande arbete inom stora delar av varuförmedlingen, och det är på grund därav, som de affärsanställda i myc- ket hög grad äro intresserade av att få sin arbetstid reglerad.

Då emellertid det förslag till lagstiftning, som hos oss varit en förutsättning för att riksdagen skulle uttala sig för ratificering, nu ej föreligger, är det tyvärr icke möjligt att framställa ett dylikt yrkande. Det är emellertid vanligt för andra länders vidkommande, att man i riksdagen uttalar sig för eller mot ratificering, och att sedan vederbörande regering får se till, att lagstiftningen bringas i överensstämmelse med konventionens innehåll. Socialdemokraterna ha på grund av här tillämpad praxis och såsom saken nu ligger till icke kunnat framställa något annat yrkande än att riksdagen måtte för sin del uttala, att Kungl. Maj:t snarast måtte vidtaga åtgärder i syfte att bringa den svenska lagstiftningen i sådan överensstämmelse med förslaget till konvention angående reglering av arbetstiden för affärs- och kontorsanställda, att denna konvention kan ratificeras av Sverige. Jag förutsätter, att om det förefinnes intresse för en ratifikation av konventionen, bör regeringen påskynda den utredning, som den finner vara nödvändig för att kunna utarbeta ett förslag till lagstiftning på här ifrågavarande område.

Då jag tror, att ett dylikt uttalande ifrån riksdagens sida kan vara av betydelse, skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till den av herr Linder m. fl. vid utskottets utlåtande fogade reservationen på denna punkt.

Herr Vougt: Herr talman! Även en del motionärer, som få sina motioner avstyrkta, ha ibland tillfälle uttala sin tacksamhet till vederbörande utskott för välvillig behandling. Jag befinner mig tyvärr icke i den lyckliga situationen. Utskottet har icke erinrat om något av de argument, som framförts i motionen, och har heller icke självt anfört något som helst argument, varför motionen hos riksdagen avstyrkes.

Jag anser följaktligen, att jag kan vara berättigad taga kammarens tid i anspråk med att rekapitulera några av de skäl, som i motionen åberopas till förmån för kravet på en ratifikation från Sveriges sida även av konventionen rörande affärs- och kontorsanställda.

I motionen har sålunda erinrats om att Sverige har förpliktelser såsom ett land med en högt stående social kultur att stödja och i varje avseende befordra arbetet inom den internationella arbetsorganisationen. Det är en sak, som även herr statsrådet och chefen för socialdepartementet beaktat, när han förordar, att vi nu skola ratificera konventionen rörande tvångsarbete. Det är ju en konvention, vilken som bekant icke har någon som helst tillämpning på svenska förhållanden. Den gäller arbetet i de världsdelar, där man har att göra med negrernas arbetskraft. Det är således en skyddslagstiftning inom de koloniala imperierna, som här avses. Vi skola alltså stödja ett socialt framsteg av den art, som icke har någon betydelse för oss. Jag tror, att man mycket väl kan göra gällande, att en ratificering från Sveriges sida i det avseendet är ganska tvivelaktig, därför att det kommer att bidra till en felaktig ratifikationsbild. I varje fall gör Sveriges ratifikation av en sådan konvention ingenting till att en sådan lagstiftning rörande just internationellt tvångsarbete kommer till stånd och genomföres. Men bortsett ifrån detta, så förefaller det egendomligt, att herr statsrådet icke tagit samma förpliktelse i ögonsikte att stödja arbetsorganisationens strävanden, när det gäller en konvention även om affärs- och kontorsanställda.

Nu bör likväl erinras om att det här gäller uppfyllandet av en under mycket högtidliga former iklädd förpliktelse, d. v. s. den som vi ålagt oss genom medlemskap i Nationernas förbund. När man begynte det internationella socialpolitiska arbetet i Washington år 1919, vidtogos dispositioner för en arbetstidsreglering inom industrien. Sedermera har man försökt åstadkomma en liknande lagstiftning för sjömännens vidkommande; och man har även berört frågan om jordproletariatet. Men handelsarbetarna är en grupp, som först nu

*Ang.
vissa av den
internationella
arbetsorgani-
sationens
konferens år
1930 fattade
beslut.*

(Forts.)

*Ang.
vissa av den
internationella
arbetsorgani-
sationens
konferens år
1930 fattade
beslut.*

(Forts.)

kommit i fråga, när det gäller en internationell socialpolitisk lagstiftning. Man behöver då bara erinra om att i fredsfördraget icke uppställts några som helst undantag, när staterna allmänt förpliktat sig att skrida till en reglering av arbetstiden för arbetarna överhuvud taget.

Jag måste ju konstatera, att den nuvarande regeringens ståndpunkt i den här frågan är en annan än den högerregeringen intog. Herr statsrådet och chefen för socialdepartementet fick ju som ett av sina första uppdrag att under pågående arbetskonferens nere i Genève taga ställning till den fråga, som där var under utarbetande.

När frågan först förbereddes i Genève, svarade den svenska högerregeringen på en begäran om dess yttrande i samband med svar å ett frågeformulär, att man icke ansåg sig kunna ingå på besvarande av frågan överhuvud taget; och skälet varför angavs vid arbetskonferensen 1929 av ett av de svenska ombuden, som då yttrade, att man ansåg frivilliga överenskommelser på detta fält vara lämpligare än internationell lagstiftning, ett svar, vilket framträder som mycket egendomligt i belysning av den förpliktelse, som Sverige högtidligen åtagit sig, när det gäller dessa arbetsområden.

Det var med glädje man kunde konstatera, att den frisinnaade regeringen intog en annan ståndpunkt i detta spörsmål och att Sveriges ombud följaktligen kom att mycket aktivt medverka vid utarbetandet av det nu föreliggande konventionsförslaget. Samtidigt finner man dock, att herr statsrådet tagit upp i sin argumentering i propositionen en hel del av de skäl, som högerregeringen på sin tid åberopat. Man finner sålunda, att herr statsrådet också nämner, att frivilliga överenskommelser på detta område skulle vara att föredraga. »Det lärer ock vara anledning förvänta», säger han, »att den redan på många håll utan lagstiftning genomförda arbetstidsregleringen alltjämt skall kunna utvidgas till nya områden.»

Jag tillåter mig betvivla, att detta antagande är riktigt. Jag vill erinra om att för närvarande utkämpas de allra hårdaste arbetsstriderna mellan arbetsgivarna och arbetarna just inom handeln och de grenar av näringslivet, som det här gäller. Alla ha vi i friskt minne den stora Beckerkonflikten. När handelsarbetareförbundet gick in för avtalsrätten, kämpade firman Becker, med stöd av ett par millioner kronor från svenska arbetsgivareföreningen, så till det yttersta för att bestrida denna avtalsrätt, att när slutligen uppgörelsen skedde och det avtal, som uppgjorts och som faktiskt fått karaktären av kollektivavtal, skulle underskrivas, så fick avtalet dock icke kallas kollektivavtal utan erhöi en annan benämning, som skulle dölja karaktären av kollektivavtal.

Studerar man de yttranden, som förekomma i propositionen, får man även ett mycket starkt intryck av, hur intensivt arbetsgivareorganisationerna bekämpa arbetarnas organisationssträvanden och deras försök att få till stånd vad herr statsrådet åsyftade med uttrycket »frivilliga överenskommelser». Jag vill nämna, att någon gång i vintras bildades en ny arbetsgivareförening, som omfattar färghandlare och järnhandlare. Denna förening är en slags garanti-förening med det enda syftet att medelst gemensamma kampåtgärder bekämpa arbetarnas strävanden till avtal och arbetstidsreglering. Under sådana förhållanden förefaller det mig, som om det vore tämligen verklighetsfrämmande, när herr statsrådet här sätter sina förhoppningar för framtiden till dessa frivilliga överenskommelser.

Även vissa andra av de skäl, som åberopas i propositionen, synas mig vara ganska olyckligt valda. Sålunda åberopas bl. a., att det här gäller en arbetstidsreglering för en personal, »vars arbete i allmänhet får anses vara av mindre ansträngande och riskfylld beskaffenhet än det för kroppsarbetarna vanliga». Detta kan nog förefalla sant vid ett flyktigt påseende, men jag undrar, om den iakttagelsen i allmänhet håller streck. Vi ha en arbetstidsreglering för lager-

arbetare, men de butiksbiträden, vilkas arbete till sin karaktär i mycket hög grad liknar lagerarbetarnas, ha ännu icke kommit i åtnjutande av samma arbetstidsbegränsning. Vi ha arbetstidsreglering för typograferna, men det finnes maskinskrivare och maskinskriverskor i hårt arbete under en lång arbetsdag, och dessa anställas prestationer kunna, i betraktande av vad de nödgas taga ut av sina fysiska krafter, fullt jämföras med det arbete, som presteras av en typograf, även om lokaler o. d. kunna vara annorlunda.

Herr Johanson i Stockholm erinrade nyss om rationaliseringen på detta område. Allt kontorsarbete har mekaniserats, maskiner av olika art ha införts, storföretag ha spritt sig inom detta verksamhetsområde, och man kan tillägga, att den tendens, som för närvarande råder att i ökad utsträckning använda dels kvinnlig och dels särskilt ungdomlig arbetskraft, gör det ännu mera nödvändigt än tidigare, att samhället beaktar nödvändigheten av åtgärder för att skydda dessa arbetare gentemot en alltför lång arbetstid o. s. v.

Nu har emellertid herr statsrådet, såsom herr Johanson också nyss nämnde, givit en del, om också vaga, utfästelser att en ratifikation senare skall komma att ske. Jag förstår mycket väl, att de skäl, som utskottet väsentligen har velat anföra mot motionen, sammanhånga med det formella förfaringsstadiet vid ratifikationen av förslaget till en arbetstidskonvention. Det är alldeles uppenbart, att anledningen till att en ratifikation ännu icke kan föreslås, där-est det verkliga skulle vara herr statsrådets mening att få en sådan till stånd, ligger hos den föregående högerregeringen, som uppenbarligen, så snart denna fråga togs upp i Genève, borde ha föranstaltat om vissa utredningar, vilka vi nu sakna. Jag tillåter mig dock tro, att det likväl skulle vara möjligt, att Sverige toge ställning till denna fråga på ett sätt, som, i olikhet med vad nu sker, icke komme att i Genève inregistreras såsom ett motstånd mot denna konvention. Jag har i min motion tillåtit mig att peka på en utväg.

Det åligger regeringen i en stat att inom ett år eller högst aderton månader efter avslutandet av den konferens, där ett konventionsförslag uppgjorts, framlägga förslaget för parlamentet i sitt land. Nu är det ett faktum, att ett mycket stort antal länder överhuvud taget helt och hållet försummat att fullgöra denna förpliktelse. Arbetsbyrån har därvidlag att kämpa med mycket stora svårigheter och skulle därför troligen känt sig mycket tillfredsställd, om herr statsrådet låtit meddela i Genève, att vi för närvarande visserligen icke kunna förelägga konventionsförslaget till definitivt yttrande av riksdagen, men att vi, om vi finge skjuta på saken tio dagar, efter det de aderton månaderna gått till ända, alltså till början av 1932, skulle kunna lämna ett definitivt besked om riksdagens ställning till förslaget. Man hade då undvikit, att det beslut, som nu naturligtvis kommer att fattas här i dag, inregistreras såsom ett bevis för att vi här i Sverige visa mycket litet intresse för att uppfylla de förpliktelser, som den internationella arbetsorganisationens statuter ålägga oss.

Man fick höra av svenska regeringens ombud vid behandlingen av denna fråga i Genève, att konventionen inte i alla avseenden överensstämde med vad Sverige ansåg vara det lämpligaste. Ombudet framlade också ändringsförslag på tre punkter men yttrade i sitt anförande, att det vore mycket tvivelaktigt, om vi kunde ratificera förslaget och detta med hänsyn därtill, att ännu en punkt vore sådan, att den för Sveriges vidkommande icke inbjöde till omedelbar ratifikation. Denna punkt var emellertid av den beskaffenhet, att ombudet ansåg sig icke kunna ställa ett yrkande i konferensen, ty förslaget hade redan med stor majoritet avböjts i utskottet. Jag anser, att det i ganska hög grad måste betecknas såsom en nationell särpolitik, när man med hänsyn till en enda punkt, för vilken man icke kan vinna gehör, förklarar sig icke kunna ratificera ett förslag till konvention.

Jag framhöll nyss, att arbetsstriderna på detta område för närvarande äro

*Ang.
vissa av den
internationella
arbetsorgani-
sationens
konferens år
1930 fattade
beslut.*

(Forts.)

Ang.
vissa av den
internationella
arbetsorgani-
sationens
konferens år
1930 fattade
beslut.
(Forts.)

starkare än på något annat område av det svenska näringslivet. Med hänsyn härtill hade det enligt min mening varit praktisk monism av betydligt mera radikal karaktär än vad som tidigare förekommit, om herr statsrådet hade lagt fram denna proposition för riksdagen i en sådan form, att riksdagen icke direkt inbjudits att icke ratificera detta konventionsförslag.

Jag vill till sist säga, att det synes mig, som om det skulle vara mycket vunnet, om den svenske socialministern någon gång toge sig ledigt för att delta i en internationell arbetskonferens i Genève. Där nere råder nämligen den seden, att socialministrarna i det stora flertalet länder deltaga i konferenserna, och detta gäller även länder, där socialministerns arbetsbörda uppenbarligen är mycket stor, såsom exempelvis i Storbritannien. Utan att på något sätt vilja utöva någon kritik mot de ombud, som företrätt Sverige under den senaste konferensen, så tror jag mig dock kunna säga, att vår prestige skulle vinna på, att herr statsrådet och chefen för socialdepartementet någon gång reste dit ned. Jag tror, att herr statsrådet då också skulle finna, att den politik, som i visst avseende förts från Sveriges sida under de senaste åren, behövde korrigeras och ersättas med en öppen vilja till samarbete på det internationella socialpolitiska arbetsfältet.

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Larsson**: Herr talman! Be- träffande utskottets hemställan och vad utskottet i övrigt anfört under denna punkt, har jag ingen anledning att uttala annat än min tillfredsställelse över att utskottet följt den hemställan, som gjorts i propositionen. Jag skulle knappast heller ha anledning att säga något annat med avseende på det yrkande, som framställts av reservanterna, än att detta måhända kan synas tämligen överflödigt, eftersom ungefär samma sak, varom reservanterna uttalat sig, främhallits av mig i mitt yttrande till statsrådsprotokollet. Jag har nämligen därvid uttalat, att vårt biträdande av konventionsförslaget i Genève utgör en anledning för oss att påskynda arbetet för att få de utredningar färdiga, som kunna möjliggöra genomförandet av en lagstiftning på detta område, vilken i sin tur öppnar möjligheter att ratificera konventionen.

Nu yttrade herr Edvard Johanson i Stockholm, att den ståndpunkt, som regeringen intagit vid förhandlingarna i Genève, hade glatt honom, men han sade också, att det föreföll honom, som om regeringen velat »backa» från den ståndpunkt, den intog i våras, och nu vägrade att fullfölja de intentioner, som man då var inne på. Jag kan icke finna, att detta antagande är riktigt, och jag skall litet längre fram ingå på de åtgärder, som i detta avseende vidtagits från regeringens sida, men jag ber redan nu att få säga, att såvitt jag kunnat finna, har det icke i något som helst avseende skett någon avvikelse från den ståndpunkt, vi intogo i våras.

Jag skall emellertid omedelbart be att få säga några ord med anledning av vad motionären anfört dels nu i dag och dels i sin motion. Därvid ber jag att få uttala min glädje över att motionären i sitt anförande här under debatten, såvitt jag kunnat finna, anlade betydligt moderat och försiktigare tonfall än han använt i motionen. Han gör sig nu ingalunda skyldig till sådana överord, som man enligt min mening måste säga, att hans motion i åtskilliga avseenden är präglad av, och det är närmast uttalandena i det avseendet i motionen, som föranleda mig att begära att få till kammarens protokoll antecknad en mycket bestämd gensaga mot de beskyllningar mot regeringen och då närmast mot mig, som han där riktade, beskyllningar, som för övrigt gjorts så skarpa, att han vid upprepade tillfällen i motionen uttalar, att regeringens ståndpunkt är ett uttryck för illojalt handlingsätt mot arbetskonferensen och de strävanden, som denna avser att förverkliga. Jag skall icke närmare ingå

på detta, utan endast i största korthet redogöra för, hur denna fråga, enligt min mening, ligger till och hur den har behandlats av oss.

Såsom här framhållits både av representanter för utskottsminoriteten och av motionären, förhåller det sig så, att vid Genèvekonferensen i våras förelåg fråga om en konvention rörande affärs- och kontorsanställdas arbetstid. Från regeringens sida lämnades då det direktivet till våra representanter där nere, att vi, huvudsakligen av tvenne skäl, önskade, att de skulle medverka till ett biträdande av denna konvention. Det ena skälet var, att vi överhuvud ville medverka i det internationella arbetet på detta område, så långt detta överhuvud vore möjligt. — Jag vill här tillfoga, att det är riktigt av motionären, då han tytt vårt ståndpunktstagande till den första konventionen, liksom förhållandet enligt min mening också är till den andra, så, att vi verkligen känna våra förpliktelser mot de internationella strävandena på detta område. — Detta var alltså det ena skälet.

Det andra skälet, som vi för övrigt icke stuckit under stol med på något sätt, är, att det är uppenbart, att det beträffande arbetstiden mångenstädes föreligger sådana missförhållanden, att en reglering är både rimlig och nödvändig. Till en sådan reglering vilja vi därför gärna medverka. Å andra sidan påpekades det, såsom här också blivit nämnt, från regeringens representanter därnere, att vår lagstiftning i åtskilliga avseenden icke vore av den beskaffenheten, att den överensstämde med konventionen, och att vi därför icke kunde utfästa oss att omedelbart ratificera densamma. När sedan konventionen antogs och skickades över hit, så borde vi, enligt motionärernas åsikt, ha förfarit så, att vi anmält för riksdagen senast inom aderton månader, att konventionen kunde av oss ratificeras. Jag är icke riktigt säker på hur motionären uttryckte sig i det avseendet, men detta synes ha varit hans mening. Regeringen däremot ansåg, att det riktiga förfaringssättet vore att inom den tid, som är föreskriven, anmäla för riksdagen, att någon ratifikation för närvarande icke kunde äga rum och att detta vore beroende på att vår lagstiftning icke på alla punkter stode i överensstämmelse med denna konvention, men att däremot vårt biträdande av konventionen av oss känts såsom en förpliktelse — jag har givit tydligt uttryck häråt i statsrådsprotokollet — att påskynda det utredningsarbete i detta avseende, som ännu icke hunnit utföras, på det att riksdagen så snart som möjligt måtte kunna taga ståndpunkt till lagändringar, vilka i sin tur kunde möjliggöra en ratifikation.

Nu klagade både motionären och herr Johanson i Stockholm över att det icke nu lämnats några utfästelser om att vi skola ratificera inom en nära framtid. Jag frågar: Hur skall en sådan utfästelse kunna lämnas, innan vi veta, om riksdagen godkänner de förslag till lagändringar, som skulle föreläggas densamma? Icke kan någon regering säga, att den är beredd att i en nära framtid ratificera en konvention, när regeringen icke vet, hur förslagen till lagändringar skola se ut, och ännu mindre känner till, om riksdagen kommer att godkänna dessa lagändringar? Det förefaller mig, som om det vore alldeles orimligt att begära, att en sådan bestämd utfästelse skall lämnas i den situation, som här föreligger.

Då här av de bägge talare, som hittills haft ordet, i flera vändningar uttryckligen framhållits det stora behovet av arbetstidsinskränkningar för den personal, som här är i fråga, så vill jag för min del gärna vitsorda vad i det avseendet säges. Och jag har för min del uttryckligen sagt ifrån, att jag är fullt beredd att gå in för åtgärder, som åsyfta en reglering i många avseenden av förhållandena på detta område. Om den saken råder det, såvitt jag vet, icke nu någon strid. Det är icke detta, som vi nu behöva diskutera, utan det är ju endast frågan om förfaringssättet vid ratifikationen av den konvention, som här föreligger till prövning. I det avseendet vill jag upprepa, att jag måste

*Ang.
vissa av den
internationella
arbetsorgani-
sationens
konferens år
1930 fattade
beslut.*

(Forts.)

Ang.
vissa av den
internationella
arbetsorgani-
sationens
konferens år
1930 fattade
beslut.
(Forts.)

bestämt protestera emot de antydningar, som här gjorts av motionären om att vi skulle ha förfarit illojalt. Enligt min mening har tvärtom från regeringens sida visats det största intresse för själva saken, och man har vidtagit de åtgärder, som i den situation, som föreligger, varit möjliga för att gagna saken genom att, som sagt, medverka till konventionen och därefter påskynda åtgärderna för att möjliggöra att vår egen lagstiftning utformas på sådant sätt, att en ratifikation från vår sida kan äga rum.

Jag kan ju till sist erinra därom, att vi i det avseendet snarare ha gentemot arbetsorganisationen intagit en mera lojal, mera hänsynsfull och mera intresse-rad ståndpunkt än exempelvis den socialdemokratiska regeringen i England. Ty det är bekant, att denna regering icke blott har meddelat att den icke kan ratificera denna konvention utan därjämte på konferensen underlåtit att delta i utskottsbehandlingen och därigenom ställt sig alldeles utanför aktivt deltagande i arbetet på detta område.

Herr Hage: Herr socialministern har förklarat, att han för sin del icke har någonting emot den reservation, som avgivits av de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet. Om så är förhållandet, föreställer jag mig, att det kunde finnas anledning för medlemmarna av de frisinnade och liberala partierna i riksdagen att rösta för denna reservation.

Nu skulle jag emellertid tro, att det är en ganska avsevärd skillnad mellan reservationen och utskottets utlåtande, ty det är ändå så, att den, som röstar för reservationen, principiellt och definitivt går in för en ratifikation, när det gäller denna konvention för de affärs- och kontorsanställda, under det att däremot den, som röstar för utskottets förslag, säger ifrån, att man ansluter sig till de uttalanden, som gjorts av socialministern å sid. 23 i propositionen och vilka uttalanden visserligen andas mycken sympati för en ratifikation, men samtidigt äro försedda med en hel del reservationer av olika slag. Finge man nu fatta dessa reservationer så, att det bara är en tids- och utredningsfråga, innan ratificering kan komma till stånd, kunde socialministerns ståndpunktstagande i den här frågan icke giva anledning till så stor betänksamhet från vår sida. Men jag vill säga, att på sid. 23 i propositionen finnas dock en hel del uttalanden, som vi socialdemokrater icke ha kunnat uttolka på annat sätt än så, att det även hos socialministern finnes en viss betänksamhet mot en ratifikation av konventionen, när det gäller affärs- och kontorsanställda.

Men skulle nu bakom socialministerns uttalande ligga, att han icke på något sätt hesiterar, när det gäller det principiella ståndpunktstagandet, och att utredningen överhuvud taget endast skulle vara ett slags teknisk utredning angående, hur man skall bemästra problemet, då vill jag erkänna, att hans ståndpunktstagande måste te sig mera sympatiskt ur våra utgångspunkter. Men jag måste också säga, att det uttalande, som gjorts från hans sida i propositionen, är sådant, att vi haft mycket svårt att uttyda uttalandet i den riktningen.

Nu antydde emellertid herr statsrådet, att man icke kan gå den vägen, att man först i princip tar ställning till den här frågan och sedan utarbetar en lagstiftning. Men mot detta vill jag invända, att så har dock skett i ett flertal utländska stater. Visserligen har en sådan tidsföljd icke tillämpats här, men det förefaller mig, som om en sådan ordning icke skulle vara otänkbar att använda även i vårt land. I så fall skulle naturligtvis den, som nu principiellt röstar för en ratifikation, i och med detsamma ha bundit sig för att sedan gå in för en lagstiftning, som är så utformad att ratificering kan ske.

Jag vill för min del markera, att då vi från socialdemokratiskt håll ha den bestämda uppfattningen, att det bör åstadkommas en lagstiftning på detta område, som omfattar även affärs- och kontorsanställda, ha vi redan nu velat in-

taga en sådan principiell ståndpunkt. Sedan må det bli en senare sak att utarbeta den lagstiftning, som blir en följd av ett sådant ståndpunktstagande.

Herr talman! Då jag anser, att man, genom att ställa sig på reservanternas sida, principiellt binder sig för en sådan lagstiftning, under det att man där emot, genom att ställa sig på utskottets linje, icke tar någon bestämd ställning till frågan, vill jag för min del från den utgångspunkten yrka bifall till reservationen.

*Ang.
vissa av den
internationella
arbetsorgani-
sationens
konferens år
1930 fattade
beslut.*

(Forts.)

Herr Wallerius: Herr talman! Efter det anförande, som herr statsrådet hållit, kan jag ju fatta mig kort, då jag nu anhåller att få tillstyrka utskottets hemställan.

Den ståndpunkt, som utskottet har intagit, kan väl i korthet sammanfattas så, att den innebär en, såvitt jag kan se, berättigad avvägning mellan å ena sidan förslaget till internationell reglering av de ifrågavarande förhållandena och å andra sidan den nödvändiga aktgivenessheten på den gestaltning, som dessa förhållanden ha inom våra egna landamären och som vi närmast ha att svara för och följa, så att vi icke löpa förbi den, och utåt förete någonting annat, än som äger full motsvarighet till den, om jag så får säga, inre utvecklingen på detta område.

Detta är en kort karakteristik av utskottets ståndpunkt, och jag ber härmed att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Vougt: Herr talman! Jag nödgas begära ordet på grund av den gensaga mot vissa skrivsätt i min motion, som herr statsrådet nyss inlade. Jag tillåter mig emellertid, utan att vilja synas vara oartig, att undra, om han icke möjligen har läst motionen en smula felaktigt. Jag har ännu en gång ögnat igenom den, och jag kan icke finna ordet »illojalitet» mera än i ett enda sammanhang. Det står nämligen i motionen att »svenska regeringen, trots sin i sista behandlingen givna reservation, genom sitt aktiva deltagande i konventionens utformning, moraliskt iklätt sig ett så starkt medansvar i dess nuvarande utformning, att en utebliven ratifikation från Sveriges sida löper risk att uppfattas som en gest av illojalitet mot de strävanden, som internationella arbetsorganisationen har till uppgift att främja». — Där är det alltså tal om den uppfattning, som man utomlands kan få på grund av den ståndpunkt, som Sverige här intagit. — På ett annat ställe förekommer väl icke uttrycket illojalitet, men det står däremot, att herr statsrådets ståndpunktstagande innebär, att han tar mera hänsyn till statuternas bokstav än till statuternas anda, och det heter vidare, att om regeringen hos arbetsbyrån anmält, att frågan skulle framläggas först vid nästa års riksdag, »skulle därigenom full lojalitet intagits gentemot arbetsorganisationen. Genom det nu följda tillvägagångssättet kan jag icke finna att detta sker.» — Där är i alla fall, som herr statsrådet torde finna, en liten nyansering, som kanske gör hans uttalande nyss en smula orättvist gentemot mig och min medmotionär.

Sedan uttalade statsrådet, att det fanns ingen möjlighet att gå tillväga annat än på detta sätt. Jag kan icke för min del inse, varför riksdagen i år skulle avkrävas ett yttrande, om en ratifikation skulle ske eller icke. Skall man följa statuternas bestämmelser, och där står det, att konventionsförslaget skall inom ett år eller i undantagsfall inom 18 månader framläggas för parlamenten, så har ju det kunnat göras utan att riksdagen tvingats att fatta ett beslut, som kan innebära eller i varje fall kan uttolkas så, att vi binda oss för framtiden, och som gör det svårare att få fram en arbetstidslagstiftning på detta område, när utredningarna kunna anses vara färdiga.

Sedan yttrade herr statsrådet, att Sveriges ombud i Genève medverkade till utformandet av denna konvention. Jag måste säga, att Sveriges ombud i hög

*Ang.
vissa av den
internationella
arbetsorgani-
sationens
konferens år
1930 fattade
beslut.
(Forts.)*

grad medverkade till konventionens försämring, och man gjorde detta tydligen för att lägga den till rätta för de svenska förhållandena. Men sedan man gjort detta, borde det varit rimligt, att Sverige varit bland de första att åstadkomma en egen lagstiftning i ämnet.

Jag skall icke gå in på frågan om den socialdemokratiska regeringens i England förhållande till denna sak. Men om man ser på det internationella lagstiftningsarbetet och vår ställning till detta, måste man ju säga, att det kanske var till förmån för oss att den socialdemokratiska regeringen i England i detta fall intog en ståndpunkt, som mångenstädes betecknats som en skandal, ty därigenom blev Sverige under högerregeringens tid i varje fall icke ensam om att intaga denna ståndpunkt. Men för mig förefaller det ganska orimligt, att den frisinnade regeringen skall krypa bakom den socialdemokratiska regeringens i England ställningstagande till denna fråga.

Till slut vill jag säga, att jag för min del är fullkomligt övertygad om herr statsrådets vilja att på detta område åstadkomma ett resultat, och jag beklagar därför, att denna sak formellt har lagts upp på sådant sätt, att det måhända blir svårare att få en ratifikation till stånd, när utredningarna äro genomförda, än det skulle blivit, om frågan icke framlagts för riksdagen i denna form.

Herr **Johanson** i Stockholm: Herr talman! Jag vill icke underlåta att till herr socialministern uttala ett tack för hans klargörande uttalande i denna fråga. Efter detta bör det vara klart, att regeringen är beredd att effektivt medverka till att denna konvention blir ratificerad. Jag tager fasta på detta uttalande, och jag är övertygad om, att det också kommer att infrias.

Beträffande den socialdemokratiska regeringens i England ståndpunktstagande till denna fråga om arbetstidens reglering, bör man ha i minnet, att arbetstidens reglering på det sätt, som har skett i konventionen, icke har kunnat i England tillvinna sig något större intresse, därför att England, långt innan Washingtonkonventionen kom till, var nere i en arbetstid, som väsentligt understeg de 48 timmarna. 10 miljoner av de 12 miljoner industriarbetare, som England då räknade, hade en arbetstid varierande mellan 44 och 48 timmar, och då var det helt naturligt, att en reglering av arbetstiden ned till 48 timmar icke kunde tillmätas samma intresse i England som i andra, på detta område mera efterblivna länder.

Det förhåller sig även på samma sätt beträffande all reglering av arbetstiden, att då England anser sig gå i täten på detta område, så räknar det givetvis med att de stater, som ännu icke kommit i nivå med England, skola visa större intresse och aktivitet för att bringa sin arbetstidslagstiftning i överensstämmelse med vad som sedan länge är rådande i England.

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Larsson**: Jag skall be att få säga några ord i anledning av vad motionären nyss anförde.

Jag kan ingalunda förstå, att det behandlingssätt, som kommit denna fråga till del, skulle vara ägnat att försvåra en senare ratifikation av konventionen. Det är uttryckligen angivet, att det här endast är fråga om ett ståndpunktstagande för närvarande, d. v. s. att en ratificering för närvarande icke kan komma till stånd, men att åtgärder vidtagits för de utredningar, som äro nödvändiga. Detta tillvägagångssätt måste föra med sig, att frågan, så fort dessa utredningar äro färdiga, och ett ståndpunktstagande därefter kan äga rum, återigen förelägges riksdagen. Men detta torde icke med säkerhet kunna ske, innan den i statuterna föreskrivna tiden av 18 månader är till ända, och därför hade vi, för att följa bestämmelserna, knappast något annat val än att nu omedelbart förelägga frågan för riksdagen.

Jag vill tillägga, att det visst icke var min mening att säga, att vi hade anledning krypa bakom Englands rygg i detta avseende, utan jag anförde detta endast såsom ett exempel. Härtill kan läggas, att intet annat land ännu ratificerat denna konvention, och att vi sålunda icke på något vis intaga en undantagsställning.

Ang. vissa av den internationella arbetsorganisationens konferens år 1930 fattade beslut.
(Forts.)

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande moment, dels och på bifall till den vid momentet fogade reservationen, blev utskottets hemställan i nämnda del av kammaren bifallen.

Mom. b) 4)—b) 6); Punkten II.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 10.

Å föredragningslistan var här efter uppfört andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion angående en enhetlig och rationell uppläggning av pågående utredningar om den sociala försäkrings- och hjälpverksamheten.

I fråga om pågående utredningar rörande den sociala försäkrings- och hjälpverksamheten.

I en inom andra kammaren väckt och till dess fjärde tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 232, hade herr *Carlström* föreslagit, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville taga i övervägande vad som kunde göras för att nu pågående kommitté- och sakkunnigutredningar angående den sociala försäkrings- och hjälpverksamhetens omläggning, organisation och utsträckning måtte kunna leda till en enhetlig, rationell uppläggning av nämnda försäkrings- och hjälpproblem i hela dess vidd, varvid de synpunkter, som framförts i motionen, måtte vinna beaktande.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr Carlström: Herr talman! Jag kan gärna från början säga, att jag, då jag väckte denna motion, icke hade så stora förhoppningar på att riksdagens ledamöter skulle gå med på densamma. Då man kastar fram ett projekt på detta område, som är av den omfattningen, som framgår av min motion, är det tämligen naturligt, att lite var blir betänksam, när det är fråga om att binda sig för vad däri framlägges. Jag vill emellertid säga, att även om jag, som sagt, icke haft så stora förhoppningar om att motionen skulle vinna bifall, är den ingalunda från min sida tillkommen utan eftertanke. Den som, liksom jag, har suttit och sitter i ett flertal av de kommittéer och beredningar, som i denna motion omhandlas, går sannerligen icke åstad och väcker en motion för ro skull, ty det är nog så, att detta är en med hänsyn till de andra kommittéledamöterna tämligen finkänslig fråga.

Nu har utskottet här i sin motivering emellertid varit synnerligen välvilligt, och man kan säga, att utskottets hela motivering nästan går ut på ett tillstyrkande av motionen. Utskottet synes egentligen icke ha någonting emot själva grundidén, nämligen att få till stånd en rationalisering av vår socialförsäkring och vår hjälpverksamhet, eller de synpunkter, som jag har framkastat i fråga om de linjer, efter vilka en undersökning bör ske. Men utskottet säger på slutet, att det nog icke är nödvändigt att skriva till Kungl. Maj:t om detta, därför att allt vad jag vill, det har egentligen Kungl. Maj:t redan förut velat, och därför finnes det redan nu möjligheter att få till stånd en

I fråga om pågående utredningar rörande den sociala försäkrings- och hjälperksamheten.
(Forts.)

undersökning på angivna vägar både i fråga om organisationen och rationaliseringen som i fråga om detaljerna i de frågor, som i min motion beröras.

Jag vill emellertid säga, att jag för min del naturligtvis icke kan gå med på att den uppfattningen är så alldeles riktig. Ty om man läser utskottets utlåtande i fråga om utredningarna — alltså innan man kommer fram till motiveringen — så finner man ju, att det icke heller är så alldeles klart för utskottets ledamöter, att rationaliseringstanken har det liv längre, som jag vill att den skall ha.

På sid. 2 talar utskottet om den första insats, som riksdagen gjorde 1920, då riksdagen skrev och begärde att få en utredning »huruvida och i vad mån en enhetlig organisation av den svenska socialförsäkringens olika grenar kunde och borde genomföras i syfte att åstadkomma förenkling av förvaltningen och medbringande av kostnaderna ävensom största möjliga effektivitet av försäkringen». Utskottet nödgas strax nedan säga, att den kommitté, som fick detta uppdrag, efter någon tid blev upplöst utan att den slutfört sitt uppdrag.

Någon tid därefter överfördes detta rationaliseringsuppdrag till en annan kommitté, den s. k. statens besparingskommitté, och man talar också om i utskottets utlåtande, att i februari 1925 avlämnade denna besparingskommitté sitt förslag angående socialförsäkringens organisation. Det heter att »strävandena efter ökad enhetlighet mellan de skilda försäkringsgrenarna kommo i olika sammanhang till uttryck i kommitténs förslag».

Emellertid, om man följer denna kommittés arbete litet närmare, skall man finna, att visserligen gjordes det ansträngningar för att åstadkomma rationalisering i vissa avseenden, men den stora tanken att få fram ett förslag till frågans lösning i dess helhet hade redan då kommit lite på sidan.

Längre ned i utskottets utlåtande talas det om, att »under det fortsatta arbetet på sjukförsäkringsfrågans lösning har spørsmålet om enhetlighet inom socialförsäkringen varit föremål för uppmärksamhet», och man talar vidare om att »i direktiven för de år 1929 tillkallade sjukförsäkringssakkunniga uttalades sålunda bland annat, att de sakkunniga i sitt arbete borde uppehålla nära förbindelse med pensionsförsäkringskommittén». Ja, jag vill ju icke uttala mig om i vad mån denna sjukförsäkringskommitté och denna pensionsförsäkringskommitté ha samarbetat före den tid, som jag råkade komma in i detta arbete genom organisationskommitténs samarbete med pensionsförsäkringskommittén. Men från de senaste två åren, som jag har varit med i organisations- och pensionsförsäkringskommittéerna, måste jag vittna om att där icke mig vederligt något samarbete i fråga om sjukförsäkringen någon gång förekommit.

Om man går vidare i texten och söker klargöra för sig, hur tanken på rationalisering i fortsättningen utvecklats och då kommer fram till organisationskommittén, som skulle ha det egentliga huvuduppdraget att försöka få till stånd enhetlighet och samverkan mellan de olika grenarna, så finner man även där, att de direktiv, som denna organisationskommitté fick, äro så skiftande och vaga, att jag vågar påstå, att det inte går att ur dem utläsa en tanke på verklig rationalisering efter större mått och linjer. Denna organisationskommitté fick inte bara i uppdrag att försöka ordna med den lokala förvaltningen, så att de olika, nu verkande nämnderna, fattigvårdsnämnd, pensionsnämnd, barnavårdsnämnd o. s. v., skulle förenas under en gemensam ledning, utan man hade därvid också uppe frågan om att låta denna gemensamma »socialnämnd», som herr von Koch ville kalla den, taga hand även om arbetslöshetshjälpen.

Organisationskommittén tillsattes den 26 april 1929. Den fyller sålunda snart två år. Men jag nödgas förklara, att vi på dessa två år ännu icke kunnat taga upp vare sig frågan om arbetslöshetshjälpen eller några andra frågor rörande samorganisationsåtgärder. Ty direktiven, vilka ju för övrigt i stor utsträck-

ning gälla även pensionsförsäkringskommittén, ha lagt hinder i vägen för att börja arbeta på detta område. Men under tiden står ingenting stilla här i landet. Även på socialförsäkringsområdet framföres det ena kravet på reform efter det andra. I år ha vi sjukförsäkringen jämte moderskapsskyddet. Ett annat år få vi väl frågan arbetslöshetshjälpen framförd efter andra linjer, innan vi inom organisationskommittén ens hunnit taga upp frågan till något som helst bedömande.

Nu förstår jag mycket väl, att om man vill ha ett system, en enhetlig organisation, så kan man inte komma och lägga fram för riksdagen ett förslag i stil med vad jag här gjort och säga, att det skall tagas på en gång. Det är ju omöjligt. Men jag menar, att man dock har skäl att begära: få vi se denna organisations ram, sedan kunna vi plocka in den ena reformen efter den andra i denna ram. Vad som i detta fall föreligger i avseende på direktiven för samarbete liknar mycket det förhållandet, att en byggnadsnämnd skulle ge vissa ingenjörer i uppdrag att utarbeta ritningar var för sig till olika detaljer i ett bygge och att sedan, när de fått dessa detaljritningar färdiga, försöka plocka ihop det hela, så att det blev något enhetligt därav. Jag kan inte förstå, att det är den riktiga vägen. Utan jag menar, att den riktigaste vägen vore att först försöka få de stora ritningarna, som bestämma, hur hela byggnaden skall se ut, klara, innan man tar itu med att färdigställa alla detaljer.

Jag sade, att det inte är utan eftertanke eller lättvindigt, som jag kommit med detta förslag. Det har jag inte gjort. Det har varit under en känsla, som jag haft under arbetet på dessa skilda områden, att vi komma ingen vart med de direktiv, vi nu ha, i varje fall komma vi inte fram till något, som svenska folket *vill ha*. Ty då riksdagen år 1928 uttalade sig för en genomgripande omgestaltning av pensionsförsäkringen, vad var det då egentligen för huvudmotiv, som låg bakom denna skrivelse, åtminstone från vissa håll? Jo, det var detta: giv oss en pension, som är tillräcklig för folk att leva av. Ja, jag går med på det. Det är inte riktigt, att vi här i fortsättningen skola dela upp hjälpen åt dem, som behöva sådan, dels i tilläggs pensioner och dels i fattigvård. Ty det är klart, att när man skall från båda dessa håll bidra till de behövandes uppehälle, så blir det inte någon riktig metod i det hela. Det är givetvis mycket bättre, om man kan särskilja det på det sättet, att man dels ger tillräckliga pensioner åt dem, som därvid kunna ifrågakomma, och dels i de fall, då så icke kan ske, sörjer för vederbörande på annat sätt.

Man talade i direktiven 1928 också om en gränsdragning mellan skilda verksamhetsområden, om större effektivitet o. s. v. Ja, tror man verkligen, att vi, med de direktiv vi ha att följa, våga komma fram med förslag, som skulle innebära, att man gav dem, som det behöva, så stora tilläggs pensioner, att de räcka att leva på? Pensionsförsäkringskommittén har inte legat på latsidan. Den har under den gångna tiden arbetat ganska mycket för att få fram vissa beräkningar med avseende på folkmängd, folkökning, åldersfördelning o. s. v., allt viktiga faktorer, då det gäller att bilda sig en uppfattning om vad en pensionsförsäkring i framtiden kan komma att kosta. Det är ett ganska vidlyftigt band, dessa utredningar, som jag rekommenderar riksdagens ledamöter att noggrant studera. Om riksdagens ledamöter vilja ge sig tid att ordentligt gå igenom dessa utredningar, så är jag övertygad, att ni alla skola få samma känsla, som jag fick, då jag gått igenom detta material, nämligen en känsla av att det är omöjligt att på den direkta premiebetalningens väg få till stånd pensioner, som äro tillräckliga att leva av. Siffrorna visa nämligen, att det kostar oerhört mycket pengar. Om man t. ex. skall ha en pension på 400 kronor genomsnittligt för alla, alltså även för dem som inte »behöva» det, så går det, såsom jag i motionen påpekat, till 200 miljoner kronor om året. Men även om man skulle skilja ifrån dem, som strängt taget inte behöva pension, så skulle det

I fråga om pågående utredningar rörande den sociala försäkrings- och hjälpverksamheten.

(Forts.)

I fråga om pågående utredningar rörande den sociala försäkrings- och hjälpverksamheten.
(Forts.)

naturligtvis i alla fall med pensioner på 400 kronor bli en, efter den uppfattning vi nu ha, så oerhört stor summa, att det inte skulle gå att på den direkta premiebetalningens väg taga ut den.

Då man har denna uppfattning, är det klart, att man frågar sig: skola vi nu här komma fram med förslag, som inte skulle betyda något annat än att man satte några små nya klutar på ett gammal kläde, förslag, som inte göra någon nöjd och belåten? Eller skola vi försöka taga itu med saken på en vidare och bredare basis men samtidigt då också tala om för svenska folket: vilja ni ha en socialförsäkring, som verkligen duger någonting till, så kostar det så och så mycket. Det är det, som jag här, kanhända valhant, försökt få fram. Men jag tycker, att det är bättre, att vi göra den saken klar för oss på ett tidigt stadium, i stället för att resa kring bland Sveriges folk i valtider och säga, att man skall taga hand om alla fattiga och sjuka och hjälpa alla så utomordentligt bra, men inte tala om vad det kostar.

Beträffande de särskilda punkter, som jag i motionen uppehållit mig vid, skall jag bara säga några ord. Jag har där uppställt bl. a. frågan, om man inte skulle kunna skilja upp pensionen, så att man ger ålderspension åt alla utan behovsprövning. Det är inte för ro skull, som jag kommit till den uppfattningen, att det vore det bästa. Jag medger visst, att de nu utgående tilläggspensionerna äro värdefulla och bra för många, som därav äro i behov. Men det finns enligt min mening ingen möjlighet för pensionsnämnderna i detta land att ordentligt skilja upp vilka som böra ha tilläggspension och vilka som inte böra ha det. Det blir alltid oerhört svårt med en sådan behovsprövning, det vet var och en som har någon kännedom om det mänskliga psyket. Jag har fått den uppfattningen allt mer och mer befäst, att här finns det en hel del människor, som strängt taget aldrig skulle begärt någon hjälp från det allmännas sida, om det varit fråga om direkt understöd av t. ex. fattigvårds karaktär, men som nu ivrigt hålla sig framme, när det gäller pensionstillägg. De skulle eljest i fortsättningen ha kämpat sig fram och stått på egna ben och försökt klara sig utan hjälp. Men här ha vi nu pensionstilläggen, som egentligen ingenting annat äro än fattigvårdshjälp. Och då de äro anknutna till avgiftspensionerna, få människorna den uppfattningen, att det är någonting, som de förtjänat, därför att de betalat avgifter till folkpensioneringen. *Avgiftspensionerna* få vi ju alla i *proportion till vad vi inbetalat*. Men dessa förhållanden ha som sagt gjort, att många människor, som strängt taget inte skulle behöva några tilläggs-pensioner, nu söka med all makt få sådana också.

Jag kan inte underlåta att nämna ett exempel på hur det utvecklats sig åtminstone i vissa kommuner här i riket. Det finns i ett av de södra landskapen en liten församling med cirka 3,000 invånare. Denna lilla församling hade år 1912 en samlad utgift för fattigvård av 12,000 kronor. År 1929 hade denna socken fattigvårdskostnader på 40,000 kronor, men församlingen hade också 60,000 kronor i tilläggspensioner, summa 100,000 kronor. Nu är jag den förste att erkänna, att naturligtvis penningvärdets fall, den ökade levnadsstandarden, och i vissa kommuner arbetslösheten, medverkat till att åstadkomma en stor förskjutning på detta område. Men man frågar sig ändå, om det verkligen är *behoven* som här frambesvurit en ökning från 12,000 kronor år 1912 till 100,000 kronor år 1929.

Det skulle enligt min mening vara mycket rimligare och bättre, om man hade en pension, lika stor för alla vid viss ålder, t. ex. 67 år. De bättre situerade borde få bidraga till denna pensionering med betydligt högre avgifter, antingen på direkt eller indirekt väg. Men alla skulle på sin ålder få samma belopp, oavsett om de äro fattiga eller rika. Men, säger man, det är väl inte riktigt att taga med dem, som inte behöva pension. Jag skulle vilja draga en parallell. Det finns många statstjänare i detta land, som inte *behöva* pension,

när de sluta sin tjänst. Många av dem ha sparat pengar och kanske ha mycket mer än de behöva för att leva på. Men inte säger någon, att därför att de inte behöva någon pension, så skola de inte heller ha det. Det säger man givetvis inte, ty man anknyter pensionen till arbetsanställningen och utgår ifrån att alla skola ha pension. Jag skulle gärna vilja till var och en anknyta pension till visst belopp, som skulle i någon, om ock ringa mån trygga ålderns dagar för oss alla och till vilken pension vi alla skulle bidra med våra avgifter under vår krafts dagar.

Då jag i min motion vidare kommit in på, att man kanhända borde gå den indirekta beskattningens väg, så är det därför att jag icke tror det är möjligt att få ut de erforderliga avgifterna av de försäkrade på direkt väg. Ty vi äro nog sådana litet var, även om vi äro sparsamma, att vi tycka det är otrevligt då skattsedlarna komma och med dem pensionsavgifterna. För en småbrukare med några barn kan det också vara rätt kännbart, då tre kronor skola betalas för varje person och det sammanlagda beloppet alltså snart är uppe i 18—21 kronor. Man tycker, att det är en avsevärd tunga. Och det kan ju vara en avsevärd tunga för en sådan småbrukare. Själva tungan slipper man ju icke ifrån, vilken väg man går; det är klart. Men jag tror, att man i alla fall genom att uttaga pengarna på vissa onyttiga varor, vissa onyttiga och fördärliga nöjen samt lyx och sådana saker, skulle kunna utvinna åtskilliga miljoner, utan att de, som hade att erlægga dessa belopp, egentligen lede något därav. Jag tror vidare, att vi alla, om den avvägdes i lämpliga proportioner, skulle kunna bära en sådan konsumtionsbeskattning, att vi litet var bidroge till premierna för ålderdomspensioneringen utan att egentligen känna någon större smärta. Ty om premiebetalningen sker i småposter då och då, så märka vi det inte, så »lida» vi inte av det. Men när det skall tagas ut på en gång genom debetsedeln, då gnisslar det, och då bli människorna ovilliga att betala. Jag tror därför, att kammarens ledamöter skola förstå mig, då jag kommit med detta, som man kanske tycker, tämligen omogna projekt. Jag tror, att det ändå kan ligga åtskilligt i detta, om vi verkligen skola sträva efter pensioner åt de gamla vid 67 års ålder, som de verkligen kunna leva av. På annan väg få vi nog aldrig, det vågar jag säga, några sådana pensioner i detta land.

Jag har i min motion vidare talat om sjukförsäkringen och moderskapsskyddet samt organisationen av samarbete i den kommunala hjälpverksamheten. Nu vet jag inte, om det är jag som kommit för sent eller någon annan som kommit för tidigt. Dessa frågor äro ju redan föremål för behandling vid årets riksdag och komma väl att nu »lösas». Jag vill ännu en gång säga, att jag inte riktigt kan förstå den rationaliseringsprincip, som, enligt vad man säger, måste ligga i den mångfald av direktiv, som de tillkallade kommittéerna fått, men där man dock icke håller fast vid att man, innan man går till botten med detaljerna, skall ha litet reda på, hur det kommer att se ut i sin helhet. Jag har i min motion sagt, att det givetvis är mycket lättare att få riksdagen att gå med på förslag, om man tar dem i små etapper, så att säga. Det har ju också varit det vanliga sättet, då man vill ha något igenom. Man visar inte fram hela kartan, och man talar inte om vad det tillhoppa kommer att kosta. Men jag undrar i alla fall, om det inte i denna tid vore skäl i att man verkligen på allvar frågade sig, vad det kommer att kosta, innan man går till ett beslut. År 1913, då den nuvarande pensionsförsäkringslagen genomfördes, räknade man med att man för en kostnad för staten av omkring 30 miljoner kronor om året skulle avlyfta fattigvårdsbördan beträffande våra åldringar och invalider för såväl kommunerna som även för de enskilda. Jag vill fortfarande säga, att jag naturligtvis inte förbiser penningvärdets fall, den höjda levnadsstandarden, arbetslösheten o. s. v. Men i alla fall, i stället för dessa 30

I fråga om pågående utredningar rörande den sociala försäkrings- och hjälpverksamheten.

(Forts.)

I fråga om pågående utredningar rörande den sociala försäkrings- och hjälpverksamheten.
(Forts.)

miljoner kronor ha vi nu 54 miljoner kronor i pensionstillägg och 70 miljoner kronor i fattigvårdskostnader här i landet. Hur gick det alltså med beräkningarna av år 1913? Det gick tämligen dåligt!

Jag är icke alldeles övertygad om, att beräkningarna i avseende å sjukförsäkring och moderskapsskydd, såsom nu skisserats, komma att hålla. Det är väl knappast någon som tror, att så kommer att ske, men jag menar, att det vore bra, om man ville försöka, innan man beslutar om *allt* på socialförsäkringens och den sociala hjälpverksamhetens område, att få klart för sig, vad det hela kommer att kosta, *om vårt folk orkar bära det*, och *på vilket sätt* det skall bära bördorna. Det är nämligen möjligt, att den kris, vi nu genomlida, icke blir så kortvarig, att man kan tro, att de ekonomiska förhållandena skola repa sig ganska snart. Då kan det givetvis ha sina risker att på den direkta beskattningens väg lägga på den ena bördan efter den andra, särskilt om man samtidigt vet, att vad man vill vinna, vad man talar om att man vill ha, det kan man icke få på de vägarna, utan man får endast palliativ för stunden.

Herr talman! Jag skall icke uppehålla mig längre vid dessa saker. Jag förstår ju, att utskottets ledamöter inte varit tillräckligt inne i direktivens svårtydbarhet och de svårigheter de pågående utredningskommittéernas ledamöter ha att kämpa med. De ha trott, att det skulle vara lättare än vad det i verkligheten är att få grepp om hela frågan. Jag understryker vad jag förut sagt: rationaliseringstanken är *sönderplockad* och kastad ut på skilda kommittéer, i skilda beredningar. Det går, enligt min mening, icke att få dem tillsammans, utan att det tages kraftigare tag från riksdagens och regeringens sida.

Man skall ju aldrig begära det orimliga. Jag skulle väl därför inte här yrka bifall till min motion, men då jag har den bestämda känslan, att det skulle vara oärlighet mot mig själv, om jag skulle ge upp vad jag i denna motion har gått in för, nödgas jag, herr talman, yrka bifall till densamma.

Herr **Lindberg**: Herr talman! Den av herr Carlström väckta motionen åsyftar, som motionären i sitt anförande redan utvecklat, att en enhetlig och rationell uppläggning av de sociala försäkrings- och hjälpproblemen bör komma till stånd. och att nu pågående sakkunnige- och kommittéutredningar bör taga sikte på detta. Motionären har skisserat ett program för den sociala hjälpverksamheten, som innebär en mycket radikal omläggning av densamma. Kostnaderna för ett genomförande av motionärens program skulle komma att uppgå till 360 miljoner kronor, av vilken summa huvuddelen skulle uttagas på den indirekta beskattningens väg.

Det är alldeles uppenbart, att ett accepterande av herr Carlströms uppslag skulle innebära en helt ny inriktning på tidigare icke prövade linjer av nu pågående utredningsarbete beträffande socialförsäkringsfrågorna. Inom utskottet har man icke velat vara med om detta, och särskilt ha meningarna varit delade om lämpligheten av att finansiera den sociala hjälpverksamheten till större delen med acciser och konsumtionsskatter. Emellertid äro de för de nu pågående utredningarna utfärdade direktiven så vittomfattande, att de mycket väl möjliggöra en prövning av vissa av motionärens uppslag. Jag tänker exempelvis på frågan om ålderdomspensioneringens finansiering. Då motionären själv äger säte och stämma i icke mindre än tre av dessa beredningar, bör han ju rimligtvis icke sakna tillfällen att göra sina meningar gällande i de speciella frågorna.

Utskottet har däremot delat motionärens uppfattning, att den nuvarande splittringen av den sociala hjälpverksamheten medför betydande olägenheter, och att en centralisering är högeligen önskvärd. Detta har också redan beaktats av statsmakterna, och en särskild kommitté, de s. k. organisationssakkunni-

ga, av vilka herr Carlström är medlem, har tillsatts med uppgift att söka finna utvägar till en bättre ordning. Organisationssakkunniga samverka med pensionsförsäkringskommittén, och dessutom äger samarbete rum med skatteutjämningsberedningen. Då samarbetet tillkommit på regeringens initiativ, har man anledning tro, att regeringen skall ha allt intresse av att tillse, att det avsedda syftet också vinnas.

Den för närvarande angelägnaste uppgiften, när det gäller en reformering av samhällets sociala välfärdsverksamhet, är våra åldringars behöriga tillgodoseende. Den kritik, som motionären riktar mot nu gällande folkpensionering, vill jag för min del på det livligaste understryka; men har man denna uppfattning, är det naturligt, att man önskar, att det inte skall dröja allt för länge, innan en reform kommer till stånd. Ur denna synpunkt är det att beklaga, om de pågående utredningarna med sina många detaljuppgifter skulle komma att kanske många år framåt undanskjuta en lösning av pensionsförsäkringsfrågan. I den mån motionären åsyftar att påskynda utredningsarbetet, har han också mitt fulla gillande. Jag tror emellertid, att detta syfte, som läget nu är, bäst främjas genom ett bifall till utskottets hemställan. Till herr Carlström ber jag slutligen att få säga endast ett ord. Han har i sin motion och nu i sitt anförande framhållit, att när man skall bygga ett hus, så bör man först ha en plan för detta hus, en plan i stora drag, och så må det bli en senare uppgift att syssla med detaljer i byggnaden. Det förefaller mig, som om denna bild icke gärna är tillämplig i detta sammanhang. Jag ber bara att få påpeka, att vi ju redan ha byggnaden och att vad det nu gäller är strängt taget endast reparationerna. Och reparationerna måste enligt sakens natur vara ett detaljarbete.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Redan 1920 framlade jag motion om att man skulle koncentrera det sociala arbetet och framförallt få ett enhetligt grepp på kostnaderna samt få ett mera planmässigt sammanhang mellan de olika grenarna i den sociala verksamhet, som staten stöder, så att ekonomin på de särskilda punkterna skulle ställa sig någorlunda likartad, vare sig hjälpen gällde ålderdom, sjukdom eller något annat dylikt; det borde således icke, såsom jag i min motion påvisat, få bli en sådan kombination, som i vissa fall kunde resultera i en avsevärt stor statshjälp. Det tyckte riksdagen var bra och skrev till Kungl. Maj:t i ärendet. Elva år ha gått, och här har varit tal då och då om denna plan och en sådan koncentration. Nu var, som vi hörde, herr Lindberg också en vän av koncentration, men vad fick man ut positivt av vad han yttrade? Såvitt jag förstår inte mer än att, som han sade, man arbetar på detta. Jag vill som min mening uttala, att inte behövs det väl elva år för att få detta genomfört, om det finns allvarlig vilja därtill. Men det är vad som helt och hållet saknats. Orsakerna ligga så snubblande nära. Vi äro här i vårt land begåvade med en oerhört stor kontingent av samhällsförbättrare ex professo. Var och en av dem eller grupper av dem ha tagit sin särskilda sak på entreprenad. Där verka de och där koncentrera de sig och begära, att man skall rikta blicken bara på just den sak, de gjort till sin, när de komma med begäran att staten skall understödja. Då söker man göra strandhugg och i regel lyckas man. Man vädjar och säger, att syftet är samhällsnyttigt, praktiskt och utmärkt. Ja, så totar man ihop en organisation med statsunderstöd eller stöd på annat sätt, och så är den grenen klar. Så har det gått hela vägen igenom, och det är tydligt, att man får aldrig någon reda i det hela. Särskilt så länge den ekonomiska depressionen sitter i och varar, är det nödvändigt, att staten snart gör klart för sig, hur mycket staten ärligen kan offra på de sociala ändamålen. Det är nämligen inte så, att själva ändamålet anger vad som behövs och att staten har att rätta sig därefter, ty de sociala ändamålen

I fråga om pågående utredningar rörande den sociala försäkrings- och hjälpverksamheten.

(Forts.)

I fråga om pågående utredningar rörande den sociala försäkrings- och hjälpverksamheten.
(Forts.)

äro utan botten. Det är som att hälla vatten i ett säll, det räcker i det oändliga. Det finns ingen stat i världen, som verkligen har ekonomisk rygg att fylla dessa behov. Det är då givet, att man här i landet, om det skall bli någon rätsida på det hela, får göra klart för sig, hur mycket medel staten för året kan offra, vare sig det gäller pensionstillägg, sjukersättningar eller annat dylikt. Sedan får man med stark hand gripa in och fördela denna summa på det ifrågavarande området. Det är det sunda förnuftet i det hela.

Men nu ha, som sagt, elva år gått. Jag har sett, hur långt man har kommit. Jag skulle nästan tro, att de av herrarna, som om elva år äro här, komma att få se ställningen precis likadan då. Här äro många krafter bakom, som göra allt för att hindra en förnuftig koncentration och framför allt ett ekonomiskt klarläggande av vad staten kan eller bör göra. De arbeta för sitt speciella syfte och bry sig icke ett spår om hur det ställer sig i sammanhang med det hela, med frågan, vad som bör göras eller icke göras. Det är därför jag, med den erfarenhet jag nu har — den har blivit grundligare än vad den var, när jag 1920 kom med min motion — ser mycket pessimistiskt på det hela. Det blir så, att den gren av denna sociala verksamhet, som är mest högröstad och skjuter mest fram, kapar åt sig den största delen av statens bidrag; det kommer inte att bli så, att tilldelandet av bidrag sker ur synpunkten av de skäl staten kan ha därför.

Herr Carlström tycks emellertid ha varit mer optimistisk än jag är, när han skrev ihop sin motion. Han tror ännu på, att det här bland riksdagsmännen skall finnas ett så starkt ekonomiskt intresse, att ett dylikt förslag skall vinna resonans. Jag gratulerar herr Carlström till hans optimism, men jag beklagar, att jag själv inte kan dela den. Jag tror, att det är så många krafter, som arbeta emot, att herr Carlström aldrig får se den där koncentrationen och samlingen, men ingen skulle känna sig mer tillfredsställd än jag, om herr Carlström kunde förmå att genomdriva den. Jag vill därför här uttala mitt tack till herr Carlström för den motion han väckt. Jag hoppas, att han icke kastar yxan i sjön alltför fort.

Vidare yttrades ej. Herr förste vice talmannen, som under herr Olssons i Kullenbergstorp anförande övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 11.

Vid nu skedd föredragning av andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion angående revision av tullstadgan biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 12.

Härpå upptogs till behandling statsutskottets utlåtande, nr 7, angående regleringen för budgetåret 1931/1932 av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet.

På förslag av herr förste vice talmannen beslöt kammaren, att förevarande utlåtande skulle föredragas punktvis samt att vid föredragningen av de särskilda punkterna endast kantrubrikerna skulle uppläsas.

Punkterna 1—3.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4.

Lades till handlingarna.

Punkterna 5—18.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 19, angående tullverket, föredrogs härefter. Därvid anförde:

*Ang.
tullverket.*

Herr Olovson i Västerås: Herr talman! I en motion, framförd i denna kamare av mig jämte ett par av kammarens övriga ledamöter, ha vi yrkat, att antalet ordinarie tillsyningsmannatjänster måtte utökas med 2, från nuvarande 823 till 825, för att därigenom skulle möjliggöras en utökning med två vid tullkammaren i Västerås.

Nu har ju utskottet avstyrkt motionen, och det är uppenbarligen ingenting att göra åt saken för närvarande. Jag beklagar emellertid livligt, att utskottet gått den vägen, att det avstyrkt motionen, ty enligt mitt förmenande föreliggande synnerligen starka skäl för en sådan utökning av personalen vid ifrågavarande tullkammare. De motiv, som här ligga bakom, blir det svårt att framhäva, av den anledningen, att man här har att göra med förhållanden, där de påtagliga bevisen inte kunna förebringas på ett nöjaktigt sätt. Jag syftar nämligen på spritsmugglingen.

I samband med ett av de grövsta brott, som någonsin begåtts i detta land, nämligen i samband med det s. k. Sörbomordet talades rätt mycket om spritsmugglingen i trakterna omkring Västerås och i Västmanland i övrigt. Vi, som där leva och ha vår verksamhet, veta bättre än andra, hur pass djup och bred floden av smuggelsprit flyter fram genom bygderna. Men här är det, som jag sade, så svårt att komma fram med de påtagliga bevisen, därför att man vet ju ingenting bestämt om spritsmugglingen annat än i de fall, där beslag blivit gjort. Den smuggelsprit, som undgår beslag, har man icke nöjaktigt kännedom om. På grund av de iakttagelser man kan göra, och som jag personligen under år har gjort, vågar jag emellertid det påståendet, att det pågår en oerhörd spritsmuggling i dessa trakter med de fartyg, som komma från hamnarna söder om Östersjön. Det är vanligt, och man iakttagit det ständigt, att omedelbart efter det, att båtarna kommit in med de polska kolen från Danzig och Gdynia, så kan ungdomen på Stora gatan i Västerås närmast liknas vid ett rågfält i storm. Går man omkring vid nöjeslokaler, åker man omkring vid dansbanor ute på landsbygden ett par dagar efter det en kolbåt kommit i hamn, så behöver man inte ett ögonblick tveka, att man, när man åker dit, får se ungdomen i stor utsträckning berusad. Där stå 16—17 års flickor och dricka gladeligen smuggelsprit ur butelj. Visserligen kommer det väl sprit på andra vägar, men vi, som följt företeelsen därborta, äro ganska övertygade om, att det mesta av den sprit, som går i smyg-handeln, är den, som kommer med kolbåtarna från Danzig och Gdynia. Det finns där ingen möjlighet att under nuvarande förhållanden ordna en effektiv bevakning. Jag vet väl, att man från verkets sida gärna vill säga, att här begås intet fel. Här är uppsikten tillfredsställande. Men se efter, hur många man som skola bevaka djuphamnen, gamla hamnen, och hamnen vid kraftverket, och fråga sedan, om det ej finnes möjlighet att där under mörka nätter föra i land praktiskt taget hur mycket sprit som helst. I gårdagens kvällstidningar och dagens morgontidningar refererades nykterhetsnämndernas rapporter, som nu inkommit till socialdepartementet. Det är ganska skrämmande bilder, som där upprullas, men bilderna från bygderna därute, där spritsmugglingen pågår, äro mörkare, än vad de uppenbarligen äro i dessa rapporter. Om vi skola kunna dämna upp spritfloden, smuggelspriten, då skall den däckas

Ang.
tullverket.
(Forts.)

upp tidigare. Den skall dämmas upp, innan den når fram till dansbanorna och till den ungdom, som nu f. n. håller på att förgiftas. Vad tjänar det till att hålla diskussionsmöten, att antaga och skicka ut resolutioner om ungdomens fostran, när man lämnar portarna öppna för smugglarna att smugla in så mycket sprit som helst? Det är den frågan det gäller på denna punkt, där det kan synas betydelselöst, om man har två tillsyningsmän mer eller mindre. Men enligt min uppfattning är det där, som stöten skall sättas in. Man skall tala mindre om ungdomens förvildning och göra mer för att stoppa den brännvinsflod, som väller in över landet. Och det bör ske så, att man skaffar en mer effektiv bevakning vid hamnarna.

Herr talman, jag har intet yrkande.

Herr *Eklund* instämde häruti.

Herr *Lithander*: Herr talman! Den siste ärade talaren upptog med utgångspunkt från den föreliggande frågan om tvenne tullbevakningsmän en nykterhetsdebatt. Jag vet ju mycket väl, att man icke får anknyta en sådan debatt till denna punkt, men jag skulle i alla fall till den ärade talaren vilja säga, att jag för min del tror, att frågans lösning nog ligger i, att man tar litet förståndigare på hela restriktionssystemet. Det är det nuvarande systemet, som manar fram ej blott smugglingen utan även den lönnbränning, som pågår i våra bygder. Jag tror, att felet ligger djupare, än att man kan med ett par tulltjänstemän råda bot därpå.

Herr *Wohlin*: Herr talman! Jag vill endast upplysa den ärade motionären om, att en representant för den styrelse, varom det f. n. är fråga, befinner sig i Västerås för inspektion av de förhållanden, som där råda. Vidare vill jag säga, att det är möjligt att inom ramen av nuvarande antal tillsyningsmän, om så finnes behövt, genom lämpliga förflyttningar öka antalet befattningshavare på denna plats.

Herr *Magnusson* i Skövde: Herr talman! Jag ber om ursäkt, att jag ingriper i debatten, men det nämndes en sak här, som enligt min mening ej bör få stå oemotsagd. Det må vara, att restriktionssystemet i någon mån kanske framkallat spritsmuggling och andra lagöverträdelser, men å andra sidan vill jag begagna tillfället att uttala, att restriktionssystemet varit av så stort värde för folknykterheten, att jag ej är med om att godkänna ett uttalande, som skulle innebära en antydning om, att restriktionssystemet ej skulle vara till fördel ur nykterhetssynpunkt och saklöst kunna slopas. Sedan är det en annan sak, vad vi skola göra för att därutöver motverka spritsmugglingen. Men restriktionssystemet har enligt min uppfattning det värde ur nykterhetssynpunkt, att det ej bör utdömas.

Herr *Olsson* i Gävle: Herr talman! I anledning av de deklARATIONER, som här avgivits från göteborgsbanken och västgötabanken, skulle jag vilja uttala, att det är skäl att, innan man gör så bestämda uttalanden, låta pågående undersökningar utföras, så att man nu icke binder sig fast vid vad som skall göras i framtiden.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 20—27.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 28.

Lades till handlingarna.

Punkterna 29—38.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 39.

Lades till handlingarna.

Punkterna 40 och 41.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 13.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan upptaget statsutskottets utlåtande, nr 29, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till luftfartsväsendet m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1, angående understöd av regelbunden luftfart.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 33 av sjätte huvudtiteln föreslagit riksdagen att dels till understöd av regelbunden luftfart för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra reservationsanslag av 600,000 kronor, dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med det i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 3 sistlidna januari återgivna förslaget till avtal mellan svenska staten och bolag, som erhöle understöd för idkande av regelbunden luftfart, träffa avtal om uppehållande av sådan luftfart.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft de likalydande motionerna nr 84 inom första kammaren av herr *Johan Nilsson* i Malmö och nr 138 inom andra kammaren av herr *Anderson* i Råstock, i vilka motioner föreslagits, att kontraktet med Aktiebolaget Aerotransport måtte baseras på 700,000 kronors årligt understöd, samt att till understöd av regelbunden luftfart för budgetåret 1931/1932 måtte anvisas ett extra reservationsanslag av 650,000 kronor.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte, med avslag å ovanberörda motioner, i vad de skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, bifalla Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Vid denna punkt hade reservationer avgivits:

av herr andre vice talmannen *C. Petrus V. Nilsson*;

av herr *Rosén* beträffande utskottets motivering; och

av herr *Strindlund*, vilken ansett, att utskottet bort hemställa om avslag å såväl Kungl. Maj:ts förslag som de i ämnet väckta motionerna.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr Strindlund: Herr talman! Vi ha under ett flertal år beviljat avsevärda belopp för luftfartsväsendet. Ända från 1925, då vi första gången togo ståndpunkt till detta anslag, har det förespeglats oss, att det skulle bli en tillfällig utgift, som vi så småningom skulle slippa ifrån. Det förutsattes t. o. m.

*Ang.
understöd av
regelbunden
luftfart.*

Ang.
understöd av
regelbunden
luftfart.
(Forts.)

i propositionen 1925, att man skulle kunna beräkna ränta på de lån, som då ifrågasattes. Men det är så långt ifrån, att man fått någon ränta, att tvärtom, som vi kunna finna av en annan punkt i detta betänkande, vi i år stå inför nödvändigheten av att avskrika en betydlig del av det lämnade lånet, icke mindre än 300,000 kronor. Dessutom finna vi av framställningen, att det begäres ökad subvention till luftfartsväsendet. Med det anslag, som i år begäres har en summa av c:a 3,5 miljoner offrats för luftfartsväsendet. Man måste då fråga sig, om vi verkligen haft sådan nytta därav att nämnda anslag kunna anses vara befogade. Subventionsbeloppen, som hittills utgått, ha motiverats bl. a. med den tidsvinst som skulle ernås och som vore av enorm betydelse för affärlivet och posten etc. Jag undrar, om vi ej redan nu kunna vara på det klara med, att denna motivering icke håller. Om så hade varit borde icke då civilflyget hava blivit mera utnyttjat än det enligt lämnade redogörelser är? Vi kunna se på sid. 111 i sjätte huvudtiteln, att om man jämför åren 1929 och 1930 kan man t. o. m. konstatera en viss liten tillbakagång. Under år, som bidrag till luftfartsväsendet utgått, ha vi samlat en del erfarenhet. Den visar först och främst, att detta kommunikationsmedel ej kan bli ekonomiskt bärande. Det tyckes, som om dessa luftskepp ej kunna hålla sig uppe, åtminstone ekonomiskt. Då frågar man sig, om detta kommunikationsmedel har sådan allmän betydelse, att ett stort årligt subventionsbidrag därtill kan vara tillrädligt. Jag har för min egen del den uppfattningen, att så ej är förhållandet. Jag tror nämligen, att det icke har vare sig för affärlivet eller för posten sådan betydelse, som man vill göra gällande. Jag tror snarare — jag tillåter mig säga det rent ut — att man här skymtar något av den svenska högfärden. Detta är för mig ej tillräckligt motiv för dessa anlagsbelopp. Vi hade vid förra lördagens plenum att behandla en del anslag under en annan huvudtitel, varvid finansministern kraftigt varnade för att göra så stora grepp i statskassan, som utskottet föreslagit i anledning av vissa motioner. Det gällde då, om man skulle, bildligt talat, kasta pengar i sjön. Jag vill för min del fråga, om finansministern tycker, att det är behagligare att flyga bort medlen. Jag kan ej finna, att det föreligger kraftigare skäl för att anslå de belopp, varom här är fråga, utan tvärtom.

Jag skall ej uppehålla tiden längre utan åtminstone för närvarande nöja mig med att yrka avslag på utskottets förslag under förevarande punkt.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Då den siste ärade talaren ifrågasatte, om man någonsin skulle komma fram till en verklig effektivitet och verklig betydelse i samfärdseln mellan olika nationer beträffande detta nya kommunikationsmedel, vill jag först och främst fästa uppmärksamheten på, att vad gäller vårt land ha försöken ej pågått mer än sex år. Ser man på vilket kommunikationsmedel som helst, och gör en jämförelse, får man utan vidare erkänna, att detta är en så kort tid, att det är omöjligt att redan nu uttala sig i den ena eller andra riktningen. Det faktum står kvar, att alla europeiska nationer med några små undantag gått in för att verkligen försöka göra något för detta samfärdsmedel. De subventioner, som vi i Sverige fått lov att ge för att upprätthålla denna verksamhet, äro av mycket minimal storlek, om man jämför dem med vad som lämnats i andra länder. Det är klart, att jag ej här skall ge mig in på någon lång utläggning därom, men för de intresserade vill jag göra en hänvisning till luftfartssakkunnigas betänkande, där det finnes uppgifter i detta avseende. Dessa äro visserligen nu gamla och siffrorna därför sannolikt för låga, men man ser av detta betänkande, att stater, som äro jämbördiga med Sverige, t. ex. Holland, offrat många gånger de belopp, som i vårt land offrats för detta transportmedel.

Sedan satte herr Strindlund i fråga, om det var någon nytta ur postal synpunkt, att Sverige ägnar sig åt flygtrafiken. Ja, beträffande den saken vill jag

peka på den oerhörda tidsvinst för postbefordringen, som uppstår genom det sätt, varpå flygtransporterna äro ordnade för vårt land. Om vi kunna få flygning hela året, kommer betydelsen ur postal synpunkt att högst betydligt ökas.

Vidare vill jag fästa uppmärksamheten vid en sak, som visserligen i viss mån är en postverkets inre angelägenhet, men som jag dock anser vara av så stor betydelse i detta sammanhang, att jag ej vill underlåta att nämna om den, nämligen att postverket i själva verket f. n. har en betydande merinkomst därigenom, att man ej gått ner till samma låga utlandsporto som de andra staterna, och att det är risk för, att, om man ej gör sitt bästa för att transportera posten fort, man blir av med en merinkomst, som går upp till större belopp, än det här är fråga om att ge i understöd.

Jag kan vidare ej underlåta att fästa uppmärksamheten vid en annan sak, som är av betydelse i detta sammanhang. Det är det faktum, att man nu tänkt sig en ny organisation av rörelsen, där man medelst tillskott av friskt aktiekapital skulle åstadkomma ökad säkerhet, ej endast för driften utan även för att den skötes på bästa möjliga sätt i fråga om ekonomien och i fråga om att affärlivets och samfärdselns intressen tillvaratagas.

Det är väl bäst, förmodar jag, att, eftersom herr Strindlund lät sig angeläget vara att ej säga så mycket i början, att även jag, herr talman, avkortar mitt första anförande för att längre fram säga något vidare. Det hör ju till god taktik att ej skjuta bort sitt krut i onödan. Jag skall därför, herr talman, endast be att få meddela några jämförande siffror beträffande vad Sverige anser sig ha råd att offra på denna gren av flygverksamheten och på en annan, nämligen luftvapnet som sådant, så att herrarna må få reda på proportionerna mellan kostnaderna för det militära och det civila flygväsendet. Det begäres i år i statsverkspropositionen något över 9 miljoner kronor till det militära flygväsendet. Jag vill ej i detta sammanhang uttala någon uppfattning vare sig i det ena eller det andra avseendet beträffande nyttan och nödvändigheten därav. Jag vill endast ha konstaterat, att om man plockar samman allt, som går till det civila flygväsendet, vilket, det kan jag ju få säga, kanske ligger mig mycket mera om hjärtat än det militära, kommer man till det resultatet, att man, även om man bifaller Kungl. Maj:ts förslag, ger till det civila flyget endast omkring en niondedel av vad man ger till det militära flygväsendet. För min enskilda del håller jag före, att de civila synpunkterna måste vara avgörande, och då får jag säga, att proportionerna ej äro riktigt avvägda. Om vi offra så mycket på vårt militära flygväsende, så offra vi för litet på vårt civila.

Då jag har den uppfattningen, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Sistlidne lördag apostroferades jag av herr finansministern för en passus, som jag hade under remissdebatten i år, nämligen om sparsamhet. Han ansåg, att jag hade skjutit över målet, då jag uttalade, att regeringen ej på alla punkter iakttagit sådan sparsamhet, som kunnat äga rum. Sedan fick jag det beskedet, att då jag hade röstat för anslag till upprensning av Fårösund, som ej Kungl. Maj:t föreslagit, så, om jag förstod statsrådet rätt, ansåg han mig vara en synnerligen svag exponent för sparsamheten. Det var då. Nu stå vi i dag inför detta statsutskottets utlåtande nr 29, som gäller flygverksamheten. Upprensningen av Fårösund skulle kosta något över 400,000 kronor. Understödet till flygväsendet kostar något över 1,100,000 kronor. Jag tror då, att herr finansministern och jag kunna ha anledning att litet grand diskutera, på vilken sida den största sparsamhetsivern är. Om arbetet i Fårösund kommer att utföras, kommer det, åtminstone vad jag förstår, att framgent äga bestånd, ty jag antar, att denna fördjupning utföres så, att den ej omedelbart förstöres. Alltså blir den av

*Ang.
understödet av
regelbunden
luftfart.
(Forts.)*

Ang.
understöd av
regelbunden
luftfart.
(Forts.)

bestående värde. Men hur blir det med de 1,100,000 kronor som vi diskutera i dag? Hur mycket bestående värde får man av dem? Komma de att bidra till sysselsättning åt arbetslösa och andra? Jag fick besked om, att för arbetena vid Fårösund ej komme att behövas så många arbetare. Men hur många behövas till flygverksamheten? Det antalet blir betydligt mindre. Det synes verkligen då, som om man gjorde mera för sparsamheten, om man offrade pengar till saker, som bli till fortlöpande gagn, även om de ej skulle sysselsätta så många människor, än om man offrar betydligt större belopp på saker, som ej äga det minsta bestående värde. Nu förstår jag mycket väl, att så, som det nu är i världen, gäller det, att Sverige är tvunget att vara med. Eljest kunna andra linjer upptagas, och sedan kommer ej Sverige med. Vi få ej plats. Jag tror ej, att det är så förskräckligt trångt på detta område, ty där affärerna gå dåligt, finnes det nog plats. Och så kommer det nog att bli fortfarande på det civila flygväsendets område.

Jag har förut talat om, att det åtminstone ej är försvarligt att gå fram i samma tempo som hittills, och att det är för mycket pengar, man kastar ut i luften. Men det har en märkvärdigt fascinerande verkan, då personer gå upp i ett flygplan åtminstone om vederbörande äro hemma i en stad, där flygväsendet skall ha en landningsplats. Då bli de ursinniga, om de ej få anslag. De skulle visst vilja ha allt för detta ändamål. Så länge denna hypnos varar, är det väl hopplöst att få något ekonomiskt förnuft att göra sig gällande beträffande anslagen till civilflyget.

Herr andre vice talmannen **Bengtsson**: Herr talman! Jag tycker mig förstå, att de två talarna från bondeförbundshåll se litet för grunt på den här frågan. Herr Strindlund uttalar ett beklagande av att man icke får ränta på pengarna, och herr Olsson i Kullenbergstorp menade, att detta anslag icke skulle hjälpa till att råda bot på arbetslösheten; men jag vill då framhålla, att det här gäller något, som för framtiden är av stor betydelse för vårt land. Jag undrar, hur det skulle se ut, om andra länder runt om finge sköta detta och vi helt enkelt lade armarna i kors och sade, att det angår oss icke. Det blir nog plats för oss ändå, sade herr Olsson i Kullenbergstorp. Frågan därom behöva vi icke diskutera, men jag är glad över att Kungl. Maj:t lagt en annan syn på frågan än de två ärade talarna och vill fullfölja den plan, som ligger till grund för företaget. Det är här såsom i alla tider, när det varit fråga om något nytt, att det tar tid, innan det hinner ekonomiskt bära sig. Hur var det manne med våra järnvägar fordomdags? När man har så billiga motiv som herr Strindlund, då han säger, att det är den svenska högfärden, som gör sig gällande, så förstår jag honom icke. Kan det vara högfärd för Sveriges del att offra pengar på luftfartsväsendet, när vi ha utsikt att det kan gagna kommunikationerna, handelsväsendet, posten o. s. v.? Jag skall inte dölja, att jag för min del anser, att detta civila flygväsende icke heller är att förakta, då det gäller försvarsändamål. Det kan vara nyttigt, att det finnes även i det civila livet män och maskiner, som ägna sig åt flygväsendet och offra sig för detta. Det kan komma den dag, då det kan bli till glädje, nämligen om vi — vilket Gud förbjude — skulle komma i krig och tvingas att försvara oss. Årligen nödgas vi offra åtskilligt över hundra miljoner kronor för vårt försvar. Det borde då ej göras motstånd mot ett ändamål, som bland annat även gagnar detta, att årligen offra dessa 600,000 kronor. Men jag måste i likhet med herr Strindlund beklaga, att inte flygväsendet ekonomiskt bär sig. Men med hänsyn därtill har Kungl. Maj:t också begärt, att det från privat håll skall skaffas ökat kapital av en halv miljon kronor. Skulle det misslyckas, då har Kungl. Maj:t, om riksdagen tar utskottets förslag, fått fullmakt att på ett för staten lämpligt sätt ordna saken.

Det är två viktiga färdevägar det gäller, nämligen Malmö—Amsterdam och Stockholm—Helsingfors, och det vore då märkvärdigt, om den svenska riksdagen skulle säga nej, och sluta upp att ge bidrag för att helt och hållet låta utlandet sköta luftfartsväsendet. Jag kan icke tänka mig något sådant, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Ang.
understöd av
regelbunden
luftfart.
(Forts.)*

Herr Strindlund: Herr talman! Bara några ord i anledning av herr Andersons i Råstock yttrande, då han ville jämföra vårt land med vissa andra länder. Jag är inte sakkunnig och vill därför fråga honom och andra luftfartssakkunniga: ha vi något annat land, som kostar på så mycket på sitt flygväsen och lägger trafiken utanför rikets gränser?

Det var en annan sak, som herr Anderson i Råstock icke talade om, nämligen hur mycket vi fått in i postavgifter. Finns det några siffror, som kunna visa, att flygväsendet fått någon betydligare inkomstökning därav såsom den siste talaren ville göra gällande? Jag tror, att det rör sig om mycket obetydliga belopp. Vad beträffar tidsvinsten för posten, så har den inte så stor betydelse. Jag antar, att meddelanden icke kunna lämnas lika fort per flyg som genom telegraf eller telefon. Brådskande affärer avslutas nog också genom telegraf eller telefon.

Det är nog så som herr Olsson i Kullenbergstorp sade, att det är en hypnos, som gripit dem, som slå vakt om förslaget, och jag tror, att det är skäl i att taga avstånd därifrån. Man har gjort jämförelser mellan anslaget till det militära flyget och anslaget till det civila flyget, och man erinrar om de stora summor, som det militära flyget kostar. Jag svarar härpå, att det måtte väl räcka till med de uppoffringar som göras för det militära flyget; skola vi då också kosta på anslag till det civila flyget?

Herr andre vice talmannen sade, att bondeförbundet ser på saken för grunt, men jag undrar, om icke herr andre vice talmannen flyger väl högt och till sist hamnar i det blå. Jag trodde, att jag skulle få höra, att han hade några särskilt starka sakliga skäl, då han klandrade oss för våra svaga motiv, men jag fann icke, att han hade något sådant att draga fram.

Man förutsätter, att det från privat håll skall tillskjutas kapital, innan man träffar ifrågasatt överenskommelse på fem år. Men jag tror ej, att något sådant kommer. Departementschefen har sagt: »Jag vill i detta sammanhang framhålla att, därest aktiebolaget Aerotransport icke skulle lyckas erhålla erforderligt nytt kapital, Kungl. Maj:t bör vara oförhindrad att med användande av det anslag, som må av riksdagen för ifrågavarande ändamål beviljas, ordna trafiken på för landet mest tillfredsställande sätt.» Kan man verkligen tänka sig, att pengar skulle tillskjutas för att användas på ett mindre tillfredsställande sätt? Då jag icke vet, var man under sådana förhållanden skulle få pengar från privat håll, tycker jag, att även detta är ett skäl för avslag.

Chefen för kommunikationsdepartementet herr statsrådet **Jeppsson:** Herr talman! Jag hade bättre förstått de synpunkter, som anförts av den siste ärade talaren och herr Olsson i Kullenbergstorp, om det gällt att första gången taga ställning till frågan och från svenska statens sida bevilja anslag till luftfartsväsendet. Så är icke fallet. Vi ha åtskilliga år gått in för betydande belopp till detta ändamål, och jag ber att få säga, att det förslag, som Kungl. Maj:t framlagt till riksdagen, anknyter sig nära till det förslag, som de luftfartssakkunniga på sin tid framlagt, i ekonomiskt hänseende och även i fråga om programmet för luftfartens utveckling. Det förslaget vann också i fjol riksdagens godkännande. Riksdagen gick då in för att genomföra luftfarten enligt det program, som uppdragits av de luftfartssakkunniga, men man bevil-

Ang.
understöd av
regelbunden
luftfart.
(Forts.)

jade icke för programmets genomförande nödiga medel. De sakkunniga ha ansett, att man behövde en årlig statssubvention av 700,000 kronor. Riksdagen beviljade 600,000 kronor. Det fanns dock en ganska stark minoritet för det högre anslaget på 700,000 kronor. Riksdagen sade samtidigt ifrån, att riksdagen förutsatte, att man för detta av riksdagen beviljade belopp skulle kunna genomföra de luftfartssakkunnigas förslag. Men det visade sig, när man skulle uppgöra kontraktet med aktiebolaget Aerotransport, omöjligt att få detta uppgjort på sådana villkor och med det anslag, som riksdagen hade givit. Man måste således nöja sig med att avsluta ett provisoriskt avtal med aktiebolaget Aerotransport. Detta avtal utgår den 1 juli innevarande år, och detta provisoriska avtal har tillkommit med tanke på att riksdagen skulle i år beredas tillfälle att taga ställning till frågan ånyo och eventuellt bevilja nödigt belopp för att genomföra det program, som riksdagen i princip gått in för. Det har nämligen visat sig, att man inte kunde genomföra programmet med mindre än att riksdagen gick in för en statssubvention av 650,000 kronor per år, vartill komma vissa fördelar, som angivits i propositionen, vilket gör, att Kungl. Maj:ts förslag i stort sett kan anses jämförligt med de luftfartssakkunnigas förslag.

Vidare har man icke för nästkommande budgetår begärt mera än 600,000 kronor, beroende på vissa besparingar, som göras under det första halvåret. Det är således icke någon nyhet, som här föreligger från Kungl. Maj:ts sida, utan det är endast ett förslag, som, efter vad jag tror, på lämpligaste sätt möjliggör ett fullföljande av det program, som riksdagen i fjol gick in för.

Jag hade icke tillfälle att höra herr Strindlunds första anförande, då jag var upptagen i första kammaren, men efter vad jag sist hörde av herr Strindlund fick jag den uppfattningen, att herr Strindlund av den anledningen, att större delen av luftfartslederna ligger utanför rikets gränser, ansåg, att riksdagen icke borde bevilja medel. Jag ber då att få påpeka, att när det gäller att ordna luftfarsförbindelserna mellan vårt land och utlandet, så är den naturliga anknytningspunkten Malmö, som har anslutning både till västkustbanan och södra stambanan, och på så sätt uppnår man goda förbindelser söderut. Att förlägga flyglederna i större utsträckning inom landet är icke möjligt med hänsyn till att vi sakna erforderliga nödlandningsfält. En utredning har igångsatts angående behovet av nödlandningsfält och deras nödvändighet för luftfartslederna, men utredningen har visat, att anordnandet av nödlandningsfält kräver stora belopp, varför man har ansett, att utredningen bör fullföljas och att man därvid jämväl bör inrikta sig på möjligheten att nedbringa kostnaderna för anordnande av nödlandningsfält.

Även om man erkänner önskvärldheten av att i större utsträckning kunna förlägga den av staten understödda luftfarten inom det egna landet, vill jag dock säga, att det är en angelägenhet av betydande vikt att inlemma vårt land i det stora internationella luftfartsnätet, och jag tror icke, att man kan lägga bygdesynpunkter på denna fråga. Man måste se den i sitt stora sammanhang och söka anknytning till de internationella luftfartslinjerna.

Herr Strindlund frågade — i anledning av herr Andersons i Råstock påpekande av att utlandsposten ger så stora inkomster, att vi äro beredda att skicka posten med luftfartslinjerna — hur mycket vi ha fått in i portoavgifter. Herr Strindlund menade tydligen, hur mycket vi ha fått in i luftfartsporton. Så ligger icke saken till. I vad angår luftportot vill jag säga, att luftportot har använts mycket litet, och inkomsten av detsamma har varit obetydlig i stort sett. Men jag förmodar, att herr Anderson i Råstock åsyftade utlandsportot. Det ligger betydligt högre än annars ute i världen, och därför har man från postverket ansett, att då man icke hade anledning att sänka detta just nu, man däremot hade förpliktelse att söka ordna förbindelsen i postalt hänseende så

bra som möjligt, och därför skickar man post med luftfartygen, ehuru den icke försetts med luftfartsporto.

Jag har icke anledning att gå in på en hel del andra saker, mot vilka jag icke hört, att någon talare riktat sig, och jag vill därför endast uttrycka den åsikten, att under förhandenvarande omständigheter är ett beslut i överensstämmelse med statsutskottets utlåtande det mest önskvärda.

*Ang.
understöd av
regelbunden
luftfart.
(Forts.)*

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Efter herr statsrådets inlägg har jag icke mycket att tillägga utan vill bara beträffande herr Strindlunds fråga om flyglederna utom landet be att få hänvisa till samma länder, som jag hänvisade till i statsutskottet under debatten där, nämligen Holland, vars flygväsen till sin större anpart är förlagt utom landet, och till England, som icke har en enda egentlig inomlandslinje. Och jag tror, att det är talande skäl, som visa så mycket, att dessa länder anse sig ha utomordentligt intresse av att genom flyglinjer främja den internationella samfärdseln.

Men det är en annan sak också. Vi veta, att vi i vårt land under många, många år — jag tillåter mig säga det — varit flata nog att med jämnmöd se, hur vår transoceanas sjöfart fått föras på främmande länders kölar. Det har vållat den svenska staten stora uppoffringar att få detta förhållande rättat, och jag tror, att vi ha anledning minnas det stora arbete vi haft för att härvidlag taga igen våra förlorade länder så att säga.

Det är ju så, att varje nytt transportmedel behöver sin tid för att arbeta sig igenom, och icke minst i vår moderna tid är det så. För att taga ett så enkelt exempel som våra järnvägar vill jag erinra om att det behöfdes tiotal av år för att de skulle komma fram till räntabilitet, och för närvarande skola vi icke tala om hur det är, ty det är dåligt för en stor del.

När det här talas så mycket om inlandsflygningen, så vill jag till slut säga utöver vad herr statsrådet nyss nämnde, att i den kommitté, som sysslade med denna fråga, saknades det icke förståelse för att få till stånd inlandsflygleder i ganska stor utsträckning. Herrarna kanske skratta med hänsyn till, jag vet inte hur jag skall säga, mina föregående, men jag fick i min ringa mån verkligen representera statsutskottet för att hjälpa till att åstadkomma ett så billigt och ändå så effektivt program, som överhuvud taget var möjligt för vårt lands vidkommande. Jag vill bara konstatera detta, och ett genomläsande av flygsakkunnigas betänkande skall ge verkligt belägg för att vad jag här sagt är riktigt.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Herr talman! Med anledning av att man såväl från herr Olssons i Kullenbergstorp som från herr Strindlunds sida betecknat Kungl. Maj:ts förslag om att man nu skulle anslå 600,000 kronor såsom ett slöseri, som ur olika synpunkter vore förkastligt, ber jag att få fråga de ärade talarna, huruvida de för sin del i år anse, att det civila flygväsendet skall från statens sida nedläggas? Om så är fallet, så står ju den ståndpunkten fullkomligt i strid med den uppfattning, herrarna tidigare intagit, när herrarna ärligen under den senare tiden varit med om att tillstyrka anslag till enahanda ändamål. Förra året fanns det ju tre meningar i statsutskottet. Den mening, som då biträdades av bland andra herr Olsson i Kullenbergstorp, gick ut på att man skulle anslå 500,000 kronor, detta i överensstämmelse med den av Kungl. Maj:t då framlagda propositionen. Jag kan icke uppfatta detta på annat sätt än så, att man på den sidan då betraktade anslag av denna art såsom ett led i ett fortsatt uppbyggande jämväl av ett civilt flyg såsom ett allmänt samfärdsmedel. Om nu detta var fallet, då har man, såvitt jag förstår, att söka bedöma, huruvida det förslag, som föreligger i år, med

Ang.
understöd av
regelbunden
luftfart.
(Forts.)

dess förutsättningar, jämfört med fjolårets förslag enligt den kungl. propositionen och de då angivna förutsättningarna, kan anses vara såväl ur det allmänna syftets som ur statens synpunkt sämre än det i fjol framlagda förslaget. Om man ser efter, på vilka förutsättningar årets förslag i detta avseende är byggt, kan jag icke komma till annat resultat än att årets förslag måste te sig ur det allmännas synpunkt fördelaktigare, då det ju förutsätter en privat insats av helt annan omfattning än som tidigare varit ställd i utsikt.

Helt annorlunda ställer sig frågan, om man från den sidan nu vill deklarerat, att man har frångått sitt tidigare ståndpunktstagande på detta område och nu avser att påyrka, att varje statens bistånd i detta avseende skall upphöra. I så fall föreligger en förändring i ståndpunktstagandet, icke från riksdagens, icke från Kungl. Maj:ts sida utan från deras sida, som i detta avseende sålunda ställt sig på en helt ny ståndpunkt. Jag tror för min del, att såsom frågan nu föreligger, ges det skäl för det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget.

I propositionen har anförts, att om förutsättningen av den privata kapitaltillsatsen icke skulle föreligga, så skulle Kungl. Maj:t vara oförhindrad att använda anslaget för att ordna trafiken på bästa möjliga sätt. Jag förstår icke, att man som herr Strindlund däri kan finna ett skäl för att säga, att då kommer det att bli bättre ordnat än om kapitaltillsatsen verkligen blir gjord. Det är väl helt naturligt, att man säger, att om denna privata kapitaltillsats icke kommer till, om sålunda icke en utvidgning av flygtiden m. m. kan ske på det sätt, som detta program uppställer, så får man med de statsmedel, som det här gäller, söka ordna saken i den utsträckning, som då blir möjlig. Men ingen har väl kunnat tyda denna passus i propositionen på det sättet, att man då skulle få en anordning, som bleve vida bättre än den, som skulle komma till stånd, därest förutsättningarna enligt Kungl. Maj:ts proposition i allo skulle bli fyllda.

Jag skall gärna erkänna, att jag varit tveksam om huruvida man på detta område skulle gå så fort fram, som man tidigare ibland har gjort. Och jag är övertygad om, att därest man ginge tillbaka till protokollen skall man finna, att jag i åtskilliga fall röstat för de lägre belopp, som varit uppställda mot högre sådana. Men jag vågar likväl uttala, att om man räknar med, som jag tror var och en måste göra, att också på detta område Sverige icke kan undgå att träda i förbindelse med andra länder och skapa ändamålsenliga anordningar, så anvisar årets förslag en sådan anordning och lägger upp hela frågan på ett sådant plan, att detta syfte kommer ur statens synpunkt att realiseras på bästa möjliga sätt under nuvarande förhållanden.

Jag tillåter mig därför tro, att hela denna synpunkt, att man här skulle komma att slösa bort 1,100,000 kronor, är fullkomligt oriktigt anlagd. Ur de ärade talarnas egna synpunkter kan i varje fall en sådan mening icke ens formellt hänföra sig till något annat och mera än till det belopp, varmed årets anslag skulle överstiga det belopp, som de själva i fjol för sin del förordade.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Då hans excellens herr statsministern påstod, att jag skulle ha ändrat mening, vill jag upplysa honom om att jag under en tre, fyra år jämt stått som reservant för avslag på statsanslag till civila flygväsendet. Det kom emellertid fram ännu starkare flygchauvinister, som ville gå långt förbi vad Kungl. Maj:t föreslagit, och hans excellens vet alltför väl, att man åtskilliga gånger, när man hotas att bli ännu värre upptrissad, får gå med på saker, som man i grund och botten icke vill vara med om, blott därför att icke något ännu värre skall gå igenom. Där har hans excellens hela förklaringen till min inställning till de 500,000 kronorna.

Jag tycker också, att hans excellens räknade litet egendomligt, då han sade, att man blott föreslagit ett anslag på 600,000 kronor. Var äro då de 300,000

kronor, som skola efterskänkas? Att icke räkna även detta som anslag är väl bara en lek med ord. I verkligheten är det 900,000 kronor, som staten satsar på detta område, förutom de mindre anslag, som följa som ett korollarium.

Jag kan icke förstå hans excellens yttrande, att man här gått fram varligt, och då han sade, att man icke skulle forcera. Jag tycker för min del tvärtom, att regeringen har forcerat på detta område och forcerat mycket, och skola vi fortsätta i den trallen, att man skall öka med 300,000 kronor om året, blir det rätt stora belopp om några år. Att däremot Aerotransport kan göra av med alla dessa pengar, är jag alldeles säker på. Där finns det inga svårigheter.

Jag vill betona, att jag inte precis sade, att det hela var en misshushållning. Jag sade endast, att finansministern och jag kunde ju diskutera om vad som innebar den största sparsamheten, att som jag vara med om ett anslag för upprensning av Fårösund eller som han om 1,100,000 kronor till flyget. Jag står för vad jag sade i den delen. Upprensningen i Fårösund gällde ju en sak, som både för tillfället och för framtiden blir till gagn, men hans excellens herr statsministern kan i detta ögonblick icke säga, om ett enda öre av detta anslag blir till fortvarande gagn för vårt land.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Herr talman! Frågan om de 300,000 kronor, som herr Olsson i Kullenbergstorp talade om, och som skulle avskrivas enligt punkten 10:o, hade i år legat till på precis samma sätt, vare sig riksdagen i fjol bifallit förslaget om 500,000 kronor eller det då beslutade högre beloppet. Den saken saknar sålunda all betydelse för frågan, huruvida anslaget på 600,000 kronor nu skall beviljas eller icke.

Jag vågar också säga, att ur statens synpunkt äro dessa 600,000 kronor, placerade på sätt som i år föreslagits, av vida större betydelse och ha större utsikter att verkligen förvärva nyttigheter åt staten och att befrämja tillkomsten av en bestående och bärig trafikled än vad fjolårets 500,000 kronor skulle kunnat bli.

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Ja, det är möjligt, att hans excellens har den ljusa synen på saken, att det enligt det nu föreliggande förslaget skall bli alldeles utmärkt och praktiskt, men det trodde herrarna också, då ni lånade åt Aerotransport. Det där var bara ett lån, hette det. Vi ha emellertid aldrig sett dessa 300,000 kronor framträda förrän i år, så jag har svårt att förstå, vad förra årets riksdag kan ha för synder i det avseendet. Det är ju faktiskt först i år, som dessa 300,000 kronor stryka med.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag vill endast meddela kamraren, att med de 300,000 kronorna förhåller sig på det sättet, att 160,000 kronor hänföra sig till en amortering, som samtliga föregående Kungl. Maj:t ha låtit skjutas över till ett år efter det den borde ha verkställts, omkring 90,000 kronor hänföra sig till motorer, som fortfarande äro tjänstedugliga och varav två stycken äro nya. Jag tror icke, att det finns någon anledning att blåsa upp speciellt denna sak till större dimensioner än den verkliga har.

Chefen för kommunikationsdepartementet herr statsrådet **Jeppsson**: Herr talman! Eftersom herr Olsson i Kullenbergstorp här tycks lägga sina anföranden så, att frågan här skulle gälla en ökning av anslaget från 600,000 till de 900,000 kronor, som det skulle bli, om man räknar med de 300,000 kronorna, så vill jag säga, att även om man här skulle bifalla det yrkande, som har framställts av bondeförbundet, nämligen avslag på den föreliggande punkten, så komme de 300,000 kronorna i alla fall att få avskrivas.

*Ang.
understöd av
regelbunden
luftfart.
(Forts.)*

Ang.
understödd av
regelbunden
luftfart.
(Forts.)

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Strindlund begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 1, utskottets förevarande utlåtande nr 29, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit utskottets berörda hemställan.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

Punkterna 2—8.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Punkterna 9 och 10.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 14.

Ang.
anläggning av
en inomskärs-
farled Rams-
vikskilen—
Ålstenshamn
m. m.

Härefter företogs till avgörande statsutskottets utlåtande, nr 30, i anledning av väckta motioner om anslag till inomskärsfarled Ramsvikskilen—Ålstenshamn m. m.

I två likalydande motioner, väckta den ena, nr 29, inom första kammaren av herr *Sundberg m. fl.* och den andra, nr 68, inom andra kammaren av herr *Mårtensson m. fl.*, hade föreslagits, att riksdagen måtte dels besluta utförandet av inomskärsfarleden Ramsvikskilen—Ålstenshamn jämte upprensning av Hus- och Grindholmarna enligt upprättat förslag med ett farledsdjup av 4.5 meter, dels för budgetåret 1931/1932 anslå 500,000 kronor till påbörjande av arbetet med nämnda farled samt dels slutligen av medel, som möjligen kunde vara tillgängliga, anvisa ett lämpligt förskott att tagas i bruk redan före den 1 juli 1931.

Utskottet hemställde, att riksdagen, i anledning av ovanberörda motioner, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt övervägande av möjligheterna att såsom reservarbete genom statens arbetslöshetskommissions försorg igångsätta anläggningen av en inomskärsfarled Ramsvikskilen—Ålstenshamn.

Vid utlåtandet var fogad reservation av herrar *Lindblad, Johan Nilsson i Malmö, Rosén, Waller, Bergström, Pauli, Anderson i Råstock, Jansson i Falun, Törnkvist i Karlskrona, Wigfors och Eriksson i Stockholm*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen, i anledning av ovanberörda motioner måtte

a) till anläggning av en inomskärsfarled Ramsvikskilen—Ålstenshamn jämte upprensning av Hus- och Grindholmarna, för budgetåret 1931/1932 under riksstatsens sjätte huvudtitel anvisa ett extra reservationsanslag av 500,000 kronor; och

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att från anslaget till oförutsedda utgifter förskottera för ändamålet erforderligt belopp.

*Ang.
anläggning av
en inomskärs-
farled Ramsvikskilen—
Ålstenshamn
m. m.*

(Forts.)

Sedan utskottets hemställa föredragits, yttrade:

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Som kammarledamöterna finna, så är det i denna fråga så, att en manstark reservation har avgivits mot det förslag, vartill utskottet har kommit.

Denna fråga har ju varit aktuell ett par år åtminstone, och den har varit skärskådad från olika synpunkter under mycket längre tid. Vid den resa, som statsutskottet i fjol företog, kommo vi till klarhet om att man så snart som möjligt borde försöka få detta arbete utfört. Det var endast den omständigheten, att det behövdes litet ytterligare utredning av saken, som gjorde, att vi icke redan då, när vi så att säga ännu hade åsynen av Sotefjärden och den tilltänkta segelleden överhuvud taget i friskt minne, kommo med ett förslag i ämnet.

Statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet har nu låtit följa denna utredningstanke i rätt stor omfattning, och det visar ju också, att han för sin del är mycket intresserad av att detta företag kommer till stånd. Alla parter äro också ense om att detta är ett arbete, som är nyttigt och som måste komma till utförande. Det enda, man tvistar om, gäller sättet, på vilket det just nu skall komma till utförande. Vi reser anse, att den av utskottsmajoriteten anvisade vägen icke är den bästa. Vi anse, att när det här gäller ett arbete, som under alla förhållanden skulle ha kommit till utförande i den öppna arbetsmarknaden, så bör man också låta utföra det på det sättet. Jag skall nu för min del be att i allra största korthet få ange de skäl, som för mig ha varit de mest vägande därvidlag.

Först och främst vill jag säga, att det blir icke billigare, ifall arbetslöshetskommissionen skall utföra detta arbete, än om det utföres på vanligt sätt av det ämbetsverk, som i regel brukar sörja för sådana arbetens utförande. Varför blir det icke billigare? Jo, det blir icke billigare, därför att man kan icke påräkna att få en lika jämn och för arbetsuppgiften avpassad arbetskraft. Det är det ena, och det andra är, att man på den vägen, som utskottet här har föreslagit, åsamkar det hela, d. v. s. stat och kommuner, större utgifter än om man låter arbetet utföras i öppna marknaden. Alla, som känna till dessa förhållanden, veta, att tack vare de metoder, som ha kommit till användning vid arbetslöshetskommissionens arbeten, på grund av de direktiv återigen, som kommissionen för sin del har, så har man kommit till ett system, som enligt mitt sätt att se sätter ned arbetsintensiteten högst väsentligt och skapar en betydande otrevnad bland arbetarna. Man har nämligen gått in för det systemet, att i den mån arbete lämnas ut på ackord, får icke förtjänsten överskrida ett visst kronantal. Understiger förtjänsten detta belopp, så kan det däremot vara fråga om att vederbörande får en liten utökning. Sådana metoder giva uttryck åt en så gammalmodig ståndpunkt, att jag icke förstår, att det överhuvud taget kan finnas någon, som vill försvara dem. Ty det är klart, att vill man åstadkomma arbetsintensitet, måste man stå vid sitt ord och se till, att vad som är överenskommet också gäller, när det är fråga om avlöningar till vederbörande.

Utöver det mindre gynnsamma arbetsresultat, som jag vågar påstå att man på denna väg uppnår, kommer därtill också, att kommunerna få träda emellan dels med kostnaderna för arbetsutrustning och dels i många fall med understöd åt de till detta arbete hänvisade arbetarna.

Ang.
anläggning av
en inomskärs-
farled Rams-
vikskilen—
Ålstenshamn
m. m.

Då jag har den uppfattningen, att det varken är nyttigt eller nödvändigt att beträffande ett så tydligt för den öppna arbetsmarknaden avsett arbetsområde som det här ifrågavarande längre fortsätta på den väg man hittills länge varit inne på, har jag, herr talman, icke kunnat gå med på utskottsmajoritetens förslag utan tillåter mig att yrka bifall till reservationen.

(Forts.) Häruti instämde herr *Nilsson* i Örebro.

Herr Holmgren: Herr talman! Tvivelsutan skulle, såsom den föregående talaren framhöll, en inomskärsfarled mellan Ramsvikskilen och Ålstenshamn kunna bli av ett visst gagn för den bohusländska kustsjöfarten. Emellertid är denna farled ingalunda av en sådan betydelse, att arbetet med dess upprensning är ofrånkomligt. Det finns många kommunikationsleder här i våra svenska farvatten, som långt före nu ifrågavarande farled borde komma i åtanke att upp- tagas och ordnas. För min del skulle jag aldrig reflektera på att vilja medverka till att ett arbete med upprensning av farleden komme till stånd, därest icke just för närvarande inom de bygder, som äro berörda av farleden, en så stor och omfattande arbetslöshet är rådande, att det måste synas vara av en viss vikt att anordna särskilda möjligheter till arbete just inom dessa trakter.

För den händelse farleden vore av en sådan betydelse, att en upprensning av dessamma vore ofrånkomlig, skulle det ha funnits visst fog för den uppfattning, åt vilken reservanterna givit uttryck. När så emellertid icke är fallet, anser jag för min del, att en förutsättning för att arbetet i fråga verkställes är, att det utföres i form av nödhjälpsarbete. Det vore ju eljest högst betänkligt att lämna ett anslag på något över 2,100,000 kronor när farleden endast är 4.7 km. lång, och när säkerligen valutan av de nedlagda penningarna icke blir tillräckligt stor för det allmänna.

Hellre än att följa reservanternas linje skulle jag ha velat gå in på en avslagslinje. Jag skall emellertid icke framställa något yrkande om avslag utan hemställer om bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Mårtensson: Herr talman! När man tager del av statsutskottets utlåtande i denna fråga, erfar man en viss tillfredsställelse blandad med en ganska stor besvikelse.

Det är naturligtvis med tillfredsställelse jag såsom representant för länet konstaterar, att den farled, som varit på tal sedan så många år tillbaka, nu verkligen skall komma till utförande. Den föregående ärade talaren anmärkte, att upprensningen av farleden icke är av så synnerligen stort intresse för landet i dess helhet, och det må ju så vara. Men om man läser riksdagens protokoll från de gångna åren får man en något annan uppfattning. Går man därvid tillbaka till den tidpunkt, då frågan var uppe i riksdagen för första gången, nämligen år 1913, blir man ytterligare styrkt i sin mening, att ifrågavarande farleds iordningställande är av ett ganska stort och allmänt behov. Nämnda år ansåg riksdagen, att saken var av så stor betydelse, att man beslutade om en allsidig utredning i ämnet. I fjol voro statsutskottets ledamöter fullt eniga om den viktiga roll den spelade för de bohusländska fiskarna och för en stor del av den övriga skärgårdsbefolkningen och ansågo, att arbetet med det snaraste borde igångsättas och utföras. Enligt vad som framgår av föreliggande utlåtande är utskottet även i år enigt om att arbetet är nödvändigt och snarast möjligt bör komma till stånd, men utskottets majoritet anser, att detsamma är av den art, att det bör kunna utföras genom statens arbetslöshetskommission. Mig förefaller det något egendomligt, att ett arbete, som varit påtänkt i närmare 20 år och sålunda långt innan arbetslöshets-

kommissionen upprättades och började bedriva sin verksamhet här i landet, nu skall behöva verkställas just genom arbetslöshetskommissionen. När saken varit föremål för behandling och undersökningar vid tidigare tillfällen, har det heller aldrig varit tal om att arbetet särskilt lämpade sig till nödhjälpsarbete. Jag tror, att den allmänna meningen tvärtom varit den, att arbetet vore av en sådan art, att det borde utföras under väg- och vattenbyggnadsstyrelsens regi. Jag skall i detta sammanhang icke ingå på någon kritik av statens arbetslöshetskommission och dess verksamhet eller lönepolitik. Det kan vara nog att därvidlag erinra om, att det numera börjar råda delade meningar även bland de borgerliga i landet, huruvida arbetslöshetskommissionens lönepolitik är den lämpligaste och den för landet mest gäneliga. Det är dock helt andra faktorer, som man i detta speciella fall måste taga hänsyn till.

Den ekonomiska kris, som för närvarande gör sig gällande icke minst i vårt land, har under månader tillbaka haft oerhört svåra verkningar inom den svenska stenindustrien, särskilt inom de bohuslänska stenhuggeridistrikten. Massor av arbetare ha ända sedan före jul varit utan arbete och inkomst, och de, som lyckats erhålla något arbete innevarande vinter, ha måst arbeta på inskränkt tid. Månadsförtjänsten för en familjeförsörjare har sålunda uppgått till högst 80 kronor. Härtill kommer, att kommunerna i denna landsdel i allmänhet äro hårt skattetyngda och ha en mycket svag ekonomisk ställning. Vid en undersökning av utdebiteringen för år 1930 inom ett tiotal kommuner har det visat sig, att uttaxeringen för kommunala ändamål i medeltal uppgick till 13 kronor 27 öre per skattekrone. Därtill komma landstingsskatt, vägskatt även i vissa fall municipalskatt, uppgående till 2 kronor 50 öre per skattekrone. Läger man samman alla dessa olika slags skatter, blir det med säkerhet en skattebörd av 20 kronor per skattekrone. I samband härmed tillåter jag mig även att med ett par siffror belysa den ekonomiska ställningen inom några av kommunerna. I en kommun, där det bedrivs en ganska omfattande stenhuggeriverksamhet, utgjorde hela kommunens tillgångar 159,000 kronor under det att skulderna uppgingo till 116,000 kronor. I en annan belöpte sig tillgångarna till 96,000 kronor och skulderna till 93,000 kronor; i en tredje kommun tillgångarna till 10,000 kronor och skulderna till 12,000 kronor, i en fjärde kommun tillgångarna till 22,000 kronor och skulderna till 25,000 kronor. Dessa siffror visa enligt min mening med all tydlighet, att kommunernas ekonomiska ställning i vissa fall är rent förtvivlad, och den blir ytterligare försämrad därigenom, att flertalet av de skattepliktiga på grund av arbetslöshet icke kunna fullgöra sin skyldighet gentemot kommunen. Nu ha en del av ifrågavarande kommuner hoppats att genom farledsarbetets igångsättande en stor del av arbetarna skulle erhålla så pass stora inkomster, att de åtminstone i någon mån skulle kunna erlægga sina skatter. Denna förhoppning kan dock knappast bli uppfylld, om arbetet skall utföras i enlighet med utskottsmajoritetens förslag. Alla känna ju till, att de löner, som betalas av arbetslöshetskommissionen, äro så låga, att de nätt och jämnt räcka till, för att arbetarna skola kunna försörja sig på ett mycket knapphändigt sätt. Det blir icke något över av inkomsten att betala kommunalutskylderna med.

När ställningen alltså är sådan inom de bohuslänska stenhuggerikommunerna, gör man sig den frågan: Skulle det ändå icke vara en viss rättfärdighetssak för den svenska riksdagen att, då man nu går att sätta i gång detta arbete, också besluta, att det skall utföras under sådana former, att arbetarna verkligen kunna komma upp till en så stor förtjänst, att de därmed bli i stånd att icke bara försörja sig utan även fullgöra sina ekonomiska förpliktelser gentemot kommunen.

Jag vill med dessa ord, herr talman, vädja till kammarens ledamöter, att

*Ang.
anläggning av
en inomskärs-
farled Rams-
vikskilen—
Ålstenshamn
m. m.
(Forts.)*

Ang. anläggning av en inomskärs-farled Ramsvikskilen—Alstenshamn m. m. de verkligen gå in för att bifalla den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen, till vilken jag ber att få yrka bifall.

Med herr Mårtensson förenade sig herrar *Brännberg* och *Karlsson* i *Munke-*dal.

(Forts.)

Herr andre vice talmannen **Bengtsson**: Herr talman! Den föregående talaren, motionären i föreliggande ärende, uppehöll sig mest vid att tala om huru svårt det är ställt i de orter han åsyftade. Ja, det veta vi ju alla, och det är därför ärendet fått en så välvillig behandling i statsutskottet. Just därför att ställningen är bekymmersam, har man gått med på att bringa hjälp. Det är alltså icke därom meningarna äro delade, huruvida hjälpåtgärder skola vidtagas eller ej, utan huruvida hjälpen skall givas i form av arbetslöshetsanslag, eller på vanligt sätt i form av avtalsenliga löner. Och det är ju icke så underligt, om man kan ha olika åsikter härom.

Den föregående talaren yttrade, att frågan är så gammal som 20 år, och att det föreföll honom besynnerligt att den nu slutligen skulle lösas i den form utskottet föreslagit. Men det förhållandet, att ingen regering under dessa 20 år framlagt förslag i detta ämne, bevisar väl bäst, att man icke ansett välgående skäl hittills föreligga att bevilja anslag till detta arbete. När nu frågan motionsvis kom upp och vi inom statsutskottet kommit fram till en lösning på det sätt vi föreslagit, trodde vi, att man på olika håll skulle vara belåten härmed.

Motionären går mot utskottsförslaget nästan uteslutande därför att utskottet icke vill giva hjälpen på det sätt han anser vara det riktiga. Jag skall icke nu taga upp till bemötande de skäl, som han anförde. Det är ju emellertid klart, att när det finns omkring 1,500 arbetslösa stenhuggare på ifrågavarande orter, det är statens plikt att på ett eller annat sätt komma till hjälp. Utom stenhuggarna finnas ju därstädes även andra arbetslösa i ganska stor utsträckning och då arbetet med farledens upprepning är sådant, att det kan skötas av stenhuggarna och grovarbetarna i vad det gäller grävning och dylikt, är det givetvis lämpligt, att just dessa få utföra det.

Det krav reservanterna nu framställt går ut på, att staten skall bevilja ett anslag av inalles över 2 miljoner kronor. Men ett tillstyrkande av en så stor summa på grund av en motion är något som statsutskottet icke brukar gå med på; ett sådant förslag får nog efter noggrann utredning komma från Kungl. Maj:t. Nu invänder man, att det blott är fråga om 500,000 kronor i år, och reservanterna framhålla, att det hela ur budgetär synpunkt lätt skulle kunna ordnas. Men huru skulle det gå till? Jo, säga reservanterna, den erforderliga summan kan förskottas från anslaget till oförutsedda utgifter. Ja, det går an att hänvisa till ett dylikt förfarande, men även förskotten komma säkerligen att bli kännbara. Med den utsikt för budgeten vi ha att räkna med de närmaste åren, är det nog lämpligast att, såsom utskottet föreslår, låta Kungl. Maj:t överväga möjligheterna för att arbetslöshetskommissionen får omhändertaga arbetet.

Jag ber med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Hansson** i Stockholm: Herr talman! Jag blev verkligen litet förvånad, när jag hörde talesmannen för utskottet förklara, att han aldrig skulle ha reflekterat på att medverka till utskottets förslag, därest det här icke gällt åstadkommande av ett nödhjälpsarbete. Jag vågar ju förutsätta, att när man i statsutskottet skall bedöma, om ett arbete i den ena eller andra formen skall

igångsättas, man i första hand söker skaffa sig ett omdöme om, huruvida arbetet är motiverat eller ej, och jag har ganska svårt att tänka mig, att man från statsutskottets sida förordar för riksdagen att ens som nödhjälpsarbete igångsätta ett sådant arbete, som man tycker är alldeles onödigt. Jag måste alltså utgå ifrån, att den nämnda förklaringen av herr Holmgren gäller för honom ensam, medan man i allmänhet inom utskottet haft den uppfattningen, att det här ifrågasatta arbetet är ett välmotiverat arbete, samt att alltså trots herr Holmgrens uttalande det faktum står fast, att utskottet, såsom angives i utlåtandet, praktiskt taget varit enhälligt om att förordna arbetets utförande.

När jag läste utskottets betänkande, fick jag det intrycket, att det tvistas endast om formen för arbetet. Jag tillät mig redan under remissdebatten att fästa uppmärksamheten på, att det tydligen var fråga om att ytterligare giva sig ut på den farliga väg, där man lägger in under nödhjälpsystemet även sådana arbeten, som tillhöra den öppna marknaden. Jag pekade bland annat på, att Kungl. Maj:t antytt, att just arbetet med den här ifrågavarande farleden skulle kunna sättas i gång som nödhjälpsarbete, och jag varnade mot att gå vidare på den vägen. Det råder alltså mycket delade meningar om nödhjälpsarbetet och nödhjälpsystemet. Ännu har det tydligen icke lyckats oss att vinna tillräckligt gehör för våra berättigade anmärkningar mot detta system, även om det finnes vissa glädjande tecken på, att man även på borgerlig kant börjar få upp ögonen för att nackdelarna med detta system äro mycket betydande.

Jag skall icke här upprepa alla skälen mot nödhjälpsystemet. Vi veta, att detta system drager bort arbetarna från hemorten, att det verkar både psykiskt och fysiskt deprimerande; och vi veta också — vilket kanske i detta sammanhang är det betydelsefullaste — att nödhjälpsarbetena icke i regel bliva billigare i utförandet än arbeten i den öppna marknaden, att arbetena kosta det allmänna lika mycket och att den enda effekten, som vinnes, är att man tvingar arbetarna att arbeta för mindre betalning och ökar omkostnaderna för administrationen. Detta förefaller mig vara ett verkligt dåligt system. Jag antecknar också, att bland reservanterna finnes det en av de ledande männen inom det frisinnade partiet, det parti, som tidigare kanske mest envetet slagit vakt om nödhjälpsystemet. Jag tyder detta som ett tecken på, att man börjar inse även på det hållet, att nödhjälpsystemet icke i längden kan bestå. Ett annat belegg för detta har jag i Svenska Morgonbladet. Det pågår agitation för stadsfullmäktigvalen i huvudstaden, och det frisinnade partiets kandidater hade en liten uppvisning i går kväll. Bland andra, som uppträdde, var byråchefen Bertil Nyström, som bland annat yttrade: »Vårt speciellt svenska system med dels arbeten, dels kontanthjälp är icke heller så bra». — Han hade tidigare talat om arbetslöshetsförsäkringen. Han fortsätter: »Man måste sålunda fråga sig, varför dessa arbetare författningens enligt skola vara underbetalade. Vore det icke bättre att bara anordna sådana arbeten, som även i den öppna marknaden betalas billigt; då slapp man ju den förträffliga agitationshård, som kommunisterna nu så obeskrivligt profitera på. Ty att bygga på den fiktionen, att vi här i landet hava en enda lönenivå, det går icke.» Det sista är kanske det betydelsefullaste. Argumentena för nödhjälpsystemet med underbetalning av arbetarna har varit, att därest man betalade normala löner vid dessa allmänna arbeten, skulle detta hava till följd en påverkan på den allmänna lönenivån. Staten skulle genom anordnande av dessa allmänna arbeten bidraga till att hålla uppe en lönenivå högre än den, som skulle bliva gällande, därest man läte konkurrensen om arbetstillfällena fortsätta utan statligt ingripande. Nu kommer en av våra experter på detta område och därtill en av det frisinnade partiets experter och säger oss, att detta tal bygger på en fiktion. Vi hava icke

Ang.
anläggning av
en inomskärs-
farled Rams-
vikskilen—
Alstenshamn
m. m.
(Forts.)

*Ang.
anläggning av
en inomskärs-
farled Rams-
vikskilen—
Alstenschamn
m. m.
(Forts.)*

blott en enda lönenivå. Hela systemet är alltså byggt upp på en fiktion. Men vi skola ändå fortsätta med detta system, trots alla dess nackdelar och trots den oerhörda press, som det utövar på arbetarna.

Det förefaller mig, att med hänsyn till nödhjälpsystemets nackdelar, riksdagen i första hand borde vara angelägen om, att man icke utvidgade området för dessa nödhjälpsarbeten, och se till, att i varje fall icke gång efter annan under systemet drages in sådana arbeten, som naturligt höra till den allmänna arbetsmarknaden. Jag tror icke, att det behöver tvistas om, att det här gäller ett sådant arbete. Då finnes det ett skäl, som utskottet anför och som skulle, trots de uppfattningar, man har om nödhjälpsystemet, motivera, att man i detta fall ginge på den gamla linjen. Det är det så kallade budgetära skälet. Utskottet framhåller, att det här gäller en betydande kostnad. Vi hava för närvarande att röra oss med statsfinansiella svårigheter, och utskottet kan därför icke förorda, att man för detta ändamål beviljar ett avsevärt belopp. Vad innebär detta? Det är ju icke på det sättet, att, därest arbetena utföras genom arbetslöshetskommissionen, så kostar det ingenting. Det är ju tvärtom på det sättet, att om arbetena utföras genom arbetslöshetskommissionen, kosta de lika mycket som om de utföras under andra former. Penningarna skola under alla förhållanden betalas. Om staten gör detta i form av ett direkt anslag för detta arbete eller genom ett höjt anslag till arbetslöshetskommissionen, kan icke inverka på vårt statsfinansiella läge. Om penningarna skola tagas, bliva svårigheterna lika stora, antingen de lämnas som direkt anslag eller genom arbetslöshetskommissionen.

Man kan ju möjligen invända, att arbetslöshetskommissionen har sitt anslag och skall få sitt anslag. Men då frågar jag: Är det då meningen, att om man sätter i gång detta som arbete genom arbetslöshetskommissionen, detta icke skall påverka anslaget till arbetslöshetskommissionen? Kan regeringen underlåta, när den går att beräkna det belopp, som blir nödvändigt för arbetslöshetskommissionen, att taga hänsyn till, att riksdagen här uttalat sin önskan om ett arbete, som drar ganska stora kostnader? Är det meningen, att när man sätter i gång detta stora arbete, det skall ske på bekostnad av åtskilliga arbeten på andra håll? Är det meningen, när man hjälper stenhuggarna i Bohuslän i deras elände, att man skall undandraga hjälp från andra grupper arbetslösa, som just nu också äro i stort behov av någon hjälp? Svarar man nej på dessa frågor, förklarar man, att arbetslöshetskommissionen skall fylla sin uppgift på bästa sätt även på andra orter utan att påverkas av detta och att detta är en speciell åtgärd på grund av nödläget i Bohuslän, då gälla icke de budgetära skälen. Då är det alldeles uppenbart, att det icke kan vålla oss större svårigheter att skaffa pengar till direkt anslag än till den förhöjning av anslaget till arbetslöshetskommissionen, som blir nödvändig på grund av ett bifall till utskottets förslag. Är detta mitt resonemang rätt och jag alltså kan konstatera, att penningar behövas i båda fallen, att arbetet genom arbetslöshetskommissionen enligt de erfarenheter, vi hava, icke blir billigare än i öppna marknaden, kan jag konstatera detta, då frågar jag mig: Vad är ändamålet med utskottets förslag? Är det uteslutande att använda det nödtillstånd, som råder i Bohuslän, att pressa dessa människor, som redan äro tillräckligt pressade, att arbeta för lägre löner, för så låga löner som möjligt? Det måste sägas, att detta är ett underligt sätt att behandla illa ställda människor i detta land. Dessa stenhuggare hava under en lång tids arbetslöshet och inknappat arbete bringats till bristningsgränsen. Om någon grupp behöver under en tid framåt någorlunda normala inkomster, är det dessa. Vore det icke en gärd av förstånd och humanitet att i sådant fall bereda dem arbetstillfällen, som kunde giva dem möjligheter kanske både till försörjning och till att reparera något av de skador, som

hava uppkommit under den långa arbetslöshet, då man icke har gjort något för dem?

Jag skulle kunna förstå utskottets ståndpunkt, därest man verkligen kunde visa, att staten sparade penningar. Men när man måste erkänna — jag tror att man till och med gjort detta genom statsutskottet från håll, där man varmast talar för den utväg, som nu förordas av utskottet — när man alltså även bland de ivrigaste anhängarna av detta förslag måste erkänna, att nödhjälpsarbetena i regel bliva lika dyra som arbeten i den öppna marknaden, och det alltså endast gäller att för samma kostnad tvinga arbetarna att arbeta under försämrade förhållanden, tycker jag, att utskottsförslaget bygger på synnerligen lös grund, och vågar jag hemställa om bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Jonsson* i Eskilstuna och *Engberg*, fru *Östlund* samt herrar *Werner*, *Rosander*, *Blomquist*, *Lindqvist* i Stockholm, *Eriksson* i Stockholm, *Johansson* i Uppmälby, *Bergström* i Hälsingborg, *Andersson* i Malmö, *Lindqvist* i Halmstad, *Paulsen*, *Andersson* i Höör, *Törnkvist* i Bjuv, *Höglund* i Göteborg, *Weijne*, *Mogård*, *Norling*, *Norsell*, *Ericsson* i Sörsjön, *Johansson* i Sollefteå, *Sävström*, *Eklund*, *Hage* och *Wiklund* i Byske.

Chefen för kommunikationsdepartementet herr statsrådet **Jeppsson**: Ja, herr talman, jag skall icke lägga mig i diskussionen, huruvida detta arbete och andra skola utföras genom arbetslöshetskommissionen eller icke. Men då det måhända finnes ledamöter här i kammaren, som kunnat få den uppfattningen, att jag redan i statsverkspropositionen uttalat mig för, att detta arbete skulle utföras genom arbetslöshetskommissionen, skall jag be att få klargöra min ställning till saken.

I sjätte huvudtiteln angående detta arbete heter det: »Då det icke synes utslutet, att arbetena skola kunna påbörjas som ett led i åtgärder till motverkande av arbetslöshet — något som likväl ännu icke kan helt överskådas» och så vidare.

Nu har man kanske av detta mitt uttalande dragit den slutsatsen, att jag velat säga, att detta arbete skulle utföras som reservarbete under arbetslöshetskommissionens regim. Men jag ber att få betyga, att då jag skrev detta i statsverkspropositionen, tänkte jag icke, att arbetet skulle utföras genom arbetslöshetskommissionen, utan vad som föresvävade mig var de så kallade beredskapsarbeten, om vilka utredning då pågick och vilka arbeten, som herrarna veta, avses att, om de komma till stånd, utföras på ett annat sätt än de, som utföras under arbetslöshetskommissionens regim. Nu har ju det förslag, som avlämnats från de sakkunniga i fråga om beredskapsarbetena, fått så många erinringar mot sig, att övervägandena angående beredskapsarbetena måst få sådan omfattning, att de ännu icke blivit slutförda.

I det läge, vari frågan är nu, skall jag helt naturligt icke taga ståndpunkt till vare sig det ena eller andra förslaget, utan det bör vara riksdagens sak att avgöra, på vilket sätt detta arbete skall utföras.

Herr **Järte**: Herr talman! Diskussionen har förts så, som om det här gällde att välja mellan beredskapsarbeten och reservarbeten — reservarbeten kallas numera de gamla nödhjälpsarbetena. Men det är icke fallet. Det återstår för kammaren att diskutera den saken, när eventuellt proposition föreligger med vederbörligt utskottsutlåtande. Då få vi taga upp den påbegynta diskussionen, om reservarbeten eller beredskapsarbeten. Men innan dess är det fåfängt för föreliggande frågas avgörande, utan då får det problemet på nytt diskuteras.

Saken gäller alltså, att man vill hjälpa stenhuggarna i Bohuslän. Där om råder full enighet. Men utskottets majoritet anser, att det är det klokaste att nu överlåta detta arbete åt arbetslöshetskommissionen, därför att denna har de

Ang.
anläggning av
en inomskärs-
farled Rams-
vikskilen—
Alstenshamn
m. m.
(Forts.)

Ang.
anläggning av
en inomskärs-
farled Rams-
vikskilen—
Ålstenshamn
m. m.
(Forts.)

största utsikterna att bereda stenhuggarna avsevärd hjälp. Ty, mina herrar, om man bifaller reservationen, finnes ingen garanti i det hänseendet. Det blir ett öppet arbetsmarknadsarbete med avtalsenliga löner. Vad dessa avtalsenliga löner på krona och öre innebära, veta vi icke. Men det kan mycket väl hända med de möjligheter och fullt legala möjligheter, som föreligga för arbetarna att genom förhandlingar, strejk och så vidare vara med att bestämma lönerna, att den avtalsenliga lönen kommer eventuellt att ligga över avtalsenlig stenhuggarelönen. Det föreligger ingen som helst möjlighet att förneka den eventueliteten. Då få vi alltså det förhållandet, att här utföres ett arbete för att hjälpa stenhuggarna. Men lönen kan sättas så högt, att vederbörande icke hava något intresse att gå tillbaka till den gamla sysselsättningen, om konjunkturerna skulle förbättras.

Det är den ledande tankegången, då man vid reservarbetena fastställer löner, att dessa skola vara så satta, att icke de arbetslösa äro benägna att stanna kvar vid reservarbetena och icke återvända till den gamla sysselsättningen. Det är icke så, herr Hansson, att det nuvarande systemet är byggt på fiktionen om en enhetlig lönenivå. Så naiv har man icke varit. Man anpassar lönen efter noggrann utredning på ort och ställe till där rådande lönenivå och tager hänsyn till rådande förhållanden. Man har däremot ingen garanti för vilken lön som blir äsatt arbete i öppna marknaden.

För det andra, om man följer reservanternas, finnes ingen garanti för, att just stenarbetarna få dessa anställningar. Vid arbeten ute i öppna marknaden för avtalsenliga löner fordrar man naturligtvis i första hand den mest kompetenta arbetskraften. Finnes den till hands, kommer det anläggningsarbetare från andra håll, så äro de naturligtvis berättigade att få dessa platser. Något hänvisningsförfarande av arbetslösa stenhuggare är icke ordnat genom bifall till reservationen. Därför är utskottsförslaget den enda för närvarande gångbara vägen till att hjälpa de betryckta stenhuggarna.

Jag ber, fördenskull, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson i Broberg: Herr talman! Som bohuslänning skall jag be att få betyga hela bohusbänkens tack till statsutskottet för den välvilliga och förståelsefulla behandling, som kommit denna för Bohuslän så betydelsefulla fråga till del. Den är betydelsefull såväl med avseende å denna kanals betydelse för den bohuslänska kustfarten som också i särskild grad på grund av det nödläge, som nu råder där nere till följd av depressionen i stenindustrien. Jag understryker den redogörelse, som herr Mårtensson lämnade här med avseende å kommunernas ekonomiska belägenhet inom stenhuggeridistriktet, och jag vill ytterligare säga, att det finnes en kommun där nere, där skatteobjekten från stenindustrien utgöra omkring 70 procent av hela skatteunderlaget. Då förstår man, vart det bär hän, om det blir en långvarig arbetslöshet, som gör, att stenindustriens utövare icke hava någon förtjänst. Det blir förhållanden, som man icke kan förutse, vart de skola bära hän, och måste betecknas såsom rent katastrofala.

Nu ligger ju saken så, som redan betonats, att här är egentligen icke fråga om annat än bifall till den motion, som är underlaget för detta utlåtande. Därvid är ju hela utskottet enigt om att gå med på bifall. Men här äro delade åsikter med avseende å de principer, efter vilka ifrågavarande arbeten skola utföras. Jag får säga för min del, att jag har egentligen aldrig varit någon vän av nödhjälpsarbetsprincipen, ty det är nog så, som man gör gällande, att genom den mindre arbetsintensitet och mindre arbetslust, som nödhjälpsarbetena medföra på grund av där tillämpade avlöningsprinciper, bli nog icke dessa arbeten förbilligade, utan jag tror nog, som också här betonats, att de bliva ungefär lika

dyra och att företaget blir lika dyrt att utföra i form av nödhjulsarbete som ett arbete i fria marknaden.

Men nu ligger ju frågan så, att något måste åstadkommas, och första kammaren har redan fattat sitt beslut och godkänt utskottets hemställan. Jag får säga, att för min del vågar jag icke taga ansvaret som bohuslänning att medverka till att andra kammaren här skulle komma att fatta ett annat beslut än första kammaren. Och efter vad jag för min del hört från erfaret håll, kan man icke säga, hur resultatet skulle komma att bli, ifall kamrarna, som frågan ligger här, skulle stanna i olika beslut. Jag vill därför icke i den ansvariga ställning, vari jag står särskilt som representant för den provins, som det här gäller, taga ansvaret på mig, att rösta annat än för det förslag, som första kammaren har stannat för.

Jag kommer alltså för min del att rösta för utskottets hemställan.

Herr *Olsson* i Berg instämde häruti.

Herr **Hansson** i Stockholm: Herr talman! Jag konstaterar med tillfredsställelse, att jag tydligen missförstått, vad som sagts i statsverkspropositionen, men det är icke så märkvärdigt, om jag upprepar saken, då såvitt jag minns, det icke från regeringsbanken gjordes någon korrigerering under remissdebatten, när jag påminde om samma förhållande. Jag konstaterar nu, att regeringen har för sin del ansett, att detta arbete är av sådan karaktär, att det icke är lämpligt att utföras genom arbetslöshetskommissionen utan bör komma till utförande i form av beredskapsarbete, d. v. s. mot avtalsenliga löner.

Nu säger herr Järte, att den saken skola vi icke tala om i dag. Ja, men det är ju den saken, det gäller. Alla äro vi ense om att arbetet skall utföras, men icke om vilken form vi skola välja för arbetets utförande. Det är då alldeles uppenbart, att man måste komma in på frågan, om det skall vara beredskapsarbeten eller reservarbeten enligt nödhjuls-systemet. Om nu regeringen har för avsikt att anordna detta arbete som beredskapsarbete, så stänger faktiskt riksdagen genom att bifalla utskottets förslag denna väg för regeringen. Ty det är klart, att om riksdagen uttalar önskan om arbetets utförande genom arbetslöshetskommissionen, anser regeringen sig förhindrad att utföra det som beredskapsarbete. Däremot, om man bifaller förslaget om ett bestämt anslag, då har regeringen fortfarande möjlighet, när den går att överväga detta beslut om beredskapsarbeten, att taga hänsyn till detta och eventuellt fullfölja den tanke, som kommunikationsministern hade, när han talade om saken i statsverkspropositionen.

Herr Järte försökte sig på den invändningen, att om vi besluta, att detta skall utföras som arbete till avtalsenliga löner, ha vi ingen garanti för att de arbetslösa i Bohuslän få gagn av det, i varje fall icke på samma sätt, som när det gäller ett arbete under arbetslöshetskommissionens regim. Jag tror herr Järte uttryckte sig så, att det är icke säkert, att stenhuggarna då komma att användas. Det förefaller ganska märkvärdigt, om icke, därest ett arbete utföres under en statlig myndighet, det skulle kunna ske efter direktiv, som garanterade, att detta arbete verkligen fyllde de uppgifter, man avser, i detta fall alltså att hjälpa befolkningen i Bohuslän. Dessutom finnes ytterligare en garanti, ty såsom utskottet själv konstaterar, är stenhuggarbefolkningen synnerligen lämplig för utförande av just detta arbete. Det finns sålunda många garantier för att dessa arbetare skulle bli använda. Eftersom detta yttrande kom från herr Järte, kanske jag bör säga, att det vore väl icke så stor olycka, om någon arbetslös jordbruksarbetare också skulle få sysselsättning vid sådant arbete.

För övrigt vill jag endast säga ett ord om herr Olssons i Broberg varning

Ang.
anläggning av
en inomskärs-
farled Rams-
vikskilen—
Ålstenshamn
m. m.
(Forts.)

Ang.
anläggning av
en inomskärs-
farled Rams-
vikskilen—
Ålstenshamn
m. m.
(Forts.)

till kammaren mot att fatta annat beslut än första kammaren. Såvitt jag förstår, föreligger ingen risk under andra omständigheter, än att herrarna, därest ni icke få det, som ni vilja, kasta över bord, allt vad ni sagt om arbetets nödvändighet och behovet av att hjälpa stenarbetarna. Ty det är klart, att om andra kammaren bifaller reservationen och sålunda beviljar ett bestämt anslag, som första kammaren avslagit, skall detta bli föremål för gemensam votering. Den saken måste vara alldeles uppenbar, och det blir, därest andra kammaren bifaller reservationen och fattar annat beslut än första kammaren, endast fråga om, huruvida herrarna från utskottsmajoriteten i detta ögonblick kasta över bord all hänsyn till de nödlidande arbetarna i Bohuslän. Då jag icke antar, att herrarna handla på det sättet, tycker jag, att det icke finns någon risk utan att ett bifall till reservationen endast öppnar möjlighet för stenarbetarna att bli bättre hjälpta än enligt utskottets förslag.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! Jag tror, att denna fråga ligger så till, att om man icke haft den mångåriga arbetslöshetspolitik, som vi fört under våra speciellt svenska förhållanden, så hade de ekonomiska beräkningarna kommit att spela en större roll vid behandlingen av detta spörsmål, än vad de nu fått göra. Man anser tydligen på det håll, som representerar utskottsmajoriteten, att då man nu gått in för en speciellt svensk arbetslöshetspolitik, kan man icke i detta särskilda fall gå ifrån den. Men, mina herrar, i fråga om detta fall är det dock så starka skäl för att icke slentrianmässigt köra in i den gamla arbetslöshetspolitiken som i knappast något annat ärende, som ligger eller legat på kammarens bord. För det första är det ett typiskt yrkesarbete, som det här i övervägande grad gäller, och för det andra är det fråga om att hjälpa en yrkeskår, som på grund av den ekonomiska depressionen i världen blivit arbetslös. Det är dessa omständigheter, som tala emot att man skall låta detta arbete utföras som nödhjälpsarbete.

Jag begärde emellertid ordet för att med några ord söka lugna dem, som möjligen läto sig uppskrämmas av de betänkligheter, som herr Järte förde fram i sitt anförande. Han sade nämligen för det första, att om detta arbete skall utföras i den öppna marknaden, så ha vi kanhända att motse en lönepolitik speciellt inom detta arbetsområde, som kan föra upp lönerna över den nivå, där stenhuggarnas yrkeslöner ligga. Jag vill be herrarna en liten smula tänka efter, huruvida det skälet har någon bärighet. Beslutar riksdagen, att detta arbete skall utföras i öppna marknaden, är det icke sagt, att detsamma skall bli färdigt före 1931 års slut eller inom viss månad. Det är icke alls sagt, att det är nödvändigt från statens synpunkt, att detta arbete skall utföras, och följaktligen finnes icke heller något, som bjuder, att statens organ falla undan för vissa krav på samma sätt, som man får göra vid arbeten i öppna marknaden, där man har en tidsbegränsning av ett eller annat slag fastställd för arbetets färdigställande. Vilja icke vederbörande utföra arbetet och äro de sociala och ekonomiska förhållandena icke sådana, att det är möjligt, då blir det väl befolkningens och yrkeskårens egen sak. Sålunda kan här icke föreligga den ringaste risk för att några krafter skola få påverka det allmänna och orimligt driva upp lönerna utöver den normala nivån. Det var den saken.

Det andra var, att som konsekvens av en sådan politik skulle man riskera, att stenhuggarna icke vidare ville återgå till sitt gamla yrke. Där vill jag som gammal stenhuggare säga, att det är med stenhuggarna som med fiskarena. Placera en fiskare i vilken fördelaktig ställning som helst på landbacken, men när solen börjar skina, vädret är lugnt och vår Herre, som fiskarena säga, ger åring från havet, kunna ni aldrig med någon kraft binda honom fast på landbacken. Han stiger i sin båt och far ut på sjön även om »åringen» skulle ute-

bli — ty, därom kan han ingenting veta på förhand. Det är likadant med stenhuggarna. De ha ett fritt yrke. I en mansålder ha de arbetat i bergen, ha icke varit beroende av någon och icke arbetat mot timlön utan endast på ackord. Om de vilja, kunna de arbeta en dag i veckan eller arbeta fem dagar, det är deras egen sak. Dessa yrkesarbetare, mina herrar, låta icke binda sig vid nödhjälpsarbete, även om man betalar aldrig så mycket, utan så snart konjunkturerna i deras yrke stiga, gå de tillbaka till sina gamla arbeten, även om de lämna halvgjort arbete på andra håll och än så lockande betingelser. Sålunda, här föreligger ingen risk att få en speciell utökning av nödhjälpsarbetarkåren, och då bör man väl giva dessa arbetare en handräckning i tider, då industrien icke kan giva dem försörjning, då utlandet icke köper sten samt landets vägstyrelser och städer envist köpa asfalt och annat från utlandet i stället för att taga sten, som tillverkas i Sverige. Det föreligger ingalunda någon risk, att vi gå för långt genom att ge ett handtag och ett stöd åt dessa arbetare.

Jag finner, herr talman, att alla skäl tala för ett bifall till reservationen och intet skäl för att infoga dessa arbeten under nödhjälpsarbetena.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Kilbom: Herr talman! Jag misstänker, att herr Olsson i Broberg gav uttryck för den mening, man söker sprida här i bänkarna, angående risken av ett bifall till reservationen. Här gå en hel del omkring och förklara, att det är bättre att taga det säkra före det osäkra, det senare skulle då vara reservationen. Jag måste för mitt vidkommande protestera mot dylika agitationsmetoder, därför att saken ligger väl ändå så till, att för den händelse andra kammaren bifaller reservationen och första kammaren bifallit utskottets förslag, kommer väl den gemensamma omröstningen att stå mellan å ena sidan reservationen och å andra sidan utskottets förslag. Något som helst avslagsyrkande i denna fråga kan följaktligen icke komma upp. Här stod nyss ett par talare och förklarade, att man måste nog ändå taga utskottets förslag, därför att för den händelse det här skulle bli bifall till reservationen, så faller alltsammans. Om man icke kan ge skäl för en dylik uppfattning i debatten här öppet, så tycker jag, att man därmed bevisar, hur svag ståndpunkt man har i sak.

Det är rätt intressant att konstatera, att herr Järte, urpappan till det här nödhjälpseländet på den tid, då han satt i arbetslöshetskommissionen, i mycket modesta tongångar förklarade, att han icke ville rulla upp frågan om reservarbeten eller beredskapsarbeten. Man skulle följaktligen icke gå in i debatt om problemet, huruvida riksdagen, trots att alla skäl tala därför, nu skall gå in för beredskapsarbeten. Icke ens ett försök har gjorts att visa upp, att nödhjälpsarbeten ha någon som helst fördel framför beredskapsarbetena. Obestrifft har konstaterats, hurusom arbeten under arbetslöshetskommissionens regim bli lika dyra som arbeten, som utföras i öppna marknaden. Å andra sidan har det en massa gånger vittnats om de psykiska och fysiska nackdelar för arbetarna, som medfölja arbetslöshetskommissionens handhavande av arbeten. Under arbetslöshetskommissionens regim få arbetarna sämre betalt, icke få så mycket betalt ens, att de kunna existera. Om någon tid blir det möjligt visa upp, hurusom en hel rad av arbetare, vilka hänvisats till arbetslöshetskommissionens arbeten, herr Järte, måste resa hem från dessa arbeten, därför att det, som de förtjänade, icke ens räckte till maten. Det är ingenting annat, mina herrar, än ett slag i ansiktet på de arbetslösa att under dylika förhållanden ändå, som herr Järte här gör, yrka på att arbetslöshetskommissionen skall ha arbetet under sin regim.

Det finns emellertid ett skäl för nödhjälpseländet, som icke anförts i debat-

Andra kammarens protokoll 1931. Nr 18.

*Ang.
anläggning av
en inomskärs-
farled Rams-
vikskilen—
Ålstenhamn
m. m.
(Forts.)*

Ang.
anläggning av
en inomskärs-
farled Rams-
vikskeilen—
Ålstenshamn
m. m.
(Forts.)

ten, och det är, att det verkar som ett medel i arbetsköparnas händer att pressa lönerna med i den öppna marknaden. Det kan vara viktigt att konstatera i detta sammanhang, att det är en sådan statens politik, som herr Järte från andra kammarens talarstol propagerar för, medan han i Svenska Dagbladet söker sätta upp ett lent och vackert ansikte för valmännen och säger: se, hur vi, de borgerliga, äro de enda, som vilja hjälpa samtliga arbetslösa. Herr Järtens hjälp är den, som i praktiken tager sig uttryck i att de arbetslösa få resa hem från arbetslöshetskommissionens förläggningar, därför att det, de förtjäna, icke räcker till maten.

Ett beslut av andra kammaren i enlighet med utskottets förslag kan icke tolkas som annat än en uttalad vilja, att de arbetslösa skola svältavlönas på de förläggningar, dit de skickas.

Herr **Persson** i Fritorp: Herr talman! Jag skall icke gå in på någon polemik med den siste ärade talaren. Han yttrade emellertid i slutet av sitt anförande, att om andra kammaren skulle bifalla, vad utskottet hemställt, så innebure detta, att man skulle vara hård mot arbetarna i Bohuslän. Ja, herr Kilbom, jag vill härtill endast svara, att om andra kammaren går på bifall till reservationen, så innebär väl det, att man härigenom skaffar dessa arbetare arbete, och detta är väl det väsentliga.

Nu vill jag säga herr Kilbom, att om s. k. avtalsenliga löner skola tillämpas så skulle detta säkerligen medföra, att många i Bohuslän, icke bara de arbetslösa stenhuggarna utan även i stor omfattning jordbrukarna och andra gärna skulle åtaga sig dessa arbeten mot dylika löner. Det är för alla känt, att icke blott i vårt land utan över allt i världen råder arbetslöshet. Om man läser tidningarna, finner man redogörelser från andra länder, där man t. o. m. kan se, att arbetarna få avstå av sina löner till de arbetslösa. Men något sådant har ännu icke förekommit i vårt land.

Jag vill säga, att det är tämligen enastående, att utskottet har varit alldeles enigt om att gå in för denna sak, fastän den framförts allenast i form av enskild motion. Det gäller dock en högst betydande anslagssumma. Den ärade motionären på Bohuslänsbanken, herr Mårnfensson, sade, att framställningen om denna farled, varom vi skola besluta i dag, egentligen var förorsakad av ett besök, som riksdagens statsutskott förra året avlade i Bohuslän. Jag var med på denna resa och vill säga, att en vackrare och underbarare resa än den, vi den dagen gjorde på Soten, kan man icke tänka sig. Sjön låg spegelblank, och vi fingo icke alls se, hur denna Soten ser ut, när den är upprörd.

Nu yttrade herr Mårtensson även, att tanken att få denna farled byggd varit uppe i närmare 20 år; och han tillade: varför skall man då ovillkorligen bygga den som nödhjälpsarbete? Jag vill bara svara, att jag icke är i tillfälle bedöma om det blir mycket billigare på det sättet, men jag är alldeles viss om att många i vårt land skulle vara tacksamma att få utföra nödhjälpsarbete hellre än att gå arbetslösa.

Sedan ber jag att få konstatera, att såvitt jag hörde rätt, herr Hansson och herr Kilbom hade en skiljaktig uppfattning om vad som skulle bli följden, därest andra kammaren bifölle reservationen. Herr Hansson sade, att om andra kammaren bifaller reservationen, då få de, som här i kammaren äro för att någonting skall göras, kasta bort sina betänkligheter och rösta för reservationen. Jag fattade det så, att han menade, att skiljaktiga beslut i kamrarna skulle medföra, att den gemensamma voteringen skulle stå mellan bifall till reservationen, därför att den avser ett anslag, och rent avslag. Jag vill för min del säga, att i en sådan situation kommer jag att, i likhet med vad en talare redan förut förklarat, rösta för avslag. Det förvånar mig dock, att

man från håll, där man vill en för Bohuslän lycklig lösning av denna fråga, går så hårt in för reservationen. Det kan jag för min del icke förstå. Om jag tillhörde detta län, skulle jag med tacksamhet och utan tvekan gå med på vad utskottet här har föreslagit. Ett bifall till reservationen kan äventyra frågans fall.

Jag skall icke närmare utveckla de skäl som tala för utskottets förslag — det har redan talats så mycket härutinnan — utan jag ber endast att med dessa ord få yrka bifall till utskottets förslag.

*Ang.
anläggning av
en inomkårs-
farled Rams-
vikskilen—
Ålstenhamn
m. m.
(Forts.)*

Herr Carlström: Herr talman! Jag skall endast be att få säga ett par ord.

Den näst siste ärade talaren sade, att om kammaren här gick in för utskottets förslag, så hade de ledamöter, som åstadkommit detta, därmed visat sin oginhet emot de arbetslösa. Jag tror, han också sade, att man därmed visade, att man ville, de skulle hava svältlöner. Jag skall be att få ställa den frågan till herr Kilbom: om förhållandena här i landet utveckla sig så, att det blir allt flera och flera arbetslösa, och att det slutligen icke gives tillfälle för staten att taga hand om dessa på sådant sätt, att man anordnar arbeten för dem till fria marknadens löner, hur blir det då för dessa arbetslösa? På vad sätt skola de då hjälpas, då staten icke kan skaffa fram mera arbeten till fria marknadens löner och enskilda företagare icke heller kunna göra det, emedan man icke kan sälja några produkter till sådana priser, att man kan betala så mycket för arbetet, som staten under en viss tid kan göra?

Då herr Hansson i Stockholm här talade om att det varit någon frisinnad expert på detta område, som vid ett valmöte här i staden i går gjort ett uttalande i denna fråga, så får jag säga, att jag känner ju icke till, hur pass djupt denna expert trängt in i de förhållanden, som han talade om. Jag vill endast meddela herr Hansson, att jag vid ett valmöte här i Stockholm för några dagar sedan hörde en annan talare — jag vet icke, om han var expert på området, men det var en talare från ett mellanparti — som fastslog, att emedan man för vissa arbetare här i Stockholm tillämpat fria marknadens löner, var det en viss del av de arbetslösa, som icke kunde få arbete. Jag vet icke, vilken av dessa båda, som har den säkraste grunden att stå på. Jag måste säga, att för min del kan jag icke räkna ut, vart det skall bära hän i det långa loppet, om staten alltid skall anordna arbetstillfällen till den fria marknadens löner. Det måste väl i alla fall så småningom bära dithän, att de enskilda företagarna i landet icke kunna sätta igång med några arbeten, ifall arbetspriserna hållas så höga, att konkurrens på världsmarknaden omöjliggöres. Det är därför jag anser, att detta är ett så allvarligt problem.

Jag anser också, att man icke här i kammaren bör lyssna till de toner, som höras från andra sidan, om att det är oginhet emot de arbetslösa, som är anledningen till vårt motstånd. Vi skola stämplas som ogina emot de arbetslösa, om vi icke rösta för reservationen. Jag tror, att i det långa loppet är den bäst försvarad och gör den de arbetslösa den bästa tjänsten, som söker gå med på sådana hjälpformer, som icke omöjliggöra för staten att på ett eller annat sätt alltid vara till hjälp för de arbetslösa, där det verkligen behövs.

Herr Kilbom: Herr talman! Herr Carlström riktade till mig en fråga, som emellertid är byggd på en absolut missuppfattning, om skillnaden i kostnaden mellan beredskapsarbetena och de s. k. A. K.-arbetena. Det har ju redan här visats upp, och det är icke första gången, att det icke är någon skillnad. Redan 1923 diskuterade vi här i kammaren, om jag icke minns galet, frågan om en kyrkogårdsanläggning i Nässjö — och det borde för övrigt intressera herr Carlström, då han själv är från Småland. Där förebragtes en rad av exempel

Ang.
anläggning av
en inomskärs-
farled Rams-
vikskilen—
Ålstenshamn
m. m.
(Forts.)

på att arbeten i A. K:s regim trots de lägre löner, som arbetarna där erhålla, bliva lika dyra som arbeten i den fria marknaden.

Nu ställde emellertid herr Carlström till mig den frågan: om arbetslösheten utvecklar sig så, att de arbetslösa icke längre kunna hjälpas med fria marknadens löner, hur skall det då bli? Herr Carlström menar tydligen, att i en dylik situation får man väl ändå tillgripa nödhjälpslöner. Herr Hansson har redan lämnat svar på en dylik fråga. Han visade, huru man här utgår från den oriktiga uppfattningen, att det kostar staten mindre, för den händelse man arrangerar arbeten i A. K:s regim. Som redan visats är detta icke fallet. Statens möjligheter att hjälpa de arbetslösa äro således precis lika stora, för den händelse det betalas avtalsenliga löner — i detta fall nere i Bohuslän nämligen; det är icke samma som avtalsenliga löner i Stockholm, det vet herr Carlström — som för den händelse det betalas A. K.-löner.

Men därtill kommer, mina herrar, att med avtalsenliga löner följer, såsom herr Mårtensson har visat upp, möjlighet för arbetaren att betala resterande kommunalskatt. Det är den första vinsten, ett plus utöver A. K.-lönen. Därtill kommer vidare arbetarens möjlighet att köpa de varor, han behöver. Det är det andra pluset. Beredskapsarbeten och avtalsenliga löner medför följaktligen nytta icke enbart för den arbetslöse utan också för många andra. A. K:s svårlöner däremot medföra missnöje hos arbetarna. Och partipolitiskt har jag ingenting emot, om herrarna vilja lämna oss sådana vapen i våra händer, som herr Nordström förklarade saken, då han anför, att A. K.-förläggningarna bli agitationshärdar för kommunisterna, som de beständigt profiterade på. Går man till ett arbete, som är typiskt A. K.-arbete, och frågar arbetarna, vad de tycka om att dras bort från sina hemorter, att kastas ut i baracksystem, att få ordnat med matförhållanden, kläder och dylikt så, som härvidlag är fallet, så får man med all rätt veta, att en dylik behandling är brutal och orättvis. Alldeles oavsett huru påverkbar en arbetare är för agitation, måste denna behandling skapa botten för en misstämning, som man naturligtvis politiskt har rätt, ja plikt att utnyttja.

På A. K.-arbetena ligga sålunda ur samhällsbevarande synpunkt som nackdelar dels de lägre lönerna, dels det missnöje, som förorsakas av de psykiska och fysiska lidanden, som arbetaren blir utsatt för. Och därtill kommer, att det är ingen, som profiterar på saken, mer än en fullständigt vanvettig och *dum* administrationsapparat. Jag har mången gång reagerat, då från helt annat håll kritiserats det allmänna sätt att sköta arbeten. Men det må jag säga, att är det så, att den kritiken rör sig med argument från A. K:s metoder, då är det anledning för dem, som tillhöra den sida i fråga om det politiska livet, som jag tillhör, att säga: låt oss snarast möjligt slå ihjäl hela denna historia, därför att den lämnar vatten på högerns kvarnar!

När erfarenheten för att nu sammanfatta det hela visar, att det för staten blir enahanda resultat, rent ekonomiskt sett, vare sig det är arbeten under A. K.-regim eller beredskapsarbeten, då därtill kommer, för det första att man i det sistnämnda fallet får arbetare, som icke bli så misshandlade som i det förstnämnda fallet; för det andra att man vinner möjlighet för dessa arbetare att fullgöra sina skyldigheter till kommunen och, för det tredje, att man bereder dem möjlighet att köpa vad de behöva, vore det då icke ur herrars samhällsbevarares synpunkt rent av en plikt att gå med på beredskapsarbeten?

Det är herrarnas politik och herrarnas gärningar som skapa den mark, ur vilken arbetarnas missnöje växer fram. De äro oförskyllt arbetslösa, de kunna icke lägga två strån i kors för att få arbete. När de utan eget förvållande bli arbetslösa, skola de till på köpet också bli misshandlade på detta sätt, bildligt talat slås i ansiktet?

Herrarna skola icke glömma bort, att det dock var de arbetslösa själva, som

redan 1923 första gången framförde kravet på att icke få understöd utan arbete och *produktivt* arbete. Högern, herr Järte och de, som nu låta måla ut sig på affischer och teckningar och bilder som samhällsbevarande — mer eller mindre lyckade — de komma nu och göra sig till riddare för ett från alla håll erkänt oförnuftigt arbetssystem, som icke möjliggör för arbetarna att existera. Detta uppträdande från högern är det som gör att den är samhällsskadlig.

*Ang.
anläggning av
en inomskärs-
farled Rams-
vikskilen—
Ålstenshamn
m. m.
(Forts.)*

Herr **Hansson** i Stockholm: Herr talman! Jag skall icke fortsätta diskussionen om arbetsformerna. Då det emellertid ännu tycks råda tveksamhet om, huruvida det kan bli gemensam votering i denna fråga, så tillåter jag mig citera, vad som uttryckligen står i riksdagsordningens 65 §: »När, i fråga om statsutgifter eller bevillning — —» etc. »kamrarna fatta stridiga beslut, som ej uppå vederbörligt utskotts förslag varda sammanjämkade, skola bägge kamrarna var för sig rösta om de olika beslut, varvid vardera förut stannat.»

Detta gäller ju så tydligt som möjligt en statsutgift, och det kan väl därför icke gärna råda någon tvekan om att frågan måste bli föremål för gemensam votering, därest kamrarna stanna i olika beslut.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen, och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Hansson i Stockholm, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 30, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet hava röstat för ja-propositionen. Rösträkning begärdes emellertid av herr Hansson i Stockholm, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 97 ja och 81 nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 15.

Å föredragningslistan var vidare uppfört bevillningsutskottets betänkande, nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 18 § 1 mom. och 22 § 2 mom. förordningen den 15 december 1914 (nr 436) angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket ävensom i ämnet väckta motioner.

*Om
ändring i
förordningen
angående
statsmonopol
å tobakstill-
verkningen i
riket.*

I en den 3 januari 1931 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 17, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga följande, vid propositionen fogade

Om
ändring i
förordningen
angående
statsmonopol
å tobakstill-
verkningen i
riket.

(Forts.)

Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 18 § 1 mom. och 22 § 2 mom. förordningen den 15 december 1914 (nr 436) angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket.

Härigenom förordnas, att 18 § 1 mom. och 22 § 2 mom. förordningen den 15 december 1914 angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket skola i nedan angivna delar erhålla följande ändrade lydelse:

18 §.

1 mom. I varje tobaksvaras priskurantpris skall skatt ingå dels med ett belopp, vilket motsvarar nedanstående procent av priskurantpriset eller i fall, som avses i 22 § 2 mom. fjärde stycket, av varans värde, dels ock med nedan angivna, i förhållande till varans myckenhet bestämda belopp, nämligen:

	För inom riket tillverkad vara			För till riket införd vara		
	procent av priskurantpriset eller värdet.	belopp för		procent av priskurantpriset eller värdet	belopp för	
		1 st.	1 kg.		1 st.	1 kg.
		öre	kr.		öre	kr.
Cigarrer	24	0.8	—	28	4	—
Cigarrocigarretter	33	0.4	—	34	2	—
Cigarretter	50	0.2	—	41	1.3	—
Röktobak	41	—	1.50	41	—	1.50
Tuggtobak	31	—	1	41	—	1.50
Snus	37	—	0.75	39	—	1.50

I skattehänseende — — — gram.

22 §.

2 mom. För tobaksvara, importerad till tullinlandet enligt denna paragraf, skall erläggas en licensavgift, som utgöres av den å varan enligt 18 § belöpan- de skatt ävensom av ett belopp, motsvarande vad monolets utövare för täc- kande av sina omkostnader samt vinst pålägger tobaksvara med samma pris- kurantpris eller i fall, som avses i fjärde stycket av detta moment, med samma värde. Nämda belopp må ej överstiga 8 procent av varans priskurantpris el- ler värde.

Till — — — avgift.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1931.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft de likalydande mo- tionerna nr 117 i första kammaren av herrar *Bergman* och *Leander* samt nr 136 i andra kammaren av herr *Ljunggren*, däri föreslagits, dels att riksdagen utöver vad i Kungl. Maj:ts förevarande proposition föreslagits måtte besluta en ytter- ligare höjning av skattesatserna på tobaksvaror, så att en genom denna höj- ning ökad inkomst kunde beräknas tillfalla statsverket av fem miljoner kro- nor, dels ock att bevillningsutskottet måtte på lämpligt sätt avväga och föreslå de för ändamålet erforderliga skattesatser, som borde åsättas de olika varu- slagen.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts före- varande proposition och med avslag å ovanberörda motioner, antaga ovan inför-

da, vid propositionen fogade förslag till förordning om ändrad lydelse av 18 § 1 mom. och 22 § 2 mom. förordningen den 15 december 1914 (nr 436) angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket.

Reservation hade avgivits av herrar *Bergman, Leander, och Olsson* i Ramsta, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med bifall till ovanberörda motioner, antaga följande

Förslag till förordning om ändrad lydelse av 18 § 1 mom. och 22 § 2 mom. i förordningen den 15 december 1914 (nr 436) angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket.

Härigenom förordnas, att 18 § 1 mom. och 22 § 2 mom. i förordningen den 15 december 1914 angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket skola i nedan angivna delar erhålla följande ändrade lydelse:

18 §.

1 mom. I varje tobaksvaras priskurantpris skall skatt ingå dels med ett belopp, vilket motsvarar nedanstående procent av priskurantpriset eller i fall, som avses i 22 § 2 mom. fjärde stycket, av varans värde, dels ock med nedan angivna, i förhållande till varans myckenhet bestämda belopp, nämligen:

	För inom riket tillverkad vara			För till riket införd vara		
	procent av priskurantpriset eller värdet	belopp för		procent av priskurantpriset eller värdet	belopp för	
		1 st.	1 kg.		1 st.	1 kg.
		öre	kr.		öre	kr.
Cigarrer	28	0.8	—	32	4	—
Cigarrocigarretter	37	0.4	—	38	2	—
Cigarretter	54	0.2	—	45	1.3	—
Röktobak	45	—	1.50	45	—	1.50
Tuggtobak	35	—	1.00	45	—	1.50
Snus	41	—	0.75	43	—	1.50

I skattehänseende — — — gram.

22 §.

2 mom. För tobaksvara, importerad till tullinlandet enligt denna paragraf, skall erläggas en licensavgift, som utgöres av den å varan enligt 18 § belöpan- de skatt ävensom av ett belopp, motsvarande vad monopolets utövare för täc- kande av sina omkostnader samt vinst pålägger tobaksvara med samma pris- kurantpris eller i fall, som avses i fjärde stycket av detta moment, med samma värde. Nämda belopp må ej överstiga 8 procent av varans priskurantpris el- ler värde.

Till — — — avgift.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1931.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr **Ljunggren**: Herr talman! Då jag är motionär i denna fråga och dess- utom tillhör bevillningsutskottet, må jag kanske anses hava rätt att säga ett par ord.

År 1929 uppgick omsättningen av tobaksvaror till 131,319,000 kronor, och

*Om
ändring i
förordningen
angående
statsmonopol
å tobakstill-
verkningen i
riket.
(Forts.)*

Om
ändring i
förordningen
angående
statsmonopol
å tobakstill-
verkningen i
riket.

(Forts.)

av denna omsättning gick på snus 18,741,000 kronor och på cigarretter 62,457,000 kronor. Jag har pekat på de två siffrorna, därför att dessa två olika sorter av tobaksvaror äro de, som synas hava dragit till sig största uppmärksamheten. Nu föreslås 2 % av omsättningen i skatt, och det blir tillsammans 2,626,000 kronor, därav kommer på cigarretter 1,249,000 kronor. Vad snuset beträffar hava vederbörande icke vågat föreslå någon höjning, men skatten på snusmyckenheten går i alla fall till 375,000 kronor.

Nu har monopolstyrelsen om denna sak uttalat, att den föreslagna skattehöjningen syntes, utan prisförhöjning, kunna bäras av alla varuslag, dock icke av snuset. På den varan åsattes 1927 en skatt av 75 öre per kg., under det att skatten dessförinnan var 50 öre. Innan detta beslut fattades av riksdagen, uttalade bevillningsutskottet år 1927, att det skulle bliva möjligt att höja skatten från 50 till 75 öre utan prisförhöjning på snuset eller kvalitetsför-sämring. Jag har velat citera detta uttalande, då det skulle ligga som grundval för åtgärden att icke höja snuskskatten. De senare åren har på grund härav en så liten vinstmarginal på snuset förefunnits, att det icke nu vore möjligt att med bibehållande av någon vinst bära en ytterligare skattehöjning utan prisförhöjning. Monopolstyrelsen menar, att den på dessa grunder icke nu kan föreslå någon procentuell värdeskatt på snuset.

Vad departementschefen beträffar, så instämmer han med bolagets styrelse och konstaterar, att den föreslagna höjningen av skatten på tobaksvaror med 2 % kan genomföras utan prisförhöjning på tobaksvarorna, men att höjning av skatten på snus icke kan ske utan ökning av snuspriset. Då finansministern icke vill vara med om att höja snuspriset, föreslår han således, att denna vara skulle undantagas från ökad skatt. Jag har ansett mig böra an-notera, att han i detta fall icke vill gå emot riksdagens 1927 uttalade vilja, att snuset icke måtte fördyras. Hade han förhållit sig lika lojal gentemot riksdagens beslut i fråga om användning av spritmedlen, skulle jag icke haft anledning att nu uppträda.

Årets bevillningsutskott ställer sig på samma sida som monopolstyrelsen och departementschefen. Utskottet uttalar dock — och jag vill poängtera detta med hänsyn till förhandenvarande förhållanden — önskvärdheten av att undvika alltför ofta återkommande ändringar i prissättningen. Under det gångna året hava nämligen sänkningar av utförsäljningsprisen, efter vad man kunnat konstatera, förekommit, och i tidningar i dag och i går såg jag, att det meddelats, att ytterligare sänkningar, särskilt på cigarretter, vore förestående eller måhända redan hade skett. Jag har icke kunnat kontrollera riktigheten härav, men jag tar för givet, att det genom telegrambyrån utsända meddelandet är riktigt. Allt tyder på, såvitt jag kan förstå, att man gott kan följa motionärerna i deras förslag om ytterligare höjning i skattesatserna på tobaksvaror med, som vi föreslå, 4 % utöver av Kungl. Maj:t föreslagna 2 %, vilket skulle inbringa statsverket något över 5 miljoner kronor mera än som Kungl. Maj:t begärt. Jag vill gärna fråga: Är detta i och för sig så orimligt, oavsett motionärernas syfte med sin motion om dessa medel?

Jag skall icke dröja mycket vid denna sak, men det måste i alla fall kunna synas och konstateras, att tobaksbruket, icke minst snustuggningen, har tagit sådana dimensioner — jag sade nyss att hela omsättningen gick till ungefär 131 miljoner kronor 1929 — att det verkligen är ägnat att förväna, icke att monopolstyrelsen, som ju vill få beröm för praktisk affärsmässighet, men att Kungl. Maj:t så bestämt slagit vakt om tobaksförbrukarnas, icke minst snusarnas och snustuggarnas ekonomiska intressen, att ingen som helst prisförhöjning må kunna äga rum. Bryr man sig icke om tobakens, även av t. o. m. en del förbrukare erkända skadeverkningar, varom jag naturligtvis icke skall närmare yttra mig? I det sammanhanget föll det mig i händerna

just på middagen en tidning, ur vilken en annan av kammarens ledamöter citerat, och jag skall följa hans exempel och citera vad en doktor på ett valmöte, i går tror jag det var, yttrade i anslutning till sådana här ting, nämligen doktor G. Thorell. Jag tror det kan hava sin betydelse att lyssna till vad de som känna till sakerna möjligen kunna hava att säga. »Vi kontrollera», säger han, »att gator och gårdar hållas hyfsade, att bostäderna äro något så när drägliga, men vi bry oss alltför litet om, hur folkmaterialet ansas. Något borde också sägas mot det överdåd, som ungdomen lagt sig till med, när det gäller cigarretter. Det skapar slapphet inför plikterna och girighet på de s. k. njutningsmedlen, som inte kan vara riktigt avvägd. Hjälp skall man ha till skänks av samhället, liksom mat och kläder av far och mor, men cigarretter och annan strunt vräker man gärna pengar på. Jag är inte den», sade talaren, »som vill stå här och predika absolut abstinens från alla njutningsmedel, men någon ordning skall det väl vara. Och under alla förhållanden kan man kräva, att samhället skaffar sig tillräckligt med skattemedel av bryggare och tobaksmakare, så att inte de lojala medborgarna behöva betala för de andra, när de läggas in som sjuka eller invalider. Samhället kan i alla dessa stycken göra en hel del, och då skall detta göras», tillägger han.

Eller kanske det är bra som det är, menar finansministern? Man kan icke undgå att reflektera över vart det skall bära hän med vår cigarrettrökande ungdom och för resten våra cigarrettrökande kvinnor både hemma och ute på restauranger. Där kan man få se hela skaror sitta med cigarretten mellan fingrarna, blickande ut i rymden genom rökringarna, fundersamma och lycksaliga, ja, t. o. m. stora starka karlar har jag sett, som nästan darra i knäveckan, om de icke på rätt tid, d. v. s. oupphörligt, få dra sitt bloss. Och så är det också i hemmen. Där infekteras allt och alla, icke bara gardiner, utan också de små barnen fördärvas, dessa som åtminstone i alla fall borde förskonas. Om jag sedan ser på offentliga lokaler, så rökes det ju allmänt. Det är visst bara, tror jag, i kyrkorna, i kamrarnas plenisalar och utskottsrum och några andra ställen, där man ännu icke röker. Icke en stämman kan hållas och icke en styrelse kan sammankomma och icke ett kommittésammanträde kan hållas utan de där rykande skorstenarna! Vi hava ju skydd i lagen åtminstone på ett ställe, och det är på våra järnvägar, där man skilt fåren från getterna, i viss mån, fastän de rökande även där söka på allt sätt göra det outhärdligt för de icke rökande. Det går väl an med spriten, ty den kan ju icke folk hålla i de motsträviga, men med rökning är det alldeles omöjligt. Sedan man låtit den gå den vanliga vägen, genom mun, näsa och lungor, anser man den vara lämplig för omgivningen.

Men jag skall icke hålla mig till detta längre. Vad motionärerna emellertid nu närmast åsyftat har varit att bereda finansministern möjlighet att få nödiga medel till sitt förfogande för budgeten utan att behöva mana riksdagen att till viss del upphäva sitt en gång fattade beslut rörande rusdrycksmedlens femårsplan, även om motionärerna, som jag nyss sagt, icke förbisett nödvändigheten av att taga hänsyn till att tobaksbruket, t. ex. genom höjda skatter, motverkas särskilt bland ungdomen i folkhälsans intresse. Vi anse, att i samma mån som skatten höjes på dessa varor, motverkas åtminstone i viss mån förbrukningen.

Sedan tillåter jag mig fästa kammarens uppmärksamhet på att ett bifall till bevillningsutskottets betänkande i dag innebär, att kammaren redan nu, innan statsutskottet inkommit med sina förslag om rusdrycksmedlens användning, skulle förorda ett disponerande av rusdrycksmedlen, stridande mot en förut av riksdagen intagen ståndpunkt. Jag hänvisar till utskottets utlåtande på sid. 7. där detta står tydligt utsagt, då utskottet skriver:

*Om
ändring i
förordningen
angående
statsmonopol
å tobakstill-
verkningen i
riket.*
(Forts.)

Om
ändring i
förordningen
angående
statsmonopol
å tobakstill-
verkningen i
riket.
(Forts.)

»Utskottet har alltså haft att överväga, huruvida en ytterligare höjning av tobaksskatten är att förorda framför ett disponerande av tillgångar, härrörande av rusdrycksmedel. Med beaktande av de synpunkter, som kunna inverka på ett dylikt val, har utskottet för sin del funnit sig böra avstyrka motionärernas förslag om tobaksskattens höjning.»

Såvitt jag kan förstå, är detta ett tydligt förhandsuttalande till förmån för spritmedlens användning för budgetändamål i stället för ökad tobaksskatt. Äro kammarens ledamöter, i synnerhet nykterhetsvännerna, färdiga med att redan i dag, innan vi hava fått utlåtande från statsutskottet, rösta i denna riktning genom att godkänna utskottets motivering? På grund härav har inom bevillningsutskottet framförts det förslaget, att utskottet skulle bordlägga detta ärende till längre fram, då statsutskottet framkommit med sina förslag rörande rusdrycksmedlens användning och man närmare kunde se, om möjligen även för statsregleringen i övrigt en höjd tobaksskatt vore lämplig och av nöden. En dylik tanke har emellertid avvisats av utskottet.

Jag hörde för en stund sedan beträffande denna sak i första kammaren ett försvar för utskottets betänkande framställas från utskottets ärade ordförande, då han sade, att det kunde komma dagar, då det kunde vara bra att hava reserver att taga till. Man kunde gömma höjningen av skatten på tobaksvaror till något kommande år, när det kunde bättre behövas. Jag frågade mig, om dessa pengar möjligen icke behövdes för den nuvarande finansministern. Varför vill man då vänta med skattehöjningen till ett kommande år, ett annat år längre fram, då eventuellt en annan kan sitta vid styret; och för resten, om de pengar, som det nu gäller att ta in genom skattehöjning, icke nu uttagas, utan tobaksvarorna under tiden brännas upp, kunna väl i all rimlighets namn icke dessa bliva reserver för framtiden.

Då förslag om återremiss till utskottet i och för ny behandling säkerligen icke här i kammaren har utsikt vinna bifall, har jag, herr talman, ingen annan utväg att få min och mina meningsfränders mening tydligt manifesterad än genom att yrka bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Jag får sålunda, herr talman, bedja att få yrka bifall till reservationen.

Herr Olsson i Gävle: Herr talman! Jag tror, för att citera den siste ärade talaren, att det är nödvändigt att hålla i minnet *vad* finansministern menat med det här framlagda förslaget.

Detta förslag är en följd av riksdagens beslut i fjol att minska utdelningen i tobaksmonopolbolaget från 13 till 5½ procent. I anledning av detta riksdagens beslut har finansministern här framlagt en proposition, som avser vissa justeringar av skattesatserna för att, i överensstämmelse med vad vi uttalade i fjol, i form av tobaksskatt få in samma belopp, som toges bort från utdelningen. Det är detta, som bevillningsutskottet här hemställt att kamrarna måtte bifalla.

Det har i samband med denna proposition väckts en motion om att man skulle gå in för en ytterligare höjning av skattesatserna, så att tobaksskatten gäve en avkastning av ytterligare 5 miljoner kronor. Hade det, herr talman, varit på det sättet, att det här gällt att fylla ett hål i budgeten på 5 miljoner kronor, så skulle jag obetingat anse, att man kunde fyllt detta genom en höjning av tobaksskatten, men det är icke fråga om att fylla ett hål i budgeten, utan det är fråga om, huruvida man för fyllande av den brist, som uppstått i budgeten, skall gå den väg regeringen föreslagit eller den väg reservanterna föreslagit. I valet mellan de vägar, som föreslagits för att fylla bristen i budgeten, har bevillningsutskottet ställt sig på den ståndpunkt, som regeringen här intagit. Motionärerna ha föreslagit, att i samband med den av dem föreslagna skattehöjningen å tobak ur kassafonden skulle tagas 8½ miljoner kronor i år. Jag

vill erinra om vad finansministern sade här i lördags och peka på att det kommer ju ett år efter detta. Det är min personliga uppfattning, att nog blir det tillfälle för riksdagen att plocka ut nya pengar från tobaken och spriten. Vi behöva inte ett ögonblick vara ängsliga för att vi skola komma att undvika det i kommande tider. Men bevillningsutskottet har ställt sig på den ståndpunkten att denna utplockning inte skall ske, förrän det är fråga om att med de medel, som på det sättet åstadkommas, fylla de luckor, som kunna behöva fyllas i budgeten.

Under framhållande av dessa synpunkter ber jag, herr talman, att få hemställa om bifall till bevillningsutskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 16.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 13, i anledning av väckt motion om viss ändring i förordningen angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter; och anförde därvid

Herr **Löven**: Herr talman! På sätt framgår av den utredning, utskottet låtit verkställa med anledning av motionen, har det ju varit meningen att beskattningen av dessa utländska artister skulle vara så hög, att den åtminstone kunde ställas i jämbredd med den beskattning, som drabbar inhemska konstutövare. Så är emellertid icke alls fallet, utan det har kunnat påvisas åtminstone enstaka fall, då inhemska konstutövare fått betala högre skatt än utländska.

Utskottet framhåller, att det troligen inte är med hänsyn till statsfinansiella synpunkter, som jag väckt min motion. Det är alldeles riktigt. Utskottet gissar rätt, då utskottet tror, att det varit mera för att förhindra konkurrensen från de utländska artisternas sida. Motionen åsyftar särskilt att bereda skydd åt utövarna av musik. Det har varit meningen att i någon mån råda bot för den konkurrens, som de svenska musikerna utsättas för från utländska musikutövares sida. Det är givetvis bedrövligt att, medan så många svenska musiker äro arbetslösa, en mängd utlänningar komma in i riket och här få sin bärning. Min tanke hade varit att om möjligt motverka den stora arbetslöshet, som råder bland de svenska musikerna.

Det är ju riktigt, att inresetillstånd för utländska musiker icke lämnas från socialstyrelsen annat än efter vissa förberedande undersökningar. Det har dock konstaterats, att dessa utlänningar i allt för stor utsträckning komma in i riket. Det är därför, herr talman, jag nog skulle vilja peka på, att socialstyrelsen gärna kan försöka verka något mera i återhållande riktning, när det gäller meddelande av inresetillstånd åt inom landet icke behövligen musiker. Det är då icke tal om specialister och ledare utan om att icke släppa in så många som helst av vanliga jämnstrukna musiker, då vi i landet ha fackligt utbildade musiker, som kanske många gånger stå högre än dessa utlänningar.

Herr talman! Jag har velat säga detta, men jag skall för närvarande icke framställa något som helst yrkande.

Herr *Sjögren* instämde häruti.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

*Om
ändring i
förordningen
angående
statsmonopol
å tobakstill-
verkningen i
riket.
(Forts.)*

*Om
ifrågasatt
ändring i
förordningen
angående
bevillnings-
avgifter för
särskilda
förmåner och
rättigheter.*

§ 17.

Vid nu skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande, nr 14, i anledning av väckta motioner om höjning av det i förordningen angående skatt för hundar bestämda skattemaximum, blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 18.

I fråga om skatteplikt i visst fall för staten tillhörig för försvarsändamål avsedd fastighet.

Härefter föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 15, i anledning av väckt motion om skatteplikt i vissa fall för staten tillhörig för försvarsändamål avsedd fastighet. Ordet begärdes därvid av

Herr **Johansson** i Fårekulla, som anförde: Herr talman! Bevillningsutskottet har ansett, att motionärernas hemställan icke avser någon ändring i eller avvikelse från redan nu gällande bestämmelser. Dessa bestämmelser anser utskottet icke behöva förtydligas. Det är sant, att i motionen icke har yrkats några större ändringar i nu gällande kommunalskattelag utan endast ett förtydligande av 5 § 1 mom. i nämnda lag av innehåll att staten för densamma tillhörig fastighet, som användes för försvarsändamål, blir pliktig utgöra fastighets-skatt, i den mån fastigheten användes för annat ändamål. Det är alltså endast fråga om att orden »i ringa utsträckning» skola borttagas ur anvisningen till paragrafen.

Det i motionen anförda fallet visar tydligt, att nämnda paragraf tolkas annorlunda än som utskottet ansett den böra tolkas. Taxeringsnämnden i den kommun, som det här är fråga om, har efter det den nya kommunalskattelagen trätt i kraft taxerat en del av Remmene skjutfält, som användes för annat ändamål, men prövningsnämnden i länet har upphävt taxeringen, då prövningsnämnden tydligen ansett, att fastigheten endast i ringa utsträckning använts för annat ändamål. Jällby socken, inom vilken en del av skjutfältet är belägen, har en total areal av 1,422 hektar. Därav äger kronan 390 hektar eller omkring 28 procent av kommunens hela areal. En stor del av denna jord är utarrenderad i jordbruksdrift. Kommunen har endast 270 skattekronor, och den anser helt naturligt, att den behandlas hårt av staten. Jag undrar, om någon i denna kammarer anser, att denna skattefråga är av ringa betydelse för Jällby kommun.

Som frågan nu ligger till, skall jag, herr talman, icke framställa något yrkande.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 19.

Ang. reklamannonser invid trafikvägar.

Slutligen upptogs till behandling andra lagutskottets utlåtande, nr 20, i anledning av väckt motion om lagbestämmelser mot uppsättande invid vägarna av trafiksäkerheten ovidkommande reklamannonser.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 152, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herrar *Nylander* och *Björnsson* föreslagit, att riksdagen måtte för sin del besluta sådan ändring i lagen angående naturminnesmärkens fredande eller sådan särskild lag, att vägtrafikanternas uppmärksamhet icke avleddes från de i motorfordonsförordning och vägtrafikstadga omnämnda trafikmärkena genom trafiksäkerheten ovidkommande reklamannonser.

Utskottet hemställde att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning, huruvida och på vad sätt ändringar i gällande lagstiftning skulle kunna vidtagas för att ytterligare för-

hindra, att annonstavlor, reklamskyltar och dylikt så uppsattes, att de verkade störande ur trafiksynpunkt eller i hög grad förfulande på utsikt över landskap eller bebyggd ort.

*Ang.
reklamannonser invid
trafikvägar.
(Forts.)*

Vid utlåtandet voro fogade reservationer:

av herr *Österström*; och

av herr *Magnusson* i Skövde, som med vissa uttalanden förklarar sig anse, att utskottet bort avstyrka motionen.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr *Magnusson* i Skövde: Herr talman! Kammaren torde kanske hysa den meningen, att jag vid denna framskridna tid tager mig friheten skylta litet onödigt här framme i talarstolen. Nu är det ju på tiden för kammaren att hålla middag, men det kan inte hjälpas, att jag anser mig ändå böra säga några ord med anledning av det förslag, andra lagutskottet här framburit, då jag icke kan gå ifrån den uppfattningen, att det är tämligen obefogat att i detta fall sätta igång med en utredning, då man säkerligen icke kan finna några åtgärder, som äro verksamma mot reklamskyltning, utan att samtidigt göra intrång på vad som måste anses såsom legitimt och berättigat.

Det är obestriddt, att i vissa fall utefter vägarna förekomma skyltar, som kunna verka oskönt och störa ett skönhetsstörande öga. Men å andra sidan är det icke så mycket skyltarna som verka störande, utan det finns något annat, som verkar ännu mera störande, nämligen alla kraft- och telefonlédningar o. dyl., som det oaktat ingen förnuftig människa förutsätter att vi kunna bli av med. Man kan visserligen häremot invända, att därför att man har ett oskönt moment i landskapet behöver man inte tåla ett annat, nämligen skyltningen. Ja, det kan ju vara sant, men önskingar äro en sak, en annan sak att i den här frågan åstadkomma ett verkligt effektivt botemedel.

Utskottet har utan vidare gått in för en from förhoppning, att vanprydande skyltar skola kunna förbjudas, men har alldeles lämnat åsido frågan, hur man överhuvud taget skall kunna upprätthålla ett förbud, d. v. s. fastställa, när en skylt, reklamannons o. s. v. är av förfulande eller vanprydande verkan. Skall man därvidlag kunna åstadkomma något, är det nödvändigt, att man får en institution, något sorts skönhetsråd, som kan avgöra, huruvida i ena eller andra fallet en reklamskylt är av förfulande verkan eller icke. Jag har tillåtit mig att i min reservation påpeka, hur svårt det kan bli att fastställa detta och att man tydligen icke kan lämna åt vederbörande landsfiskal eller polisman att vara smakråd uti ifrågavarande saker. Därmed vare ingalunda sagt, att en polisman eller landsfiskal skulle sakna varje möjlighet i den vägen, men han *kan* ju sakna förmågan, och följaktligen kan hans domslut bli mycket orättvist. — F. ö. vad som synes fult för den ene kan en annan finna skönt.

Vidare har man sagt, att dessa reklamannonser verka störande för trafiken och kunna draga chaufförernas uppmärksamhet från bilen och därigenom föranleda olyckor. Går man in för detta, får jag säga, att då måste vi avskaffa även skönhetsmomenten utefter vägarna. Ponerä, mina herrar, att det finns en reklamannons av så tilldragande reklamverkan, att den väcker vederbörande bilförarens uppmärksamhet, så riskerar han att köra i diket. Men det kan även vid en krök av vägen öppnas naturscenerier av så betagande verkan, att de tilldraga sig chaufförens uppmärksamhet så att han kör i diket. Skall man gå så långt för att trygga trafiksäkerheten, att man anser skyltningen farlig, då måste man, herr talman, avskaffa även lockande naturscenerier eller också, som är förnuftigare, erkänna, att det är omöjligt att här åstadkomma något verkligt.

Ang.
reklam-
annonser invid
trafikvägar.
(Forts.)

Jag skall icke upptaga kammarens tid med att ingå på ett längre resonemang över utskottets framställning. Jag är alldeles övertygad om att, vilket beslut vi än fatta och vilken utredning som än verkställes, komma vi icke längre än till vad nuvarande trafikstadga medger, nämligen att reklamannonser eller skyltar, vilka äro direkt missvisande samt placerade inom 3¹/₂ meter från vägkanten, kunna avlägsnas. Därutöver komma vi icke någonstans, såvida vi icke skola gå emot fullt legitima krav och förbjuda all annonsering utefter vägarna. Så långt vill ändå ingen gå, och därför anser jag hela den här tillställningen med en utredning onödig.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den av mig vid utskottets betänkande fogade reservationen.

Herr Björnberg: Herr talman! Jag skall be att få säga några ord med hänsyn till det nu föreliggande ärendet.

Utskottet är enigt i att medgiva det befogade i den framställning, som här gjorts av ett par motionärer, och det är förresten icke bara utskottet utan de allra flesta av de myndigheter, som yttrat sig i ärendet. Dessa ha också medgivit det befogade i att något borde göras för att borttaga eller hindra denna skyltning, som icke på något sätt kan anses vare sig tilltalande eller försvarbar. I synnerhet kan detta sägas vara fallet i närheten av städerna och även längre ut i deras omgivningar, där skyltningen verkligen i många fall kan bliva irriterande och rent av innebära vissa risker för trafiken.

Herr Magnusson i Skövde har nu här avgivit en protest eller anmält en avvikande mening om den här saken och vill göra gällande, att just svårigheten att kunna avgöra, vad som i detta fall kan vara värt att fortfara med och vad som bör sorteras ut ur denna reklam, är anledning nog till ett avstyrkande.

Jag nämnde emellertid, att vissa myndigheter ha yttrat sig. Det är väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, svenska naturskyddsföreningen, Kungl. automobilklubben, Sveriges köpmannaförbund, Svenska reklamförbundet och Svenska transportarbetareförbundet. Av dessa sex är det endast ett, som i sitt yttrande hävdar — man skulle kanske kunna säga — en motsatt uppfattning, och det är Svenska reklamförbundet. De övriga yttra sig i stil med motionärerna och anse icke, att de föreslagna åtgärderna äro obefogade eller att de böra försummas. Vi ha ju redan bestämmelser i de författningar, som finnas, men man har ansett, att det är väl befogat, att en skärpning kommer till stånd, och vad det innebär och vad utskottet med sitt yttrande syftar till, det framgår av såväl motiveeringen som klämman här.

Herr Magnusson i Skövde yttrade, att det nog är riktigt, att även vissa »skönheter» kunna verka irriterande, och att det är sant, vill jag för all del icke protestera mot. Men det är ju så, att det icke bara är det sköna och tilltalande, som vi ha att titta på, utan det kan många gånger vara en hel del saker, som äro synnerligen fula och rent av anskrämliga, så att man skulle kunna vara färdig att säga, att det hela rent av verkar skrämmande. Man behöver bara tänka på de skyltar, en del chokladfirmor satt upp, eller andra, som en del tekniska fabriker ställt ut, då det gäller deras preparat. Jag skulle kunna räkna upp en hel rad, men det är ju överflödigt. Det är bara ett ärende, som återstår på listan, och vi äro ju hungriga och skola snart äta middag. Det är en angenäm sysselsättning, och jag hoppas vi icke skola bliva förhindrade av sådana här historier.

Jag tror icke detta förslag skall bliva hindrande för den legitima och lovliga reklamen. Om så hade varit fallet, skulle jag icke varit med om att stödja framställningen. Men denna är en protest mot det, som kan betecknas som fult och olämpligt eller rent av skrämmande.

Jag ber med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan i förevarande ärende.

*Ang.
reklamant-
noneser i nvid
trafikvägar.
(Forts.)*

Herr Wachtmeister: Herr talman! I anledning av att ett stort antal länsstyrelser icke tillse att denna § 25 i väglagen av 1891 — angående förbud mot att uppsätta skyltar — noggrant efterlevs, har det uppstått det förhållandet, att en mängd dylika skyltar uppsatts. Man anser faktiskt, att länsstyrelserna genom sin underlåtenhet uppmuntra till denna trafik.

Jag vill blott begagna tillfället att uttala den förhoppningen, att länsstyrelserna, i anledning av den hållning riksdagen i denna fråga — med stor sannolikhet — kommer att intaga, mera allmänt måtte laga, att dessa tavlor komma bort. Ty det dröjer länge, till dess denna utredning kommer att föreligga, så att ett verkligt beslut i ärendet kan fattas.

Jag har intet yrkande.

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman! Jag kanske får besvära kammaren med att uttala, att jag ingalunda är okänslig för naturens skönhetsvärden. Tvärtom har hela min verksamhet varit av det slag, att jag haft en viss anledning att iakttaga naturen och lära mig värdera dess skönhetsvärden. Men jag har här kommit till det resultat, som jag sökt ge uttryck åt i min reservation, nämligen att det är fåfängt att i detta fall söka avskaffa vissa moment, som kunna verka förfulande, utan vi måste tillägna oss den blick, som kan se det vackra med bortsorterande av de förfulande momenten. Jag skall icke upptaga tiden här med att ingå på vad jag menar. Det kanske vid eftertanke litet var av kammarens medlemmar kan förstå. Man kan ju numera knappast se ut över ett landskap, utan att ögat störes av kraftledningar o. d., och det finnes endast ett sätt att komma ifrån detta, och det är, att vi se naturen som sådan, och icke se de förfulande kraftledningarna o. d. Detta är möjligt, om man tränar sitt öga.

Jag skall göra ett litet tankeexperiment beträffande restriktiva bestämmelser för skyltning och dylikt. Om man tänker sig, att man går ut ifrån att reklamskyltar, vilka med hänsyn till trafiksynpunkterna nu icke få sättas närmare vägen än 3.5 meter, ur estetiska synpunkter skulle flyttas ut till exempelvis 25 meter från vägen eller något dylikt, tror någon då, att därmed vinnes något i skönhetsvärde? Nej, det är tvärtom bättre, att skyltarna få vara placerade nära vägen, ty om de äro placerade längre bort, falla de mera ogynnsamt i ögonen, än om de finnas närmare vägen. I varje fall kan man då lättare befria ögat från deras störande verkan.

Men det var en annan sak. Herr Björnberg nämnde om vissa utomordentligt fula företeelser, som kunna förekomma i fråga om skyltning. Ja, det kan ju hända, att man i en del fall kan avgöra, vad som är verkligt fult eller icke, men smaken är sannerligen växlande. Det kan hända, att en reklamskylt, som på den ene icke alls verkar ful, därigenom att den har ett mycket stort reklamvärde och vederbörande har ett för dylika fakta känsligt öga, på en annan, som icke har detta öga, verkar högst ful. Bedömningen blir sålunda helt subjektiv.

Så talade man om kakaoskyltar och tekniska fabrikers skyltar. Jag förmodar, att ingen vill gå så långt, att om en lantbrukare har sin ladugårdsgavel så väl placerad, att den lämpar sig för att hyra ut till skyltning, han skulle förbjudas detta. Jag gör då en liten fråga till herrar estetici: Är det ej bättre att tåla en reklamskylt för Lazarol eller Lazarin på en fri tavla utmed vägen, än att se den placerad på en eljest vacker ladugårdsgavel, som kanske t. o. m. har ålderns patina över sig och utan skylten skulle verka förskönande

Ang.
reklamman-
nonsen invid
trafikvägar.
(Forts.)

på landskapet? Det finnes endast en framkomlig väg, och det är att förbjuda all skyltning. Men vilja herrarna gå in på den vägen?

Jag tror frågan är löslig, och det är därför, jag tillåtit mig att anmäla avvikande mening och vidhålla densamma.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den av herr Magnusson i Skövde avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Magnusson i Skövde begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 20, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Magnusson i Skövde avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 20.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Ahl*, nr 382, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 132, angående uppförande av byggnader för karolinska sjukhuset m. m.;

herr *Carlström m. fl.*, nr 383, i anledning av samma proposition;

herr *Holmström m. fl.*, nr 384, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 133, angående omorganisation av gymnastiska centralinstitutet;

herr *Holmström*, nr 385, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 125, angående provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst;

herr *Bäcklund*, nr 386, i anledning av sistnämnda proposition; och

herr *Lindgren m. fl.*, nr 387, om avslag å Kungl. Maj:ts proposition, nr 100, med förslag till lag om åtgärder mot vanartigt levnadssätt (vanartslag).

Ovannämnda motioner bordlades.

§ 21.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 53, till Konungen i anledning av väckt motion om beredande åt omnibustrafiken av visst straffrättsligt skydd mot uppsåtlig skadegörelse m. m.

§ 22.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 4, angående regleringen för budgetåret 1931/1932 av utgifterna under riksstatens fjärde huvudtitel, innefattande anslagen till försvarsdepartementet;

nr 31, i anledning av väckt motion om ändring i vissa avseenden av avlöningsbestämmelserna för sådana militära och civilmilitära befattningshavare, som överförts på övergångsstat;

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa delar av övningsplatsen Backamo;

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Visby stad;

nr 34, i anledning av väckt motion om understöd åt kaptenen G. A. Åström;

nr 35, i anledning av väckt motion angående uppflyttning i högre löneklass av tygförvaltaren F. S. Engdahl;

nr 36, i anledning av väckt motion om avskedsersättning åt förre månadslönaren C. G. Jonsson; och

nr 37, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till upprensning av norra inloppet till Fårösund;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av delaktighet i statens pensionsanstalt åt lärare vid dispensärbarnhem samt barnhem för nervösa och psykopatiska barn jämte i ämnet väckta motioner;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts i punkten 4 av propositionen nr 57 gjorda framställning angående pensionsunderlaget för vid allmänt läroverk och högre lärarinneseminariet anställd ämneslärarinna med behörighet till adjunkt-befattning;

nr 22, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning om anslag för tryckning, häftning och bindning av ännu ej utgivna delar av personregistret till riksdagens protokoll för tiden 1809—1866; och

nr 23, i anledning av framställning av fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret angående täckande av statens kostnad för bidrag till den nya riksbron mellan Strömigatan och Helgeandsholmen;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om upplagshus och upplagsbevis;

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge den 6 februari 1931 avslutad konvention innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap, m. m.; och

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge den 10 februari 1931 avslutad konvention angående indrivning av underhållsbidrag, m. m.; samt

andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion angående viss hovrätterna tillagd befogenhet att verkställa prövning av och meddela förordnanden åt extra ordinarie tjänstemän.

§ 23.

Herr *Osberg* avlämnade en av honom *m. fl.* undertecknad motion, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 124, angående anslag för budgetåret 1931/1932 till undervisningsanstalterna för sjöfart.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 388, bordlades.

§ 24.

Justerades protokollsutdrag.

Andra kammarens protokoll 1931. Nr 18.

§ 25.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr <i>Jansson</i> i Falun	under 4 dagar fr. o. m. den 12 mars,
» <i>Larson</i> i Tönnersa	» 3 » » » 12 »
» <i>Johansson</i> i Krogstorp	» 6 » » » 12 »
» <i>Johanson</i> i Huskvarna	» 4 » » » 12 »
» <i>Laurén</i>	» 3 » » » 12 » och
» <i>Hansson</i> i Trollhättan	» 3 » » » 15 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.55 e. m.

In fidem
Per Cronvall.